

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Andra kammaren. Nr 41.

Onsdagen den 7 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 30 nästlidna april.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition angående kostnader för vissa fartygsexpeditioner och beredskapsåtgärder vid marinen m. m.

§ 3.

Herr *Hamrins* på kammarens bord liggande motion, nr 373, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad organisation av patent- och registreringsverket och reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk, föredrogs härefter; och begärdes ordet därvid av

Herr Hamrin, som yttrade: Jag ber att få återtaga min motion, enär jag felräknat mig i fråga om tiden för den kungl. propositionens avlämnande i kammaren.

Denna anhållan bifölls av kammaren.

§ 4.

Vidare föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 22.

§ 5.

Statsutskottets nu föredragna memorial nr 106 lades till hand lingarna.

§ 6.

Härpå föredrogs, men blevo ånyo lagda på bordet bevillnings utskottets betänkande nr 43, bankoutskottets utlåtande nr 37 samt lagutskottets utlåtanden nr 30 och 31.

§ 7.

*Angående
fullbordad
granskning
av statsråds-
protokollen.*

Vid härefter skedd föredragning av konstitutionsutskottets memorial, nr 21, angående fullbordad granskning av de i statsrådet förda protokoll erhöles ordet av

Herr Lindhagen, som yttrade: Jag ber kammaren om ursäkt att jag begär ordet. Jag vill bara yttra några ord om sådana här dechargebetänkanden i allmänhet.

Som herrarna veta, är konstitutionsutskottet den domare, som dömer i konstitutionella frågor. En domare skall ju i allmänhet ådagalägga oväld, men som det blivit påpekat flere gånger, så taga domarna intryck av den partiställning de ha, och som vi alla ha, i det politiska livet. Det kan naturligtvis i all synnerhet ännu mindre undgå den domstol, som kallas konstitutionsutskottet. Nu är det ett ganska egendomligt fenomen i alla fall, att när det sitter en högerminister, är det egentligen bara vänsteranmärkingar, och när det sitter en vänsterminister, så är det företrädesvis högeranmärkingar. Vad lär oss då detta? Jo, att ett parti alltid ser igenom fingrarna med sin egen regerings fumligheter, under det att det andra partiet letar upp alla de minsta småsaker. Med andra ord, det här är icke någon oväldig domstol, utan det är egentligen en parodi på dömande, hela denna dechargehistoria, som vi ha. Det är makten, som här så övervägande dömer framför rätten, att det icke kan komma i fråga att tala om annat, än att det i stort sett är ett spegelfäkteri, dessa dechargebetänkanden och för resten hela grundlagens bestämmelse om decharge, fastän det naturligtvis är ofantligt nyttigt att ha, då annars det kunde tänkas, att en minister toge sig före så grova maktmissbruk, att alla partier, som vore representerade i konstitutionsutskottet, ansågo det vara betänkligt. Därför vill jag icke heller ha bort detta.

Jag har haft en särskild anledning att fästa uppmärksamheten på saken, därför att det finnes en paragraf i grundlagen, som medger varje ledamot i en kammare att bringa på tal fråga om anmärkning emot statsrådsmedlem, och det står då i grundlagen, att det skall ske i vissa ordalag samt omedelbart remiss ske till konstitutionsutskottet. Nu tycker jag, att det att vara fiskal och att anställa åtal samt ställa någon inför domstol för ådömande av straff är något, som jag personligen minst av allt vill vara med om, men jag har verkligen varit betänkt på att denna riksdag för en gång begagna den omnämnda rätten. Men jag har avstått däriifrån just på grund av den erfarenhet, som jag nyss talat om.

Det är nämligen så, att det hade inkommit ett officiellt telegram från kinesiska ministerpresidenten, där han på samma gång under rättade om sin utnämning och även begärde Sveriges erkännande av republiken. Det var således i sistnämnda ämnet en officiell handling, som enligt grundlagens bud rätteligen gick genom utrikes-

ministern och således borde blivit ett regeringsärende. Men vid interpellationsdebatten i denna kammare om erkännande av den kinesiska republiken svarade utrikesministern:

»Jag har svårt att fatta, att ifrågavarande telegram varit av beskaffenhet att föranleda någon föredragning inför Konungen i statsrådet. Det kan knappast anses innehålla någon sådan officiell framställning från en främmande stat, som kräver ett besvarande från den svenska regeringens sida, utan är till hela sin innebörd närmast att uppfatta såsom en internationell hövlighetsakt, vilken som sådan besvarats.»

Ett telegram från kinesiska regeringen till vår utrikesminister om Sveriges erkännande av republiken är bara en privat handling till utrikesministern personligen och ingenting annat. Jag tillät mig då anmärka, att det är väl ändå bra nonchalant att se saken så, ty på det sättet kan det verkligen icke vara.

Men om jag nu anmält detta till konstitutionsutskottet, så är jag alldeles säker på, att de liberala ledamöterna där icke alls skulle ansett detta vara något oriktigt av utrikesministern. Jag försökte verkligen på inflytelserikt håll höra mig för, om jag kunde göra en sådan anmärkning, och om den icke skulle vara befogad. Men man avrådde mig på det bestämdaste, ty det kunde icke komma i fråga, att det skulle föranleda någon åtgärd. Men däremot hörde jag från högerhåll uttryckligen uttalas, att det väl icke var annat än ett fullkomligt oriktigt påstående av utrikesministern, och att man nog måste instämma med mig i det. Jag kom då att reflektera över, vad det skulle tjäna till att gå till konstitutionsutskottet. Det är ju icke en domstol, som dömer efter lag, utan ett regeringsparti, som dömer efter makt. Och då avstod jag från att göra denna enligt min uppfattning befogade anmärkning mot utrikesministern.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt lägga memorialet till handlingarna.

§ 8.

Statsutskottets utlåtande, nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlämnande till lantförsvaret av viss del av förra majorsbostället Gudhem nr 1—9 jämte Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län i och för användning till remontdepå m. m., föredrogs härpå; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Till avgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande, nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättrade pensionsvillkor för viss personal, som i anledning av statens inköp av enskilda järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst, jämte en i ämnet väckt motion.

*Angående
fullbordad
granskning
av statsråds-
protokollen.
(Forts.)*

*Angående
förbättrade
pensionsvill-
kor för viss
järnvägs-
personal.*

*Angående
förbättrade
pensionsvill-
kor för viss
järnvägs-
personal.
(Forts.)*

I en den 4 april 1913 till Riksdagen avlåten, till statsutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 218, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva,

dels att — i stället för de fyllnadspensioner, som enligt medgivande av 1902 års Riksdag skulle under viss förutsättning utgå till de västkustbanan förut tillhörande, i statens järnvägars tjänst numera anställda befattningshavare, som vore delaktiga i enskilda järnvägarnas pensionskassa — till en var av nämnda tjänstinnehavare finge, därest beloppet av den pension, vederbörande vid avgång ur tjänsten vore berättigad att erhålla från bemälda pensionskassa, understege beloppet av den pension, han skulle med tillämpning av lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar hava erhållit av trafikmedel, om han såsom ordinarie tjänstår i statens järnvägars tjänst finge enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder tillgodoräkna sig sin sammanlagda ordinarie tjänstetid vid den enskilda järnvägen och statens järnvägar, efter avskedstagandet ur statens tjänst av trafikmedel utbetalas fyllnadspension, motsvarande två tredjedelar av skillnaden mellan sagda båda pensionsbelopp;

dels att fyllnadspensioner enligt enahanda bestämmelser finge i förekommande fall utbetalas till de Malmö—Kontinentens järnväg förut tillhöriga, i statens järnvägars tjänst numera anställda tjänstinnehavare, som vore delaktiga i enskilda järnvägarnas pensionskassa;

dels att — i stället för de pensioner, som enligt medgivande av 1902 års Riksdag skulle utgå till de västkustbanan förut tillhörande, i statens järnvägars tjänst numera anställda befattningshavare, vilka vid nämnda tidpunkt icke tillhörde vare sig statens järnvägstrafiks pensionsinrättning eller enskilda järnvägarnas pensionskassa — till en var av nämnda tjänstinnehavare finge efter avskedstagandet av trafikmedel utbetalas pension, motsvarande två tredjedelar av den pension, vederbörande skulle med tillämpning av förenämnda lag hava erhållit av trafikmedel, om han såsom ordinarie tjänstår i statens järnvägars tjänst finge enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder tillgodoräkna sig sin sammanlagda ordinarie tjänstetid vid den enskilda järnvägen och statens järnvägar;

dels att — i stället för de livräntor, som enligt medgivande av 1902 års Riksdag skulle utgå till de i Örebro—Köpings järnvägsaktiebolags tjänst förut anställda befattningshavare, vilka övergått i statens järnvägars tjänst, men icke erhållit konstitutorial å innehavande befattningar — till en var av nämnda tjänstinnehavare finge efter avskedstagandet av trafikmedel utbetalas pension efter bestämmelser, motsvarande dem, som angivits i nästföregående stycke;

dels ock att vad sålunda skulle gälla beträffande fyllnads- pensioner och pensioner finge tillämpas å personal, som från in- gången av år 1911 eller därefter avgått eller avginge ur tjänsten, dock att fyllnads pension eller pension icke i något fall finge utgå för tiden före den 1 januari 1913.

*Angående
förbättrade
pensionsvill-
kor för viss
järnvägs-
personal.
(Forts.)*

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom Andra kammaren väckt motion, nr 336, däri herr *Sommelius* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att pensions- tillägget för följande 4 tågmästare vid västkustbanan måtte utgå med följande belopp, nämligen för nr 108 Svenson och nr 110 Sundh med 242 kronor för vardera samt för nr 111 Lundh och nr 423 Hansson med 443 kronor för vardera.

Utskottets hemställan innefattade, att Riksdagen måtte med avslag å herr *Sommelius*' ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet med den ändring, att nu ifrågavarande fyll- nads pension eller pension icke i något fall finge utgå för tiden före den 1 januari 1914.

Sedan utskottets hemställan föredragits, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr Martin, som yttrade: Herr talman! Jag skall be att få tillkännagiva, att när denna fråga behandlades inom den avdelning av statsutskottet, till vilken jag hör, så förelågo tvenne alternativ, det ena gående ut på bifall till regeringens förslag och det andra på bifall till regeringens förslag, men med den ändringen, att denna pensionsförbättring skulle träda i kraft från och med den 1 januari 1914. När sedermera ärendet behandlades i statsutskottet, fick icke någon av anhängarna till Kungl. Maj:ts förslag inom avdelningen tillfälle att sitta i utskottet och där försvara Kungl. Maj:ts proposition, varför intet yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts förslag där förekom. Under sådana förhållanden anser jag mig pliktig att nu yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition, som är densamma som utskottets förslag endast med den skillnaden, att regeringen vill, att den före- slagna pensionsförbättringen skall inträda från den 1 januari 1913 i stället för den 1 januari 1914. Det finnes också synnerligen starka skäl för att gå på denna av regeringen föreslagna väg därför, att järnvägsstyrelsen själv förklarar, att den på grund av hopat arbete icke haft tillfälle taga denna fråga under omprövning i så pass god tid, att den hunnit föreläggas Riksdagen förut. Hade järn- vägsstyrelsen haft tid och arbetskrafter till sitt förfogande, hade den inkommit med detta förslag till pensionsförbättring redan 1910, och då hade denna fråga kunnat lösas tillsammans med den stora fråga, som 1910 löstes för statens järnvägars personal i dess helhet.

Angående
förbättrade
pensionsvill-
kor för viss
järnvägs-
personal.
(Forts.)

Nu gäller det ju bara att låta pensionsförbättringen inträda ett år tidigare, än vanligen är brukligt. Då järnvägsstyrelsen själf har medgivit, att det är uteslutande på styrelsen det beror, att denna pensionsförbättring icke kunnat inträda förut, bör således personalen icke i detta fall bliva lidande på, att järnvägsstyrelsen icke behörigen hunnit utreda saken.

Jag ber därför att med dessa ord få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition och avslag å utskottets hemställan.

Herr *Bärg* i Katrineholm instämde häruti.

Vidare anförde:

Herr *Sommelius*: Herr talman! Det finnes på västkustbanan tio tågmästare, som genom det sätt, varpå frågan ordnats, enligt min mening icke blifvit rättvist behandlade, om jag ser efter, huru detta system verkat. Saken är ju den, att det skulle utbetalas fyllnadspension med två tredjedelar av skillnaden mellan de belopp, som skola utgå enligt statens järnvägars pensionsreglemente av den 4 juli 1910 och de enskilda järnvägarnas pensionsreglemente av den 7 maj 1909. Detta kommer att verka på det sättet, att de fyra äldre tågmästarna, som tjänstgjort den längsta tiden och äro äldst till åren, bli förorättade i sådant hänseende, att medeltalet för deras pension blir 1,058 kronor och för de sex yngre i medeltal 1,296 kronor. Jag tillät mig i min motion hemställa om utjämning i det hänseendet, att man skulle fastställa för de fyra förorättade eller åtminstone mindre väl lottade en sammanlagd pension av 1,250 kronor, och har jag föreslagit, att pensionstillägget måtte utgå med följande belopp: nämligen för *Svensson* och *Sundh* med 242 kronor för vardera samt för *Lundh* och *Hansson* med 443 kronor för vardera. Om jag nu tagit 1,250 kronor, så hade det icke gått upp till det medeltal av 1,296 kronor, som gäller för de övriga sex tågmästarna. Jag anser emellertid, att kammaren borde rätta detta fel i systemet genom att skänka bifall till den gjorda framställningen. Jag tager nämligen för givet, att det icke kan vara kammarens mening, att de äldre av tågmästarna, som tjänstgjort den längsta tiden, skola erhålla mindre tilläggspension än de, som tjänstgjort kortare tid och äro yngre till åren. Herr talman! Jag tillåter mig därför yrka bifall till min motion.

Med herr *Sommelius* förenade sig herr *Lemke*.

Herr *Olsson* i Fläsbro: Herr talman, mina herrar! Den enda skillnaden emellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag är, såsom herrarna finna, att Kungl. Maj:t vill låta här omtalade personal komma i åtnjutande av den föreslagna högre pensionen redan från och med innevarande års början, under det att utskottet — i likhet med sin vid flerfaldiga tillfällen uttalade och av båda kamrarna

gillade uppfattning, att ett beslut om avlönings- eller pensionsförhöjning icke bör få tillämpas retroaktivt — föreslagit denna tidpunkt först till början av nästkommande år.

Enligt min uppfattning är den av statsutskottet hävdade grundsatzen fullkomligt riktig. Jag vill också med några ord visa, att den personal, varom det här är fråga, bör vara fullkomligt belåten med det resultat, vartill statsutskottet kommit.

När staten inköpte Västkustbanan, erhöilo där anställda tjänstemän och betjante rättighet att övergå i statens järnvägars tjänst. Villkoret härför var dock, att de skulle kvarstå såsom delägare i de enskilda järnvägarnas pensionskassa. Genom att staten förvärvade banan, blev personalen, såvitt jag förstår, varken bättre eller sämre ställd i pensionshänseende, än de förut varit. Emellertid började denna personal snart nog jämföra sin pensionsställning icke med sina forna kamraters vid de enskilda järnvägarna, utan med den övriga statsbanepersonalens. Endast ett år efter banans övertagande av staten gick också denna personal in till järnvägsstyrelsen med begäran om att få bli delägare i statens järnvägars pensionsinrättningar, vilken begäran även till viss mindre del bifölls. Blott tre år senare erhöil samma personal på Riksdagens eget initiativ en mycket betydande förmån i pensionshänseende, i det att denna personal genom ett Riksdagens beslut tillförsäkrades att icke få lägre pension, än om personalen varit delägare i statens järnvägars pensionsinrättningar från och med 1906 års början. Och nu ifrågasättes, att den del av personalen, som pensionerats efter 1910 års slut, skall få pensionen bestämd med tanke på icke blott den tid, den varit anställd vid statens järnvägar, utan även den tid, den varit anställd i bolagets tjänst. Vad visar allt detta, om icke att denna personals ställning varit föremål för statsmakternas synnerliga välvilja, och detta utan att de haft några som helst rättsanspråk i detta fall. Om Riksdagen därför följer statsutskottet och säger: »Vi vilja bifalla Kungl. Maj:ts framställning, men vi fordra, att den personal, det gäller, skall få vänta på välsignelsen, tills året efter det, under vilket beslutet fattades», så synes det mig, att Riksdagen uppfyllt allan rättfärdighet och kanske även litet därtill.

Vad beträffar slutligen herr Sommelius' motion, till vilken han nyss yrkade bifall, har ju järnvägsstyrelsen uppvisat, att genom ett bifall till densamma skulle de fyra däri omförmälda tågmästarne komma i bättre ställning i pensionshänseende än motsvarande personer, vilkas pension grundar sig på lagen av den 4 juli 1910. Detta kan väl icke vara varken rimligt eller nödigt. Motionen bör därför såsom otidigt väckt avslås.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Gustafsson* i Örebro.

*Angående
förbättrade
pensionsvill-
kor för viss
järnvägs-
personal.
(Forts.)*

Angående
förbättrade
pensionsvill-
kor för viss
järnvägs-
personal.
(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Statsutskottets resonemang i fråga om tiden för ifrågasvarande pensioners åtnjutande förstår jag ej alldeles. Statsutskottet säger, att ifrågasvarande pensioner eller fyllnadspensioner i intet fall böra utgå för tiden före den 1 januari 1914, enär den grundsatsen måste hävdas, att man icke bör giva avlöningar, lönetillägg och dylikt retroaktiv kraft. Detta kan jag väl förstå med avseende å avlöningar och sådant, då därmed på sätt och vis en statsreglering, som redan är fastställd, belastas med belopp, som begäres å en senare statsreglering. Helt annorlunda ställer det sig däremot med avseende på pensioner. Där är ju förhållandet det, att dessa icke — vare sig de utgå från allmänna indragningsstater eller, som här är fallet, från trafikmedel — upptagas på statsregleringen. Jag tror ej heller, att bankoutskottet upprätthåller den av statsutskottet här omförmälda principen vid behandling av pensionsfrågor. Eller är det ej så — och det är enligt min uppfattning rimligt och riktigt — att bankoutskottet emellanåt hemställer, att en pension får utgå redan för tid, som förflutit, när beslutet förelägges Riksdagen, t. ex. från en persons dödsfall eller från året närmast efter dödsfallet? I nu förevarande ärende äro dessutom särskilda förhållanden framhållna, som tala för bifall till Kungl. Maj:ts förslag, nämligen att det berott på myndigheternas åtgärder, att denna fråga icke redan i följd framlagts. Än mer anmärkningsvärt vore statsutskottets motivering i förevarande avseende, om det gällde en enskild person, som ej vore berättigad till pension utan Riksdagens medgivande. I sådana fall föreligga särskilt ömmande omständigheter, t. ex. för en änka just under den första tiden efter mannens dödsfall; och det skulle vara ganska hårt att låta henne i ett eller två år gå utan pension allenast av skäl, att Riksdagen ej ville medge viss retroaktivitet med avseende å pensionen. Jag tror knappast, att man kan vidhålla en sådan princip.

Jag får, med allt erkännande av den stora välvilja, som statsutskottet i förevarande ärende visat, säga, att jag tror, att det vore ganska lämpligt och tilltalande, om Riksdagen här skulle vilja följa Kungl. Maj:ts förslag och således låta förevarande pensionsförmåner utgå från 1 januari 1913.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som innefattades i herr Sommelius' motion, samt 3:o) bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 1:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den som vill, att kammaren med avslag å statsutskottets hemställen i utskottets förevarande utlåtande, nr 99, bifaller Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställen.

Voteringen utvisade 75 ja men 116 nej; vadan kammaren bifallit utskottets hemställen.

§ 10.

Härefter föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ordnande av landstormsförråd;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny stat för meteorologiska centralanstalten;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utförande av meteorologiska observationer för en hydrografisk undersökning av Sveriges färskvatten;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till utförande av vissa reparationsarbeten i Riddarholmskyrkan; och

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av anslag för anordnande av stormvarningar å rikets kuster.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Efter föredragning härfå av statsutskottets utlåtande, nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statens tryckeriexpedition yttrade

*Angående
en statens
tryckeri-
expedition.*

Herr Christiernson: Herr talman! Utskottet har ju i viss mån med hänsyn till den begränsade tid, som nu i riksdagens sena timme stått utskottet till förfogande, icke kunnat ingå i någon vidare saklig prövning av ärendet, varigenom de anmärkningar, som utskottet trots sig kunna göra mot propositionen, icke kunnat genom närmare anvisningar om behövliga ändringar bliva avhjälpta.

Angående
en statens
tryckeri-
expedition.
(Forts.)

Men då jag för min del anser, att den kungl. propositionen varit ett steg i rätt riktning och att kravet på ett bättre ordnande utav statens tryckeriförhållanden skulle genom den däri föreslagna anordningen ha tillgodosetts, vill jag för min del uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:t icke utav detta — som jag vill beteckna det — formella avslagsyrkande finner sig föranlåten att begrava ärendet, och jag vill här uttala en förhoppning om, att Kungl. Maj:t måtte upptaga denna fråga till förnyad prövning och till ett annat år inkomma med förslag till Riksdagen.

Häruti instämde herr *Nilson* i Örebro.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Angående
tullen å läder.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 41, i anledning af väckt motion om sänkning av vissa tullsatser å läder.

I en inom Andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 185, hade herr *Månsson* föreslagit, att Riksdagen ville göra följande ändringar i tulltaxan angående tullen på läder:

§ 199.

Hudar och skinn:
beredda, halyberedda härunder inbegripna:
sulläder och bindsulläder samt valross- och flodhästhudar:
kärnstycken (renskurna); ävensom maskinremläder 1 kg. 25 öre.

§ 200.

hela eller halva hudar samt stycken därav, allt för så vitt de icke äro hänförliga till nästföregående rubrik, 1 kg. 20 öre.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning av förevarande motion måtte besluta, att tullen å sulläder och bindsulläder samt valross- och flodhästhudar skulle utgöra: för kärnstycken (renskurna) ävensom maskinremläder 35 öre för kilogram och för hela eller halva hudar samt stycken därav, allt för så vitt de icke vore hänförliga till rubriken nr 199, 28 öre för kilogram, samt att i följd därav rubrikerna nr 199 och 200 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

199. kärnstycken (renskurna); ävensom maskin-
remläder ..... 1 kg. 35 öre.

200. hela eller halva hudar samt stycken därav,
allt för så vitt de icke äro hänförliga till
nästföregående rubrik ..... 1 kg. 28 öre.

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

Vid betänkandet funnos emellertid fogade reservationer:

av herrar *Vennersten*, friherre *Trolle*, *Trapp*, *Ollas A. Ericsson*, friherre *Fleming*, *Danström*, *Knaust*, *Jeansson* i Kalmar och *Jonsson* i Hökhult, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

av herr *Månsson*, som yrkat bifall till sin motion.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Vennersten*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Emot utskottets förslag har jag jämte några av mina utskottskamrater avgivit en reservation. Uti en motion på tjugu rader föreslår herr *Månsson*, att tullsatsen på vissa slag av läder skall nedsättas med det betydande beloppet av 20 öre på en tull av 45 öre.

Mot den kortfattade motivering, som sålunda föreligger, har utskottet vänt sig och bevisat, att motionärens antaganden varit ohållbara. Motionären har såsom huvudskäl för en nedsättning av tullen föreburit, att ju högre tullar på läder vi fått, desto högre har priset på varan stigit, och dessutom har kvalitén väsentligt försämrats. Båda dessa antaganden har utskottet, såsom herrarna finna, i sin motivering grundligt vederlagt. Det är så långt ifrån, att det varit tullarna, som förorsakat så stark stegring av prisen på läder, att man tvärtom kan bevisa, att det varit den tullfria råvarans stegring i pris, som förorsakat de höga priser, vi för närvarande ha. Det har vidare ådagalagts, att kvaliteten på bottenläder, långt ifrån att ha försämrats, under de bemödanden, som industrien har gjort att utveckla sig, högst väsentligt förbättrats.

Man skulle då kunna antaga, att, sedan utskottet vederlagt de skäl, som motionären framfört, denna utredning resulterat i ett yrkande om avslag å motionen. Så har emellertid icke skett, utan utskottet har ansett sig böra tillstyrka en nedsättning av tullen, visserligen icke med 20 öre, som motionären föreslagit, men med 10 öre, nämligen för kärnstycken, jag förbigår här tullsatsen för hela och halva hudar.

Utskottet bygger sin motivering på följande skäl: Industrien har visat sig mycket stark; den har höjt kvalitén på sina produkter, och den torde icke, med det läge, som den nu har, behöva så högt tullskydd som hittills.

Jag skall icke inlåta mig på att nu bemöta de skäl, som den

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

ärade reservanten-motionären här ytterligare anför till stöd för sin ståndpunkt — det torde måhända bli tillfälle därtill senare, om så fordras.

Vad säga nu de närmast berörda parterna om den tullned-sättning, som utskottet här föreslår? Industrien ställer sig helt naturligt avvisande. Den pekar på samma förhållanden, som utskottet för sin del anför, och säger: Kan det vara rimligt, att, efter det vi skött vår industri så väl och efter det vi höjt kvalitén och samtidigt drivvit en moderat prispolitik, man nu skall straffa oss med en tullnedsättning med i ena fallet 10 öre, nämligen från 45 örd till 35 öre, och i andra fallet 7 öre, från 35 öre till 28 öre? Industrien påstår vidare, att en dylik politik ofelbart skulle med-föra den tendensen, att man här i Sverige, liksom det skett i utlandet, skulle ägna sig mera åt att producera de kvalitéer, som förekomma på världsmarknaden, vilka dock stå under de kvalitéer, som den svenska industrien för närvarande tillverkar för den inhemska förbrukningen; samtidigt därmed skulle givetvis ökade möjligheter för import uppkomma och den svenska tillverkningen således därigenom gå ned.

Vända vi oss sedan till skofabrikanterna, vilka ju äro huvud-konsumenterna, när det gäller läder, finna vi, att deras mening i stort sett sammanfaller med industriens mening, såsom jag nu angivit densamma. Jag vill nu icke upptaga kammarens tid med att närmare klargöra detta; jag har här papper i min hand, som äro tillgängliga för dem, som äro intresserade av att taga del av desamma. Faktum är emellertid, att samtliga de skofabrikanter, som undertecknat dessa framställningar, och det är, såvitt jag nu i hastigheten kan finna, icke mindre än en 10, 12 stycken, ha förklarat, att en nedsättning av denna tullsats nu icke skulle vara till gagn.

Om vi sedan vända oss till importörerna, så äro givetvis meningarna inom det lägret delade. Men på det håll, där jag kunnat skaffa mig upplysningar, har man i allo understrukt vad skofabrikanterna sagt, och jag vill här läsa upp ett kortfattat uttalande, som åtskilliga importörer gjort och vilket blivit mig tillställt. Jag vill nämna, att bland undertecknarna förekomma flera av landets mest betydande läderimportörer och grossister inom branschen. De säga: »Undertecknade grossister och importörer av läder, som tagit del av den vid årets riksdag framlagda motionen om nedsättning av tullen å bottenläder (sul- och bindsulläder) samt remläder, kunna icke annat än beklaga detta, då en nedsättning av dessa tullsatsen endast skulle verka därhän, att de svenska bottenlädersgarverierna nödgades för att motstå den utländska konkurrensen i likhet med dessa övergå till framställandet av lägre kvalitéer och användandet av ringare sortiment råhudar, vilket åter skulle öva menligt inflytande å priserna för den inhemska råvaran,

samtidigt som trots den skenbara prisreduktionen genom tullens nedsättande konsumenterna helt säkert icke skulle få i realiteten billigare läder.»

*Angående
tullen å läder.
(Forts.)*

Jag tillåter mig även, för att visa, vad de arbetare, som saken här närmast rör, själva tänka om densamma, anföra något ur ett uttalande, som i en tidskrift blivit gjort av läderarbetarnas förtroendeman. Han säger: »Följden av en tullsänkning skulle nu endast föra oss hän till det tillstånd, som rådde på 1870- och 80-talet, och den, som varit med om och lidit under detta tillstånd, har all anledning att betacka sig för experimentet med en återgång till systemet import av läder och export av människor.» — »En industri, som vuxit sig upp under ett måttligt tullskydd, bör utan allvarliga rubbningar få utveckla sig, intill dess den utan tullhjälp kan upptaga utländsk tävlan. De 10 eller kanhända 15 år, som den haft på sig för detta, ha icke varit tillräckliga härför. Endast i ett eller kauhända två fall kan man säga, att läderfabrikerna äro nämnvärt givande företag, i övrigt är det icke så väl beställt.»

Jag skall icke heller i detta stycke trötta kammaren med några ytterligare referat ur denna ganska belysande artikel i fackföreningsorganet. Där ges först en historik, därefter en vederläggning av motionärens argumentering och slutligen det uttalande, som jag här i korthet anført.

Från alla håll, där man borde vara i tillfälle att bedöma denna fråga, riktas således en allvarlig vädjan till oss att icke nu besluta någon nedsättning av tullen å bottenläder. Denna tullsats blev, mina herrar, så sent som vid den senaste tulltaxerevisionen av Riksdagen fastställd vid sitt nuvarande belopp, 45 resp. 35 öre. Förut var det en enhetlig tullsats av 40 öre för alla slag av bottenläder, men man hade, innan tulltaxerevisionen skedde, kommit underfund med, att importen i allt mera öfvervägande grad omfattade just sådant slag av läder, som kallas renskuret läder, d. v. s. sådant läder, som är befriat från alla de delar, som endast tynga varan och gifvetvis icke äro så användbara som själva kärnstycket. Den tullsats å 40 öre, som man förut hade, var närmast avsedd för den import, som på den tiden ägde rum, nämligen av hela och halva hudar. När man sedan upptäckte, att importen i allt större grad började att omfatta renskuret läder, ansåg man, att det var rimligt, att man jämnade ut detta och specialiserade rubrikerna i tulltaxan, så att man höjde tullen för renskuret läder något, men samtidigt, för att icke störa tullskyddets procenttal, nedsatte tullen å hela och halfva hudar. I stället för att ha haft en tull å alla slag av läder av 40 öre fick man alltså då, mina herrar, en tull av 45 öre å renskuret läder och av 35 öre å hela och halva hudar. När man besinnar, att förekomsten av renskuret läder hör till senare tiders företeelser, måste man medgiva, att denna ändring i realiteten icke innebar någon höj-

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

ning, utan snarare en sänkning av tullen; den vara, som fordom hade importerats och som då bestod av hela och halva hudar och betingade en tull av 40 öre, skulle ju därefter kunna importeras för 35 öre.

Men utskottet har icke stannat vid att göra en sådan nedsättning, som jag nu antytt, utan utskottet har även föreslagit, att beträffande remläder skulle likaledes en nedsättning från 45 öre till 35 öre äga rum, i likhet med vad som föreslås i fråga om renskuret läder i övrigt. Såvitt jag åtminstone kan finna, har utskottet här icke observerat, att detta remläder, innan den senaste tulltaxerevisionen företogs, drog en tull av 65 öre, vilken då nedsattes till 45 öre, alltså en så betydande nedsättning som med 20 öre. Nu vill utskottet ha en ytterligare nedsättning på denna artikel med 10 öre. Jag vill verkligen fråga: vilka rimliga skäl kan man därvidlag åberopa?

Jag vill nämna, mina herrar, att tullsatsen å de läderslag, som vi här tala om, äro i Norge och Danmark 40 resp. 30 öre; de äro alltså något lägre än våra nuvarande tullsatser, 45 resp. 35 öre, men dock icke så låga som de av utskottet här föreslagna. Man kallar ju Danmark för ett frihandelsland, men i detta avseende tyckes Danmark dock icke tillämpa frihandelsprincipen.

Nu säger utskottet, att industrien är stark och att dess ställning är sådan i organisatoriskt och tekniskt avseende, att denna industri bör kunna konkurrera med utlandet även med den nedsatta tullsats, som här föreslås. Ja, mina herrar, det förhåller sig på det sättet, att det finnes stora företag, som ge mycket goda vinster, men det finnes en mångfald stora, medelstora och smärre företag, som ingalunda befinna sig i ett så gynnsamt läge. Jag har här en tablå över garveriernas arbetsresultat under år 1911, det sista år, för vilket tillgängliga uppgifter föreligga. Det framgår därav, att totalomsättningen vid 15 av landets större garverier då representerade ett värde av 16,430,000 kronor och att nettovinsten uppgick till 580,000 kr., d. v. s. ungefärligen 3 1/2 procent av omsättningsbeloppet. Under det föregående året, år 1910, utgjorde enligt en annan uppgift vinsten å det i garverinäringen nedlagda kapitalet i genomsnitt mellan 4 och 5 procent. Jag frågar eder, mina herrar, om detta kan betecknas såsom en så stark och lysande ställning, att man icke kan befara, att en nedsättning med de följder, som jag här tillåtit mig påpeka, skulle kunna varaktigt skada denna industri.

Jag har nu anfört de huvudargument, som jag i detta stycke velat framhålla, och vill i korthet sammanfatta min mening sålunda, att motionärens bevisföring blivit av utskottet och reservanterna vederlagd och delvis visad vara rent felaktig. Motionärens antaganden äro enligt min mening i väsentliga stycken förhastade. Denna tullnedsättning är, såsom reservanterna påpeka i sin reser-

vation, vilken jag vid detta tillfälle icke vågar utförligare uppehålla mig vid, handelspolitiskt oklok och farlig, vinsten för konsumenterna tvifvelaktig, men skadan för industrien och arbetarna påtaglig, och under sådana förhållanden måste jag, herr talman, hålla på, att de nuvarande tullsatserna måtte förbliva oförändrade, och ber därför att få yrka bifall till den av mig jämte andra utskottsledamöter vid betänkandet fogade reservationen.

*Angående
tullen å läder.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herrar *Jonsson* i Hökhult, *Jeansson* i Kalmar, *Nilsson* i Bonarp, *Jespersion*, *Sommelius*, *Andersson* i Knäppinge, *Lithander*, *Andersson* i Hägelåkra och *Jönsson* i Boa.

Vidare yttrade:

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! Bevillningsutskottets ärade vice ordförande har i sitt nyss hållna anförande lika litet som de ärade högerreservanterna i sin till betänkandet fogade reservation sysselsatt sig med utskottsmajoritetens motivering. Högerreservanterna ha i sin reservation, liksom utskottets majoritet gjort i sin motivering, påvisat, att flera av de skäl, som den ärade motionären framburit till förmån för sitt förslag, icke äro hållbara. Det är alldeles riktigt, såsom den siste ärade talaren framhöll, att vi, som utgjort majoriteten inom utskottet, icke dela den ärade motionärens mening därom, att de höga läderprisen här i landet huvudsakligast äro beroende på det nuvarande tullskyddet, utan vi anse, att huvudanledningen därtill är de höga prisen å den utländska råvaran, liksom vi även tagit bestämt avstånd från den ärade motionären i fråga om hans uppfattning rörande den inhemska industriens möjlighet att framställa ett gott fabrikat. Det är, mina herrar, icke alls dessa skäl, som motionären anført, som föranlett oss att föreslå en synnerligen moderat tullnedsättning å sulläder och bindsulläder, utan vi ha föreslagit denna nedsättning på grund av helt andra skäl, men dessa våra skäl ha, som jag nyss framhöll, de ärade reservanterna icke med ett ord berört i sin reservation, liksom icke heller bevillningsutskottets ärade vice ordförande, åtminstone icke mera ingående, sökte bemöta desamma i sitt här nyss hållna anförande. Jag ber därför att nu i största korthet få redogöra för utskottsmajoritetens synpunkter.

Sedan det nya systemets män vunnit majoritet här i Riksdagen genom valen till Andra kammaren år 1887, tillsattes år 1888 en tulltaxekommitté i och för en revision av vår tulltaxa i protektionistisk riktning. Denna 1888 års tulltaxekommitté förordade en tullförhöjning å vissa lädersorter från 24 öre till 40 öre. Detta kommitténs förslag föranledde Kungl. Maj:t att i proposition till 1892 års Riksdag framlägga ett förslag i sådan riktning; denna proposition blev dock icke bifallen av kamrarna. Motioner av

Angående
tullen å läder
(Forts.)

enahanda innehåll väcktes sedan vid 1893, 1894, 1895 och 1896 års riksdagar, men resultatet blev märkvärdigt nog detsamma som år 1892. Jag säger trots min frihandelsvänliga ståndpunkt, att resultatet »märkvärdigt nog» blev detsamma. I betraktande av att man då genomfört en genomgående protektionistisk tulltaxa får jag verkligen medgifva, att protektionisterna då framförde synnerligen tungt vägande skäl till förmån för en tullförhöjning å dessa sorter läder. Först år 1897 lyckades det motionärerna att vinna majoritet i Riksdagen för sitt yrkande, i det att tullen å sulläder och bindsulläder då höjdes från 24 öre till 40 öre. Anledningarna härtill — vilka jag, som sagt, anser, att de då voro synnerligen tungt vägande — voro följande:

Vår inhemska läderindustri hade på 1880-talet att kämpa mot en mycket övermäktig utländsk konkurrens. Här i Sverige bedrevs läderindustrien på den tiden så gott som uteslutande av hantverkare och småindustrier. Läderfabrikernas antal t. ex. år 1897 uppgick här i landet till icke mindre än 566 med ett genomsnittligt tillverkningsvärde av endast 10,650 kronor. Våra garverier på den tiden använde gammalmodiga metoder och omoderna maskiner; i utlandet däremot bedrevs sulläders- och bindsulläderstillverkningen inom storindustrier, där man använde moderna metoder och moderna maskiner, och detta var anledningen till, att den svenska läderindustrien icke kunde konkurrera med den utländska, även med ett tullskydd av 24 öre pr kilo. Men, mina herrar, hur se förhållandena nu ut, när denna industri har haft detta höga tullskydd under 15 år? Jo, under dessa 15 år har denna svenska sulläders- och bindsullädersindustri omorganiserat sig, och den arbetar nu under precis samma förhållanden som den utländska. Den huvudsakligaste delen av den svenska produktionen av sulläder och bindsulläder försiggår numera här i landet inom storindustrier, som använda samma moderna metoder och samma moderna maskiner som i utlandet; och jag vädjar då till eder, mina herrar, finnes det någon anledning att under sådana förhållanden, sedan industrien haft detta höga tullskydd i 15 år och under dessa år omorganiserat sig, låta denna industri få bibehålla detta höga tullskydd? Icke kan man säga, som den siste ärade talaren ytttrade, när han gjorde sig till tolk för industriidkarnes i läderbranschen intressen: är det rätt att, därför att den svenska läderindustrien skött sig bra under dessa 15 år, straffa den med en tullenedsättning? Detta har väl aldrig varit meningen med utskottets förslag, utan när staten ville giva industrien, som arbetade under abnorma förhållanden, ett tullskydd under vissa förutsättningar, så skall man väl icke, där dessa förutsättningar icke längre äro till finnandes, kalla det för en bestraffning, när man sänker tullen, ty industrien har ju haft detta tullskydd tillräckligt länge, när den under dessa 15 år lyckats omorganisera sig, och då behöver den

icke längre detta tullskydd. Och, mina herrar, huru äro förhållandena nu visavi den utländska konkurrensen? Jo, när 1897 denna tullförhöjning genomfördes, uppgick importen till icke mindre än 1 miljon kilogram mer än tillverkningen. Medan tillverkningen då var 1,900,449 kg. och importen 2,986,407 kg., så uppgick år 1911 tillverkningen till 7,376,713 kg. och importen till endast 296,465 kg., eller med andra ord, importen uppgick sistnämnda år till endast cirka 4 procent av landets egen produktion.

Nu har bevillningsutskottets ärade vice ordförande i sitt anförande helt och hållet förbigått dessa viktiga synpunkter. Gillar man ett protektionistiskt system eller är man frihandlare och ändock lojalt vill finna sig i att tills vidare vara med om en mängd tullar, så kan man väl, mina herrar, aldrig någonsin gå så långt, att man ger industrien ett högre tullskydd, än att detsamma täcker de merkostnader, den har i jämförelse med den utländska industrien, och genom ett bifall till utskottets hemställan är jag övertygad om, att den svenska läderindustriens berättigade intressen i detta hänseende äro fullt tillgodosedda. I utlandet är också i allmänhet lädertullen icke på långt när så hög som här i Sverige. Jag vill i detta sammanhang nämna, att det var min mening att vid 1910 års riksdag väcka en motion angående nedsättning å en del lädertullar, men jag gjorde det icke då, därför att traktatförhandlingar med Tyskland förestodo, och jag ansåg, att det skulle vara till nytta för våra underhandlare, om de hade de nuvarande höga tullarna såsom ett vapen i sina händer vid de kommande underhandlingarna. Jag tror, att tullsatserna i de olika länderna sedan dess icke undergått någon förändring, och skall jag tillåta mig anföra några siffror, som jag då tog reda på. I Belgien förekommer en tull på sulläder och ovanläder av enklare beredning å 11 öre eller 15 centimes pr kg. I Danmark är, som herr Venersten alldeles riktigt framhöll, en tull av 30 och 40 öre pr kg. på sulläder och bindsulläder. I Frankrike är tullen på garvade men ej vidare beredda skinn och hudar 11 öre; i Tyskland å garvade men ej vidare beredda skinn och hudar 2 $\frac{3}{4}$ öre, för tyngre läder 27 öre per kg; i Holland har man en värdetull av endast 5 procent och likaså i Amerika — detta för att endast göra en liten axplockning rörande de olika ländernas tullsatser å vissa sorter läder.

Jag tror, mina herrar, att jag härmed visat, att det finns fullgoda skäl, som verkligen böra kunna föranleda Riksdagen att mycket lugnt gå med på bevillningsutskottets synnerligen moderata hemställan att sänka tullen å sulläder och bindsulläder (helskurna) från 45 öre till 35 öre per kg. och för samma ladersorter i hela och halva hudar från 35 öre till 28 öre, och på grund av dessa skäl, herr talman, yrkar jag bifall till bevillningsutskottets hemställan.

*Angående
tullen å läder.
(Forts.)*

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

Herr Månsson: Herr talman, mina herrar! Jag har icke kunnat gå med på att pruta av på min motion, då jag från början gjort mitt yrkande sådant, att där efter min mening icke fanns någon prutmån. Jag hade ganska noga redan på förhand studerat utvecklingen inom denna industri, innan jag beslöt mig för att väcka denna motion, och jag har för övrigt från många håll, från skomakare och andra, fått påstötningar om, att oeffterättliga förhållanden råda på detta område, synnerligast beträffande tullmurens höjd samt det sätt, varpå denna höjd utnyttjades, icke blott genom prishöjning, utan även genom alla andra åtgärder, som medfölja kartellbildning och varpå jag icke här vill gå in för att icke komma från ämnet.

De herrar skofabrikanter och skomakare, som äro närvarande här i kammaren och på läktaren i dag, veta nog, vad jag syftar på, och när herr Vennersten här nyss hade i sin hand ett papper från åtskilliga grosshandlare och skofabriker i Sverige, där de förklara, att det skulle vara skada, om tullen komme bort eller sänktes, så behöver man icke fundera länge över, hur det papperet kommit till, när man känner läderringens metoder — tumskruvar och sätt att arbeta; den, som blivit anmodad att skriva under ett sådant papper, men icke gör det, den mannen är allt en död man från den dagen, såsom fabrikant nämligen eller läderhandlare, det kan man vara säker om. Sådana äro nämligen i regel alla genom höga tullmurar skyddade kartellers och trusters tillvägagångssätt mer eller mindre, och detta gäller icke minst om den kartell, varom här är fråga.

Vad som har föranlett mig att i första rummet väcka denna motion, har varit det oproportionerliga förhållandet mellan tillverkningsvärde, fabriker och arbetare förr och nu. Om jag tar exempelvis år 1887, så hade vi då 625 fabriker med 1,648 arbetare, och man tillverkade 1,087,000 kilogram läder. Då var tullen 24 öre och hade året förut varit 14,1 öre på sulläder och 27 öre på andra lädersorter, d. v. s. ovanläder. Om man sedan undersöker saken, skall man finna, att allteftersom tullen stiger i höjden, sjunker fabrikernas antal och delvis även arbetarnas antal, tills de komma ned på en konstant höjd, där det sedan sakta böljar upp och ned. Jag finner sålunda, att när man kunde upprätthålla 632 fabriker på en tull av 14 öre och nöja sig med en tillverkning av 1,1 miljon kilogram år 1885, ändrades förhållandena därhän, att när tullen blev 24 öre, sjönk fabrikernas antal så småningom ner till 566 med 1,859 arbetare, medan tillverkningen stiger till 1,286,000 kilogram. Så kom 40-öres tullen, som varade till för ett par år sedan, och då sjönk fabrikernas antal från 566 till 243, och arbetarnas antal är en gång nere vid 1,847, men går sedan så småningom upp till 2,084; tillverkningen enbart av sulläder har gått upp till icke mindre än $7\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och sedan

kommer en tillverkning av $9\frac{1}{2}$ miljoner kr. av annat slags läder år 1910 och värdet av läderfabrikernas tillverkning av egen råvara uppgives i statistiken för 1910 till 28,459,898 kronor. Om jag nu något litet undersöker hithörande förhållanden, finner jag, att år 1895, när tillverkningsvärdet var 3 miljoner kr., var det 575 fabriker och 1,923 arbetare. Det blev alltså per fabrik en tillverkning för kr. 5,480:23 och per arbetare en tillverkning av kr. 1,643:85. Nu är det tullskydd, som fabrikanterna inhöstat i ren skatt av allmänheten, högre, än hela tillverkningsvärdet var då. Om jag återigen ser på år 1910, så finner jag, att, som sagt, tillverkningsvärdet utgjorde 28 miljoner kr. och att fabrikernas antal var 243 och arbetarnas antal 2,084; per fabrik tillverkades alltså för 118,837 kr. 70 öre och per arbetare för 13,856 kr. 78 öre. Per arbetare var alltså tillverkningsvärdet 1910 $2\frac{1}{2}$ gånger så stort som per fabrik 1895. Ändå hade man då en lägre tullsats och kunde dock hålla sig uppe, betala sin hyra och sina skatter till stat och kommun, giva sina arbetare avlöning och själv leva. Jag frågar: när vi se, att utvecklingen gått därhän, när vi se, att man då hade 24 öre i tull och nu har 40 öre i genomsnitt — nu är det ju något ändrat, men det sista året, för vilket jag har siffror här, var det 40 öre — är det icke skäl i att man jämkar det från allmänheten utgående understödet till något så när rimliga proportioner? Det jag yrkat på är icke rimliga proportioner, ty då skulle jag hava föreslagit blott hälften så stor tullsats. Men jag har icke velat taga ett så stort steg, utan har nöjt mig med att yrka på en nedsättning till 20 öre för en del sorter och till 25 öre för andra.

Om jag går från den allmänna lädertillverkningen — här inbegripes också ovanläder och alla andra slag av läder — och går över till själva sullädertillverkningen, finner jag, att 1895 tillverkades 1,119,997 kilogram sulläder. Ifall hela tullmuren utnyttjades, hade man 447,000 kronor i tullmedel eller nära 293 kronor per arbetare. Ser jag på förhållandena 1910, finner jag, att man tillverkade 7,586,000 kilogram sulläder. Det blir en tull på 3,034,000 kronor, om hela tullen utnyttjas, och per arbetare blir det 1,456 kronor 22 öre. Det är icke den ringaste risk för att med den kartellbildning, som finnes, denna tull icke blir utnyttjad.

Kontentan av detta resonemang är alltså, att om det gick för sig för den gamla tidens garvare att med 24 och 14 öres tullskydd och med en sådan liten tillverkning, som då ägde rum, uppehålla 650 fabriker med lika stor arbetarestock som nu, bör det kunna gå med en tillverkning, som är fyra à fem gånger större och med mycket högre priser att uppehålla 243 fabriker med icke flera arbetare. Var och en, som har den ringaste insikt i vad det inbringar att kunna vidtaga besparingar och koncentration i industrien, kan förstå vad jag menar.

*Angående
tullen å läder.
(Forts.)*

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

I parentes kan jag icke underlåta att också något erinra om det förhållandet, som vi ofta resonerat om i tullfrågor. Man säger: dessa industriidkare komma att gå under, om tullen icke kommer just nu. De hade dock existerat i alla tider även med mycket låga tullar. Men, säger man alltid, då det gäller tullhöjningar, om tullen icke kommer nu, gå de ofelbart under. Tullen kommer, och en del av dem går ofelbart under. Varför gå de under, när tullen kommer, när de icke gingo under förut? Svaret är enkelt. Under gamla förhållanden med ringa tullar föll det ingen kapitalist i Stockholm eller Göteborg in att bli va garvare eller mjölnare. Det var i garvare- och mjölnareyrket utlärdade arbetare, som fingo sina garverier eller sina kvarnar. Dessa garvare utförde delvis arbeten på beställning, delvis köpte de hudar, garvade och sålde lädret. Men som jag nyss nämnde, betalade de sina skatter, avlönade sina arbetare, födde sina familjer och redde sig bra. Men när tullen kommer, säger herr Lundblad eller herr Persson i Göteborg eller någon annan, som har mycket pengar: »Nu får man 40 à 45 öre per kilogram». Eller man säger: »Nu får man 2:50 kronor à 2:80 kronor för varje säck mjöl som males. Nu måste vi bli va garvare och mjölnare». Så bildas de stora aktiebolagen, som slå ihjäl de små yrkesmännen.

Därav kommer sig det märkliga förhållandet, att Danmarks mjölnare organiserat sig och kämpa ända till blods mot de stora bolagen för att hindra mjöltullen att komma in i Danmark, ty de säga: »Den stund, då mjöltullen beslutas av Danmarks riksdag, äro vi små förlorade». Därav kommer sig också det märkliga förhållandet, att när den sista stora tullförhöjningen på mjöl ägde rum i Tyskland, måste över 8,000 mjölnare slå igen sina kvarnar. Det är alldeles klart, att utvecklingen går därhän genom de höga tullarna, att kapitalisterna lockas att starta en sådan verksamhet, som icke blott, såsom förut, är en yrkesidkareverksamhet, utan även en skatteutkrävareverksamhet.

Om jag ser på den tullmarginal, som tillvoterats blott sullädergarverierna under åren 1895—1911, finner jag, att den utgör icke mindre än 29,785,548 kronor. När denna fråga utskottsbehandlades och en av läderindustriens ledande män var uppe i utskottet, frågade jag honom, om det icke snart kunde vara nog för denna industri, som av allmänheten fått 29,785,000 kronor i skatt, om den icke snart vore redo att bära sig själv eller, om så icke var fallet, om industriidkarna vore villiga att giva staten aktier i sina fabriker för framtiden för vad de fingo. På detta ville han icke ingå i svaromål. Man vill hava skatt av allmänheten, man kräver miljoner, men ett kvitto, en aktie, ett tack — nej! I stället hotar man och säger: »Om ni icke göra, som vi vilja, skola vi ödelägga industrien». Så låter det från dem, som varit och äro understödstagare.

Här har i dag sagts av herr Vennersten — och ungefär samma

visa har sjungits inom utskottet — att jag icke har visat, att tullen på läder har utnyttjats till sin fulla höjd. Nu vet varje människa, som har en smula reda på läderförhållandena, att här finnas så många lädersorter och lädermärken, som det finnes garvare, och icke blott så många, utan flera ändå. Man byter märken gång på gång. Man börjar måhända med en god vara, till dess denna fått ett namn. Sedan förfalskar man den, och så går den ut i massor, och när den icke går längre, byter man namn o. s. v. Så är det i de flesta branscher. Till följd av att märkenas antal är legio, är det omöjligt att, såsom man exempelvis kan göra med råg eller vete eller järn, taga en utländska vara i ena handen och en inländsk i den andra och säga: Här är priset det och här det, och här är skillnaden; till denna höjd utnyttjar man tullen. Så kan man icke säga i fråga om läder i följd af de många variationerna. Men jag frågar herrarna: om tullen icke utnyttjas, varför vilja ni hava kvar den då? Den är ju ett vanärens märke på dem, som hava nytta av den, ty de erkänna vid dess mottagande, att de äro så dåliga köpmän, att de måste hava samhällets understöd. Om det är så, att tullen endast delvis utnyttjas, låt oss säga blott 20 öre per kilogram, vore det icke skäl att då gå med på min motion? Då hade man i alla fall samma marginal att utnyttja. Men icke ett öre vill man rubba, ty för varje öre utpumpas allmänheten.

Man har talat om arbetare här, och man har dragit in skrивerier från s. k. arbetarehåll i denna debatt. Jag kan icke tillmäta dessa skrивerier det ringaste värde, och det göra säkerligen icke heller industriens arbetare. Vare det nog sagt.

Emellertid är det givet, att när vi se arbetarnas antal oavlåtligt sjunka i proportion till tillverkningen, så att arbetskostnaderna per kilogram läder säkerligen nu icke äro mer än $\frac{1}{6}$ eller $\frac{1}{3}$ mot förut, trots de formellt höjda lönerna, behöver man icke vara orolig för arbetarnas skull. Naturligtvis är det icke läder-ringen, som vill hava tullen, utan *det är arbetarna*, som vilja hava den. Det är alldeles klart, ty därigenom få de för sina hushåll betala halvsulorna så mycket mera. Det är samma resonemang som i fråga om fläsk och bröd och alla andra tullar, som vi hava.

Beträffande frågan om priserna skall jag be få efterlysa ett förhållande. Jag har här en bilaga till den tyska tidningen »Die Lederindustrie». I Berlin och Düsseldorf liksom på flera andra marknader sjönk priset på hudar från midsommaren 1906, då det stod i 60 pfennige per tyskt pund, d. v. s. 1.20 mark per kilogram, under 1906 och 1907 till midsommaren 1908 ned till 41 à 40 pfennige per tyskt pund. Det sjönk således med icke mindre än 36 svenska öre per kilogram. Jag frågar: Var finnes den motsvarande sänkning av läderpriset, som denna sänkning i priset på hudar borde hava betingat?

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

Jag nämnde nyss arbetarna. Jag har en gång sagt här förut, att ju högre tullarna äro i en industri, dess uslare äro förhållandena för arbetarna inom denna. Inom denna läderindustri, som har ett par tusen arbetare, finns det icke mer än 339 organiserade arbetare. Varom vittnar detta? Jo, det vittnar om, att behandlingen inom få industrier är så brutal som inom denna och att på få håll arbetsgivarna äro så föreningsrättskränkande, folkfientliga och reaktionära som just inom denna.

Beträffande sullädersfabrikerna, d. v. s. de, som huvudsakligen göra sulläder, som det i dag är tal om, är det så, att ett fåtal av dem, nämligen 23 stycken med 900 arbetare tillverkade för 17 miljoner kronor av de 28 miljonerna tillverkningsvärde, som tillverkats under 1910, efter vad statistiken uppger; 4 av dessa fabriker med 300 arbetare tillverka nära 30 procent av allt läder, som fabriceras i Sverige, nämligen för 8,421,000 kronor eller per arbetare 24,814 kronor. Tror man verkligen, att dessa fabriker icke komma att bära sig, som per arbetare hava ett tillverkningsvärde av 24,814 kronor om året. Det är dessa, som organiserat skriket. Av dessa fabriker är det emellertid bara en enda, där det mig veterligen finnes organiserade arbetare.

Blott ett litet drag såsom exempel på, hur man kan gå till väga vid dessa fabriker. Som herrarna minnas, utbröt för några år sedan storstrejken. Det var en fabrik, en av de större, där striden pågick någon tid efter, sedan striden hade avblåsts. Arbetarna vid denna fabrik voro en dag ute i skogen och plockade bär. Mitt under dagen upphävdes krigstillståndet, och på fabriksporten uppsattes ett anslag, där det medgavs en frist på ett par timmar, inom vilken arbetarne skulle ha anmält sig för att bliva återtagna. Detta tyder just icke på någon större hövlighet mot den stridande motparten. De frånvarande arbetarna kunde ju icke läsa cirkuläret på fabriksporten, med påföljd att alla de frånvarande, bland vilka voro flera av fabriken mest duktiga arbetare, vägrades arbete för all framtid och måste emigrera. Detta drag vittnar om ett rent österländskt despotiskt godtycke. Där man har miljoner och åter miljoner om året i understöd av allmänheten och där man förklarar, att om man icke fick dessa miljoner, ginge man under, där är behandlingen av arbetarna av det mest godtyckliga, rent av otillräckligt brutala slag.

Det värsta av allt, som också visar, vad det är för halt i dessa protektionisters argumentering, är, att de säga, att lädret under denna tid, som tullen varat, högst väsentligt förbättrats i kvalitet. Var och en, som närmare känner till gammalt barkgarvat läder, vet, att det för att draga isär en sula av barkgarvat läder behövs fyra à fem man, ja, med visst gammalt läder behöver man till och med ha hästar förspända. Nu är det svårt att här erhålla rent barkgarvat läder. Från den gamla garvningen, som tog två år,

fram till den modärna garvningen, som sker på 24 à 25 dagar och där garvningsämnet genomtränger hudarna på två dygn, efter vad tyska handböcker uppgiva, finns det en oändlig massa mellanformer. Den nya garvningen, som nu övervägande användes i vårt land, består i, att man manglar lädret. På den tid, då tullskyddet endast var 14 öre, hade dock de gamla garverierna råd att skava bort hår, kött och fett, så att man kom in till kärnan. Men nu, när tullskyddet är 45 öre, ha fabrikerna icke råd till sådant. I de nutida fabrikerna lägger man in hudarna under en mangel med 6,000 kilograms tryck eller under en hammare, som stampar dem fasta, och så in med garvningsämnet och på med mjölgröt och lim, så att det bildar sig en skorpa över. Dessutom dränker man in lädret med ett slags mineral, bariumsulfat, vars specifika vikt är icke mindre än 4,5, d. v. s. det är 4 1/2 gång så tungt som vatten. Härigenom göres lädret tyngre, och genom att lädret göres tyngre, kan man icke blott på lädret inhösta en högre tillverkningsförtjänst, utan också inhösta högre tull på viss yta, ty det är ju 45 öre i tull per kilogram.

Jag kan taga ett litet exempel på, hur man begagnar sig av detta. Det finns ett garveri någonstans söder om Mälaren, där man hade en verkmästare med en lön av 5,000 kronor om året. Han lockades att uppsäga sitt kontrakt för 2,000 kronor. För en lön av 15,000 kronor engagerades i stället en kemist, som lovade att för framtiden giva lädret högsta möjliga tyngd. Man kan förstå, hur detta kom att verka.

Det gamla barkgarvade lädret var bara kärna. Men man kunde gå med ett par halvsulor i dagligt bruk ett halvt år då. Nu åter hålla halvsulorna knappast två månader, om man får den sämsta varan. Det är inte alla, för vilka detta icke spelar någon roll, icke alla, som ha 10 à 12,000 kronors inkomst om året. Har man bara 800 kronor och fem personer i sitt hushåll, så att man får betala ett par halvsulor mest varje vecka, så vet man nog, att man lever.

Jag skall be att få visa herrarna några prov på vårt läder. Här ha vi nu en bit läder, som är rent kemiskt garvad. Om jag nu skär i kanten, så går det sedan tämligen lätt att riva itu det, som herrarna se. Ni se också, att mina byxor blivit fulla av mjöl. Det är av mjölvällingen, som lädrets yta är indränkt med. Se på den här läderbiten, hur blank den är. Den förefaller nästan outslitlig, ja, lika oantastlig som herr Vennerstens tullsystem. Men om jag tar och undersöker den, finner jag, att det endast är mjölgröt och lim utanpå och att den gamla kärnan inuti blivit uppbränd. När jag har en sådan sula under fötterna och går med den i vatten, så att den blir blöt, uppstår inom kort ett hål under foten, ur vilket jag sedan kan draga fram stora trasor, precis som ur en ullstrumpa.

*Angående
tullen å läder.
(Forts.)*

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

Här ha vi amerikanskt rödläder. Som herrarna se, är det icke heller så värst mycket att hurra för, men i varje fall är det icke sämre, ja, icke ens fullt så dåligt som det läder, jag förut demonstrerat.

Detta läderstycke är från en mellansvensk fabrik, där man tillämpar en garvning, som är ett mellanting mellan den gamla ekbarkgarvningen och extraktgarvningen. Detta läder är visserligen starkare, men som herrarna se, kan man dra itu även det. Det gäller ändå för att vara det bästa läder i Sverige.

Här är något, som man kallar för barkgarvat läder. Man kan icke begära, att det skall ha samma styrka som det *gamla* barkgarvade lädret. Man har emellertid givit ut det för att vara barkgarvat, men det är till stor del extraktgarvat även det, och det syns, huru skört det är, när man hanterar det, fast det må ju rättvisligen medgivas, att detta är ett stycke ur ljumsken och buken, men inte kan det kallas barkgarvat inte. I varje fall är det dock något svårare att riva itu detta läder än de andra sorterna. Gammalt barkgarvat läder kan man, som jag förut nämnt, icke riva itu, även om flera män dra på varje sida.

Denna fråga spelar ingen liten roll i nationalekonomiskt hänseende. För varor av skilda slag, som vi utföra, taga vi emot i betalning en massa hudar, som vi föra in och använda här. Genom att hudarna på sådant sätt fördärvas, så att lädret icke håller mer än en tredjedel eller en fjärdedel av den tid det skulle hålla, pågår ett nationellt slöseri av värsta slag.

Jag har här en artikel ur »Svensk läderindustri», där förhållandena i Australien skildras. Australien har av hänsyn till, att man genom bariumsulfat tynger och genom dessa extrakter bränner upp och fördärvar lädret, förbjudit införsel, fabrikation och försäljning av extraktgarvat läder. Men i England finnas en del fabrikanter, som tillverka sådant läder, och dessa påyrka, att engelska regeringen måtte inskrida och förhindra en sådan lagstiftning i Australien.

Det är ju meningen, att vi skulle gå framåt i kulturellt hänseende. De uppfinningar, som göras av mänsklighetens bäste, som sträva och arbeta för att föra världen framåt, skola väl icke resultera i, att råvaran fördärvas och ödelägges och kulturen går bakåt i stället för framåt.

Jag vill icke upptaga kammarens tid längre. Jag yrkar bifall till min motion.

Herr Vennersten: Herr talman! Det är verkligen enligt mitt förmenande icke passande att här i kammaren använda sådana demonstrationsmetoder, som herr Månsson gjort. Det kan möjligen gå för sig i utskottet, men icke här. Hade jag vetat, att det kunde gå för sig, så hade jag likväl icke velat följa herr Måns-

sons exempel, då det är föga ägnat att lämna bevis av avgörande betydelse för föreliggande ärendes behandling i kammaren.

Mot de intyg, som från de mest vederhäftiga håll givits, från konsumenter, från arbetarnes förtroendeman och från fabrikanterna själva, att läderkvaliteten dock stadigt går framåt, mot utskottsmajoritetens uttalande i samma riktning torde man icke kunna tillmåta herr Månssons anförande något större värde. Jag har emellertid icke begärt ordet för att vända mig mot herr Månsson. Jag tror, att herr Månsson är mycket uppriktig i sina strävanden och i allt vad han säger, men jag vill påpeka, att herr Månsson råkar ibland ut för att använda sig av material, som icke är fullt tillförlitligt. Herrarna kunna se på den tabell, som är intagen i herr Månssons reservation. Där gälla priserna i första delen hela och halva hudar och i senare delen renskuret läder. Nu vänder sig herr Månsson i sin reservation mot de anmärkningar, som i utskottet gjorts mot en liknande tabell, och avfärdar dem med ett par ord, men faktum står kvar, att en sådan tabell är ägnad att vilseleda snarare än att belysa den fråga, som den skulle belysa.

Jag hade egentligen begärt ordet för att vända mig gentemot herr Röing och för att säga, att då han anförde en del tullsatsfrån främmande länder, så gjorde han detta, naturligtvis helt ofrivilligt, på ett sätt, som kan i sin mån vilseleda kammaren. Han talar om en tull av 2 och några tiondedels ören i Tyskland, men den förekommer icke för denna sortens läder, för vilken tullen är 27 öre. För Frankrike nämndes en tull av 11 öre för bottenläder. Denna tullsats förekommer icke för annat läder än av get, killing, får och lam, vilket som bekant icke användes till bottenläder. I Frankrike är tullsatsen 18—36 öre för bottenläder.

Jag har velat säga detta för att visa, att uppgifterna icke i allo äro riktiga. Jag vill slutligen påpeka, att det icke framförts några övertygande skäl mot de påståenden, som jag tillåtit mig giva uttryck åt, och jag vill påpeka för herrarna, att de handelspolitiska synpunkterna äro av icke obetydlig vikt och att i Tyskland för närvarande arbetar en kommitté av fabrikanter inom denna bransch, som skall bereda väg för en tullnedsättning i Sverige den dag den nuvarande traktaten upphör att gälla. Under tiden gå vi deras ärende i förväg genom att efterskänka det, som vi skulle få något för, då det gäller. Det går icke att sedermera få något betalt härför, detta vill jag säga, ty jag anser det betänkligt, om man i det ena fallet efter det andra tager bort saker av värde, som skulle kunna användas som bytesmedel. Jag vet mycket väl vad man kommer att svara, nämligen att det finnes fullt upp av tullsatsfrån, som kunna vid traktatsförhandlingar nedsättas, men här om äro meningarna starkt delade, och om herrarna fråga dem, som anses mera opartiska än jag i denna fråga, skola herrarna få höra, att det är skäl att vara betänksam.

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Månsson: Herr talman! Den tabell, som är intagen i reservationen, har jag satt upp efter en skomakares räkningar, som han har fått under alla dessa år. Där förekommer under senare tid renskuret läder och under den föregående tiden icke renskuret läder. När jag började tvivla på att det var samma slags läder, telefonerade jag till Gävle för att kunna upplysa utskottet om hur det var. Jag fick svar, att det var renskuret läder de sista åren, och den upplysningen lämnade jag genast utskottets vice ordförande, det kan han intyga.

Jag har vidare i reservationen sagt, att man i prisskillnad mellan renskuret och icke renskuret bör räkna med 75 öre pr kg. i medeltal. Då de upplysningar, som ligga till grund därför, äro givna mig, finner jag icke, att de äro något som helst försök att förvilla den allmänna meningen inom eller utom kammaren. Jag har handlat fullt juste i alla avseenden. Och när här säges, att jag icke framfört något övertygande bevis, som gjort någon verkan på tullsidan, må jag medgiva, att protektionisternas rygg har tjockare och framför allt starkare hud än det läder jag här visat.

Herr Röing: Herr talman! Då bevillningsutskottets ärade vice ordförande nyss framhöll, att jag uppgivit, naturligtvis i god tro, några felaktiga siffror rörande tullsatserna i utlandet, så ber jag att få säga, att jag icke endast nämnde om tullen å sulläder, utan även om tullen å ett par andra lädersorter. I samband därmed sade jag, att tullen i Tyskland å garvat men icke vidare berett skinn är 2³/₄ öre. Herr Vennersten anförde, att tullen i Tyskland å tyngre lädersorter än 3 kg. är 30 pfennige eller 27 öre, hvilken siffra jag även angav.

Jag hade icke tillfälle, när jag sist hade ordet, att svara herr Vennersten på en fråga, som han ställde till utskottsmajoriteten, ty jag vågade icke avlägsna mig under hans anförande för att i bevillningsutskottet hämta tulltaxekommitténs betänkande, men jag vill här i stället besvara den frågan, varför vi föreslagit samma tull på maskinremläder som på sulläder och bindsulläder, renskuret. Jag kan dock icke underlåta påpeka, att herr Vennersten borde vara den siste, som kan förväna sig över detta vårt förslag, när han själv 1910 skrivit under det betänkande, i vilket det framhålles, att maskinremläder bör i tullavseende jämföras med renskuret sulläder och bindsulläder, och således varit med om att föreslå, att tullen å dessa varor sättes lika. Detta står på sid. 390 i tulltaxekommitténs betänkande och är detta uttalande anledningen till utskottets hemställan.

Herr Vennersten framhöll till sist ett skäl, som han ansåg skulle göra en viss verkan på kammarens ledamöter, nämligen att

den tull, som nu utgår på sulläder och bindsulläder, skulle vara synnerligen viktig att ha för våra underhandlare vid kommande underhandlingar med Tyskland, och att man därför icke borde nedsätta denna tullsats. Men samtidigt angav han det svar han väntade erhålla och, såvitt jag förstår, även är det rätta svaret, eller att våra underhandlare ha tillräckligt många spetsar i vår nuvarande tulltaxa vid kommande underhandlingar, även om man sänker tullen på sulläder och bindsulläder. Jag deltog i bevillningsutskottets arbete 1910 och 1911 och har den bestämda uppfattningen, att så är fallet. Jag förstår för övrigt annars icke, när man skall kunna sänka en tullsats. Tänker man på att föreslå en tullnedsättning, innan underhandlingar rörande handelstraktaten skola upptagas, heter det, att det skadar bara våra underhandlare i deras arbete vid den förestående traktatsunderhandlingen, om man sänker tullsatsen i fråga, och att man därför bör låta bli att framlägga ett förslag, som innebär en tullnedsättning. Men när traktaten sedermera är avslutad och tullsatsen icke blir sänkt och man då framkommer med ett förslag om tullsänkning, då heter det, att man skall icke göra det, utan låta även 1917 års underhandlare hava detta vapen i sin hand. Om vi skulle handla på det sättet, skulle vi aldrig nedsätta tullarne å en massa förnödenhetsvaror, som utan tvivel i vårt land ha alltför högt tullskydd.

Hade jag vetat, herr talman, att man kunde få visa demonstrationsmateriel, såsom herr Månsson här gjort, så skulle jag kunnat visa kammarens ledamöter vilket onaturligt högt tullskydd vi ha på nästan alla varor, som tillhöra vår klädsel från hatten eller mössan, som vi ha på hufvudet, till kragar, manschetter, vitvaror, vävnader, garner, tyger, strumpor, skor och läder. När man så tydligt kunnat visa, som nu ägt rum, att den svenska industrien under de femton år, den haft detta tullskydd, organiserat sig här som i utlandet till en storindustri med fullt moderna metoder och fullt moderna maskiner, då bör man kunna vara med om att något jämka på detta höga tullskydd, som nu ej längre är behöfligt för den inhemska industrien.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt uttalande.

Herr Vennersten: Herr talman! Då herr Röing påminde mig om vad jag varit med om att säga i tulltaxekommittén angående maskinrenläder, så vill jag nämna, att det är väl en betydande skillnad, om tullen på en vara nedsättes från 65 öre till 35 öre eller om det sänkes till 45 öre. Under sådana omständigheter anser jag mig mycket väl kunna stå för den åsikt, jag uttalat.

Jag skall begagna tillfället att nämna för herr Månsson, att man kan riva sönder såväl råhudar som bottenläder i torrt tillstånd, så som herr Månsson här visat, även om varan är av fullgod kvalité.

Angående
tullen å läder.
(Forts.)

Herr Palmstierna: Herr talman! Jag tror näppeligen, att något tvivel kan råda därom, att de tullsatser, som vi diskutera, kunna nedsättas. När 1897 en förhöjning i tulltaxorna skedde, gjordes detta av den dåvarande tullskyddsvänliga majoriteten inom Riksdagen med hänsyn till rådande förhållanden inom näringarna. Sedan ha ju betydande förändringar i dessa förhållanden skett såväl i fråga om organisationen i riktning mot koncentration av driften som även i fråga om arbetsmetoder. Det är då också helt naturligt, att nu, sedan förändring skett med hänsyn till majoriteten inom Riksdagen, man börjar söka få till stånd en nedsättning av tullarne på denna punkt. Jag vill då, herr talman, säga, att lika litet som det på sin tid var en belöning till respektive industrier, att de fingo tullskydd, lika litet är det ett straff, om de nu skulle få nedsättning. I senare fallet liksom i det förra är det en nationalekonomisk åtgärd och ingenting annat.

Nu föreligga tre olika yrkanden, dels yrkande på avslag från reservanternas sida, dels herr Månssons yrkande och dels bevillningsutskottets yrkande. Herr Månssons yrkande skiljer sig från utskottets däri, att herr Månsson beträffande vad som upptages i första stycket vill gå 10 öre längre ned i sänkningen av tullen än utskottet och beträffande vad som upptages under andra stycket vill gå 8 öre längre ned än utskottet. Skillnaden är icke så avsevärd. Emellertid ha representanterna för det parti, jag tillhör, sökt för sin del inom majoriteten i utskottet åstadkomma en sänkning så långt ned som möjligt, men icke lyckats åstadkomma större sänkning, än som föreligger i utskottsbetänkandet. Då jag ansett det vara av synnerlig vikt, att en majoritet kunnat samlas inom utskottet, så att ett resultat kunnat vinnas vid årets riksdag, har jag biträtt utskottets betänkande i förhoppning, att Riksdagens majoritet också skall biträda detsamma.

Herr *Källman* instämde häruti.

Herr Månsson: Herr Vennersten sade nyss, att man kan riva sönder råa, torra hudar. Det har jag aldrig hört talas om. Men jag förstår nog, att herr Vennersten med detta yttrande vill inbilla oss, att man kan riva sönder barkgarvat läder, så snart barkämnet genomträngt huden och fullgjort sin verkan. Vi ha gott om fackmän, som äro åhörare, och det är lätt att av dem få upplysning om denna sak, om man samtalar med dem. Men jag har från många håll, från skomakare, som sysslut med detta yrke i alla sina dar, hört uppgivas, att om man ställer fyra man i vardera ändan av en sådan hud, kan man icke skilja den åt, om den är barkgarvad, men att det är lätt att riva sönder läder, där kärnan är uppbränd genom svavelsyra och andra skarpa garvämnen, och som är betäckt med ett lager mjölgröt och lim, som ser bra ut, men lossnar i vatten.

Herr Jespersion: Herr talman! Då jag icke var närvarande i bevillningsutskottet, när detta ärende slutbehandlades, så skall jag be att få tillkännagiva min ståndpunkt i denna fråga, att jag härvidlag kommer att ansluta mig till reservationen.

*Angående
tullen å läder
(Forts.)*

Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på en sak. Det är ingen här i kammaren, som vederlagt de uppgifter, som lämnats av bevillningsutskottets vice ordförande, nämligen att läderindustrien icke ger större avkastning än 3 à 4, högst 5 procents ränta i medeltal, och det må väl icke på något håll kunna anses vara för mycket, om en industri skall kunna drivas, att den ger 4 eller 5 procents avkastning i ränta på det insatta kapitalet. Kan man nu icke befara, om man går med på denna tullnedsättning, att det här kommer att bli samma förhållande, som redan inträtt, såsom konsekvens av vad regeringen föreslagit och Riksdagen beslutat i fråga om sockertullens nedsättning, nämligen att man måste nedlägga en del fabriker och att arbetare protesterat mot vad som skett. Jag för min del anser åtminstone, att vad arbetarnes förtroendeman, herr Sandberg, uttalat bör tillmätas större betydelse än vad som uttalats av herr Månsson. Jag tror, att man bör tänka på sådana saker och icke fatta beslut, som även för arbetarne kunna ha mycket obehagliga konsekvenser.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Månsson: Herr talman! Herr Vennersten sade, att 15 av de större fabrikerne med en omsättning av 16 miljoner kr. skulle under vissa år uppnått en behållning av blott $\frac{1}{2}$ miljon, d. v. s. blott 3.5 % på omsättningssumman. Herr Jespersion har nu upptagit detta och sjungit samma visa för att på detta sätt inverka på kammaren i avgörandets stund. Då vill jag erinra om, att bara en enda fabrik i riket under somliga år skattat för en halv miljon kronors inkomst, och inkomsten har varierat omkring denna summa en längre följd av år. De andra fabrikerne äro icke heller så värst barskrapade. Det måtte vara märkvärdiga fabriker, som herr Vennersten talat om. Men om de bära sig eller icke bära sig, rör icke mig; vad som rör mig är, att det skall betalas 3 miljoner kronor i understöd till dessa sullädersfabriker med omkring 900 arbetare. Av våra 2,000 arbetare, som sysselsättas inom denna industri, är det ungefär hälften, som göra sulläder. Jag har visat, att 900 arbetare tillverka den överväldigande mängden av sulläder eller nära hälften av allt det sulläder, som belöper sig på de 15 fabrikerne. Av dessa fabriker är det 4, som ha omkring 400 arbetare. Vi ha icke råd, säger jag, att på detta sätt med 1, 2 eller 3 miljoner pr år understödja arbetsgivare, därför att de driva en industri, som kräver några arbetare. Var och en må ha sin existens på sitt arbete, men det är icke riktigt att säga: om ni icke vill giva oss dessa 3 miljoner, så gå vi under. Om de gå

Angående tullen å läder. (Forts.) under eller icke, intresserar mig icke i första rummet, utan frågan är, om detta är affär för vårt folk eller icke. Det *är* ej affär.

Herr Vennersten: Herr talman! Jag skall be att få meddela, att de uppgifter, jag erhållit, äro bestyrkta och fullkomligt riktiga. De 15 fabriker, jag omnämnde, äro de främsta i landet, och bland dem finnes den fabrik, som herr Månsson antagligen syftade på, Mattons fabrik i Gävle. Dessa 15 fabriker ha en nettovinst av i runt tal 580,000 kronor med en omsättning av 16 $\frac{1}{2}$ miljoner, som jag förut anförde.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till den av herr Månsson i ämnet väckta motionen samt 3:o avslag å såväl utskottets hemställan som herr Månssons motion; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Vennersten begärde emellertid votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition antagits den under 3:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande, nr 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 140 ja mot 62 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Angående Sveriges handelspolitik. Vidare förekom till behandling bevillningsutskottets betänkande, nr 42, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl Maj:t angående utredning och förslag i fråga om utvecklande av Sveriges handelspolitik i riktning mot frihandel m. m.

I en inom Andra kammaren av friherre Palmstierna m. fl. väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 80, hade hemställts,

1) att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla,

att Kungl. Maj:t ville snarast låta verkställa en utredning angående på vad sätt Sveriges handelspolitik måtte, i överensstämmelse med vad i motionen anförts, utvecklas i riktning mot frihandel och för Riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda; samt

2) att Riksdagen omedelbart måtte besluta en nedsättning av samtliga i nu gällande tulltaxa upptagna tullsatser med 10 % av deras nuvarande belopp, dock med undantag för tullsaterna å alkoholhaltiga drycker, kaffe, tobak och sidenvaror.

Utskottet hemställde, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med fullföljandet av de påbörjade undersökningarna angående orsakerna till levnads-kostnadernas stegring och medlen häremot även måtte låta verkställa en objektiv och allsidig utredning av det gällande tullsystemets verkningar samt för Riksdagen framlägga de förslag, vartill undersökningarna i deras helhet kunde giva anledning.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Vennersten*, friherre *Trolle*, friherre *C. J. Beck-Friis*, *Trapp*, friherre *Fleming*, *Knaust*, *Jeansson* i Kalmar och *Jonsson* i Hökhult, vilka inom utskottet föreslagit, att föreliggande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda;

av herr *Ollas A. Ericsson*; samt

av herrar *Bäckström*, *Christiernson*, *Palmstierna* och *Månsson*.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan begärdes ordet av

Herr *Vennersten* som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag förmodar, att kammaren icke är sinnad att nu giva sig in i en ny, vidlyftig tulldebatt efter den långa debatt, vi nyss hade i ett ärende, som faller under tullfrågan, och jag skall därför söka att i allra största korthet angiva de skäl, varför jag jämte några andra utskottsledamöter ej kunnat vara med om den utredning, varom utskottet här hemställer.

Man behöver ju icke skåda mycket djupt i denna sak för att finna, att det är i allra främsta rummet spannmålstullarne det gäller. Om man läser motionärernas mycket utförliga framställning, så finner man detta framhävt med sådan styrka, att intet tvivel härom kan råda. Man vill hava landet fram till ett industriland, men för att industrien skall kunna blomstra, kräves enligt motionärernas mening främst, att livsmedlen bli billigare, att spannmålstullarne och andra jordbrukstullar försvinna.

Emellertid hyser jag den bestämda uppfattningen, att tiden ingalunda är kommen för ett borttagande av spannmålstullarne. Här stå nu två alldeles motsatta åsikter mot varandra, den ena

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

företrädd av det socialdemokratiska partiet, vars förtroenderåd framburit den motion, vi nu behandla; å andra sidan jordbrukarne och de med dem liktänkande bland andra klasser av befolkningen, som anse, att det under nuvarande tillstånd fordras, att vi ännu bibehålla spannmålstullarne. Dessa motsatser äro så starka, att det icke går att överbrygga dem genom en kompromiss, och detta är enligt mitt förmenande likvisst vad utskottet försöker. Man vill uppskjuta frågans avgörande till ett annat tillfälle längre fram. Under tiden vill man lugna sig själv och sinnena i allmänhet med att begära en utredning över tullsystemets verkningar, men redan den omständigheten, att man med sådan ofantlig styrka betonar, att den måste hållas långt ifrån varje partitagande åt såväl frihandels- som tullskyddsvänligt håll, att man så starkt framhållit objektivitetens nödvändighet vid denna utredning, visar nog, att här är man ändå ej så säker på sin sak. Man vet icke, vad man egentligen skall göra. Man kan icke öppet sluta sig till tullskyddsvännerna, ej heller obetingat gå med på, vad motionärerna begära, och så framlägger man kompromissen i form av ett skrivelseförslag.

Utredningen, ja, mina herrar, vad kan utredningen ge? Antingen resulterar den i, att tullsystemet visat sig vara till skada, det bör sålunda ställas på avskrivning eller borttagas; eller också finner man, att det har varit till övervägande gagn för landet och att det för närvarande ännu måste bibehållas. Tro ni, mina herrar, verkligen, att om ett par år, när denna utredning skulle föreligga, vi, som tro på spannmålstullarnas nödvändighet, komma att kunna få en utredning av den utomordentligt värdefulla beskaftenhet, att vi i detta spørsmål skulle kunna se klarare än vi nu göra och ägnad att övertyga oss om lämpligheten av att gå med på avskrivning av tullsystemet? För min del är jag övertygad om, att hela detta problem är av den natur, att det icke låter sig i vanlig mening utredas. En vetenskaplig utredning kan ske. Herrar nationalekonomer kunna behandla frågan; men säkert är, att så snart en nationalekonom blir tullvän eller frihandlare, så är han icke längre vetenskapsman, utan då har han blivit politiker. Detta är en lämplighetsfråga, som var och en bedömer efter den egna livserfarenhet och efter de förhållanden, i vilka man lever. Jag vågar påstå, att när denna utredning en gång föreligger, därest den kommer till stånd, så stå vi i detta avseende lika kloka som förut. Under sådana förhållanden frågar jag mig: vad skall denna utredning verkligen tjäna till? Ni herrar socialdemokrater, som företråda den åskådningen, att tullsystemet är av ondo, ni komma säkerligen icke att böja eder för en utredning, vars resultat visar, att tullsystemet måste bibehållas, och å andra sidan tror jag, att jordbrukarne, som på grund av rik erfarenhet kommit till insikt om att under nu rådande förhållanden på världsmarknaden och inom sådesproduktionen i hela världen det icke går att blottställa vårt

sädesodlande jordbruk för den främmande konkurrensen, jag är övertygad om, att de ej komma att böja sig för utredningen, om den ger ett motsatt resultat. Då ha vi i stället för att använda tiden till något nyttigare givit oss in på ett problem som är så gott som olösligt. Även om denna utredning kan giva många värdefulla uppslag, så löser den enligt mitt förmenande icke det föreliggande problemet.

Det är huvudsakligen på dessa grunder, till hvilka jag, om tiden tilläte, skulle kunna foga åtskilligt annat, jag för min del icke kunnat skänka min röst åt förslaget om en utredning, huru starkt man än må betona, att den skall göras objektiv och allsidig. Jag tror, att utredningen, därest den kommer till stånd, får ett mycket ofullkomligt och framför allt ett enbart momentant värde. Vi kunna icke därpå bygga en så våldsamt åtgärd som avskrivning av tullarne, och därför, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till den av mig med flera avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Jonsson* i Hökhult, *Jansson* i Kalmar och *Nilsson* i Bonarp.

Vidare yttrade:

Herr Palmstierna: Herr talman! Ja, det är ju visserligen sant, mina herrar, att vi nyss hava fört en lång och ganska livlig tulldebatt. Men denna debatt har likväl rört sig endast om *en* punkt i tulltaxan, och en punkt, som onekligen icke har en så avsevärd betydelse. Vad som nu föreligger är däremot ett ärende, som kan hafva en utomordentlig betydelse för hela vårt lands näringsliv för framtiden; och därför måste jag för min del, oaktat vad den förre ärade talaren, bevillningsutskottets vice ordförande, nyss yttrade, likväl något närmare beröra, huru frågan ligger.

Enligt mitt förmenande är det nämligen nödvändigt, att här en viss klarhet gör sig gällande ifrån samtliga partiets sida. Vi hava nyss hört ett anförande, visserligen kortfattat, men i någon mån programmatiskt, ifrån bevillningsutskottets vice ordförande, och jag förmodar, att vi ävenledes få höra något anförande från det liberala partiets sida. För min del anser jag det nödvändigt att också säga ett par ord i frågan för att belysa, hur saken kan ses från det parti, som jag tillhör, detta i all synnerhet som några av de yttranden, som herr Vennersten nyss fällde, icke kunna få stå utan att bliva direkt besvarade från vårt håll.

Jag tror för min del, att ingen uppmärksam iakttagare av utvecklingen i världen nu kan undgå att märka, hurusom vi liksom stå inför en vändpunkt i den ekonomiska politiken. Det är så uti ett flertal länder, och man har en stark förnimmelse av att nu sker, till en början kanske omärkligt men dock allt starkare, en över-

*Angående
Sveriges hand-
delspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

gång från det handelspolitiska system, som åtskilliga tiotal av år behärskat världen, till ett annat, som syftar mot frihandel.

Låt mig endast taga ett par exempel, för att närmare verifiera min uppfattning, sådan som jag bildat mig densamma.

Vi se sålunda, hurusom i *Amerika* år 1909 när Payne-Aldrichetraktaten genomfördes, för att träda i kraft 1910, dessa båda riktningar, den frihandelsvänliga och den protektionistiska, bröto sig emot varandra, då ännu nästan lika starka. Protektionismen höll frihandeln stängin. Men den frihandelsvänliga strömmingen inom folket blir likväl allt kraftigare; och nu se vi, efter presidentskiftet med demokraternas seger, hur man målmedvetet sträfvar i riktning mot frihandel. Man har bestämt brutit med den gamla ekonomiska politiken, och på ett flertal punkter i tulltaxan går man mot sänkningar, och jag tror, att det här icke blott är fråga om en »maskerad protektionism», vilket man från franskt håll sökt tillvita amerikanarna, utan här är verkligen avsikten att sträva efter att lätta på tullsatserna betydligt.

Eller låt oss gå till *England*, där som bekant unionisterna fört en mycket häftig kampanj för införandet av preferenstariffer i det Britiska imperiet. Vid sista valen stupade högern på denna fråga, och, såsom vi erinra oss, uppstod förra våren en allvarlig ledarekris inom högern, då Bonar Law hotade med att avgå och det hela slutade med en kompromiss, varigenom Englands unionister förpliktade sig att först efter ett referendum inom hela folket självt eventuellt genomföra sitt program i denna del — det vill med andra ord säga, att faktiskt avskrevs härmed agitationen för spannmålstullar i England.

Gå vi till *Tyskland*, så har där efter de senaste valen en förändring inträffat; och herr Vennersten, som med så stort intresse följer utvecklingen i dessa frågor, ber jag få göra uppmärksam på den sista punkten i den lilla kortfattade framställning av handelspolitikens utveckling, som utgivits av Jastrow. I den punkten anföres nämligen dagen för den nya riksdagens öppnande såsom ett bemärkelsedatum i Tysklands handelspolitik. Vi se resultatet: nu, när det stora militäranslaget skall genomdrivas, då kan man inte längre fortsätta med höjandet av de indirekta skatterna och tullarna, man måste i stället upptaga beskattning på förmögenheten; och när nu dyrtiden i Tyskland trycker hårdare kanske än på andra håll, ser man, hur tyska riksdagens ene vicepresident med stöd av det frisinade partiet och socialdemokraterna bakom sig tvingar rikskanslären och tyska regeringen till åtgärder, som det tidigare varit omöjligt att tänka sig genomförda i Tyskland.

Jag har velat anföra dessa tre ledande länder inom världens ekonomiska politik för att därigenom liksom verifiera, att en oscillering pågår, visserligen osäker på sina håll men dock sådan, när man öfverskådar det hela, att man får en stark förnimmelse av

att vi stå inför en vändpunkt; och vad *vårt eget land* beträffar, tror jag att bevillningsutskottets vice ordförande, herr Vennersten, måste iakttaga detsamma, nämligen att vi i Sverige redan börjat överskrida denna vändpunkt. Vi hafva t. ex. tagit bort majstullen 1910, nedsatt fläsktullen 1912 och genom vårt beslut i dag hava vi beslutat sänka lädertullen. Bevillningsutskottets betänkanden börja erhålla en ny färg, visserligen äro de ofta alltför bleka, men den nya färgen vidlåder likväl i regel numera de betänkanden, som bevillningsutskottets majoritet afger till Riksdagens kamrar. För min del ber jag få säga, att då vi sålunda se, hurusom den gamla politiken, då det var producenterna ensamma som ensamma dikterade besluten, börjar att förbytas därutiinnan, att nu arbetstagarna och konsumenterna komma med sina krav, som gå ut på *dels* billigare varor och *dels* också därpå, att man skall tillse att nettoresultatet av hela nationens arbete blir det högsta möjliga — ty endast därigenom kan mängden av arbetare inom landet ökas och deras välstånd desslikes växa — när vi se, att det är så, då tror jag, att man även från tullskyddsvänligt håll icke borde sätta sig absolut emot varje utredning, varje undersökning på detta område. Förhållandena ute i världen äro nämligen sådana, att de äro ett varsel, som vi enligt mitt förmenande icke alldeles kunna låta bli att uppmärksamma, ett varsel, som borde mana oss att gå till granskning av vårt eget lands ekonomiska politik.

Jag vill även säga, att ifall man utan någon mera ingående utredning av förhållanden likväl, med ledning av de fakta som kunna föreligga, söker att ingå på någon undersökning av den ekonomiska politikens resultat i vårt land, kan jag icke finna något annat än att vad som här i reservationen på sidan 8 blivit nämnt det är i många avseenden sanna ord, men på samma gång ord, som innebära en bankruttförklaring över det protektionistiska systemet, i vad det rör jordbruket. Här säges nämligen på sidan 8:

1:o) »Under tiden efter spannmålstullarnas införande hava nyodlingarna visserligen fortgått i långsammare tempo än under närmast förutgående tid;»

2:o) »Spannmålsproduktionen per inbyggare har visserligen icke under tullperioden ökats så starkt, att vi nu täcka vårt behov i lika hög grad som för 25 år sedan;» och

3:o) »Kreatursantalet är visserligen i vårt land jämförelsevis mindre än i Danmark, och ladugårdsskötseln har, relativt sett, icke hos oss nått samma kvantitativa utveckling som där.»

Dessa satser bryter jag ut ur den reservation, som är gjord av högern. Sedermera göras vissa förklaringar härtill; men dessa satser, som jag här bryter ut, äro likväl *fakta*, som besannas också av de ärade reservanterna inom bevillningsutskottet. Då säger jag: vid tullarnas införande på sin tid, vad var det man lovade? Jo, man lovade jordbrukets uppblomstring, alltså raka motsatsen till vad vi

Angående
Sveriges handelspolitik.
(Forts.)

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

finna skildrat här, och att därigenom skulle åter dragas till jordbruket dessa arbetskrafter, som jordbruket under sitt tryckta läge icke kunnat uppehålla. Följaktligen här hava vi verifierat, att vad man *avsåg* att vinna med spannmålstullarnas införande, det har man icke lyckats att realisera, det var en ren illusion. Vi hava tvärtom funnit, att det är på det viset, att vandringen till städerna, till industrien och bortflyttningen ur landet över oceanen fortgått som förut, och till och med delvis ökats, under de decennier som vi haft tullarna i vårt land.

Det är likväl icke nog med detta, utan herrarna finna också i reservationen en annan punkt, i vilken det heter: »Det är riktigt att varupriserna stegrats». Dyrtidens realitet har man icke kunnat förneka. Den är ett faktum, som berör alla familjer i vårt land. »Ja», säger man, »visserligen är det så, att varupriserna stegrats; men tullsystemet har ingenting därmed att skaffa, tvärtom är det så, att arbetslönerna, arbetspriserna hava stegrats i snabbare takt, än prisstegringen skett på den svenska varumarknaden.»

Detta är givetvis en mycket viktig punkt i hela denna fråga, ehuru den icke är en avgörande punkt.

Jag vill för min del först säga, att det är alldeles givet, att införandet av tullarna måste stegra varupriserna. I annat fall vore införandet av tullar icke av någon betydelse. Jag vill också erinra om att den senaste prisstegringen hos oss började 1896, direkt efter införandet av de höjda spannmålstullarna; och gå vi i till Canada, finna vi på samma sätt, att den stora prisstegringen där stod i direkt sammanhang med senaste tullförhöjningen, liksom att när marstariffen år 1906 trädde i kraft i Tyskland accelererades den prisstegring, som särskilt de sista åren väckt starka bekymmer i detta land.

Tullarnas prisstegrande verkan är alldeles avgjord, och om bevillningsutskottets vice ordförande skulle vilja jämföra t. ex. Tyskland och England, så skulle han finna beträffande Tyskland, att priserna på livsmedel där stigit ungefär i takt med råvaruprisens stegring, medan man i England har haft nästan stabila livsmedelspriser ända till år 1910; och skulle jag mäta livsmedelspriserna i råvarupriser, så skulle i Tyskland livsmedelsprisen vara ungefär desamma, medan de i England däremot skulle hava sjunkit.

Vidare skulle man ju undersöka hur det i själva verket förhåller sig med tullarnas och arbetslönernas inbördes förhållande. Ja, här har man i reservationen fått in en bevisning, om vilken jag ber att få säga bevillningsutskottets vice ordförande, att jag underkänner den bevisningen varje värde. Först och främst har man gjort så, att man tagit endast vete och råg. Men det är väl icke bara av vete och råg som vi leva; man måste göra en verklig budgetsundersökning för att kunna draga några slutsatser om tullsystemets verkningar i nämnda avseende. Tyvärr ser det emellertid

ut, som om man flerstädes motsatte sig utförandet av dylika i Sveriges städer. Vidare ha reservanterna i sin framställning tagit med endast mansdagsverken på landet under den tid undersökningen omfattar. Men inte går det att upprätta en tablå av den beskaffenheten. Man får för övrigt inte glömma att under den antagna tidsperioden har penninghushållningen vunnit utbredning på landsbygden. Jag vill för min del säga, att hittills är spörsmålet om tullar och arbetslöner icke tillräckligt ingående behandlat i vårt land. Varken bevillningsutskottets vice ordförande eller jag kunna därför säga något alldeles bestämt i den frågan, men det finnes dock vissa siffror, som ge åtskilligt vid handen, som jag tror det vore skäl i att här anföra.

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

Jag för min del har gjort vissa undersökningar. Om jag då t. ex. i Stockholm tar stadens byggnadskontors organiserade arbetare för tiden 1904—1911 och jämför arbetslönerna under denna tid med priserna, sådana de ingå i hela budgeten, vad finner jag? Jo, jag finner då beträffande dessa arbetare, att de icke fullt hava lyckats följa med budgetens stegring eller, med andra ord, att lönerna faktiskt skulle 1911 varit något lägre än 1904. Går jag så till fackförbundet Järn och metall, ett av våra bäst organiserade fackförbund, och tar tiden 1898—1908, så finner jag för sådana arbetare, som varit 4 år i facket, och då jag räknar med hela årsförtjänsten, ackord och överskott, en stegring av $34\frac{1}{2}$ % i fråga om arbetsförtjänst. Tar jag nu utgifterna för livsfrönödenheter och ser efter, huru under perioden 1898—1908 dessa i genomsnitt varit i Sveriges städer, så får jag enligt herr Flodströms beräkningar en stegring av ungefär 30 %. Hade beräkningarna uteslutande gällt Stockholm, är det givet, att de skulle lämnat högre resultat. Vad visar nu detta? Jo, det visar, att inom det bäst organiserade facket i vårt land, där har man knappast lyckats att öka lönerna i kapp med prisstegringen. Detta är i alla fall siffror, som i sin mån äro ägnade att skingra något av den villa, som man plägar förespegla oss, nämligen att arbetspriserna stegrats betydligt mycket mer än priserna på livsmedel, och att man därför skapar ett så väsentligt mycket högre välstånd på grund av tullarnas befintlighet. I och för sig borde man väl ändå ha kunnat göra klart för sig, att det endast är stegringen av nettoresultatet av nationens arbete och en gynnsam fördelning av detta, som kan åstadkomma en höjning av arbetslönerna, men icke åtgärder som planlöst omflytta kapital och arbete inom landet.

Nå, men industrien då? Ja, såsom väl bekant är, är det ju så, att i den tulltaxekommitté, av vilken bevillningsutskottets vice ordförande varit en inflytelserik ledamot, där bara pekade man på den absoluta stegringen av hela vår industriella produktion och säger: se där tullarnas verkan! — Nej, svarar jag, det är fullständigt fel att göra på det viset, och det är beklagligt, att man på

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

detta sätt i officiella dokument framlägger inför statsmakterna sådant såsom resultat av en ingående undersökning, som dock aldrig ägt rum. Detta är icke ett resultat av tullarna, det är aldrig bevisat. Vi hava under 1892—1907 levat under en industriell högkonjunktur i vårt land, liksom i alla andra länder; men i vad mån det varit tullarna som inverkat eller icke alls inverkat, det är faktiskt obevisat från deras håll, som hålla på tullarna.

Nu är emellertid i själva verket spørsmålet icke det: förekommer här någon absolut stegring eller icke? utan spørsmålet är: förekommer här en *relativ* stegring av vårt folks industriella arbete jämfört med andra folks? I den tävlan är det avgörande om vi med tullarna hava fört kapital och arbete i vårt land i en riktning, som ger bästa avkastningen av hela vårt arbete eller om vi misslyckats i detta avseende. Härpå skulle jag för min del vilja lämna följande svar:

Jag har tillåtit mig att för egen del försöka göra en utredning i denna sak, ty den är av mycket stor betydelse. Det är visserligen ganska svårt att komma med någonting, om vilket man utan vidare kan säga: detta är sanning. Men i alla fall får väl var och en på sitt sätt söka komma till något resultat, som kan giva en aning om, i vilken riktning utvecklingen rör sig. — För min del har jag då tagit den bevillningstaxerade inkomsten för åtskilliga av våra större industrier och dividerat den med antalet arbetare. Nu förmenar jag, att man skulle såsom allmän regel — naturligtvis finns det undantag — kunna säga, att därest den bevillningstaxerade inkomsten, uträknad per arbetare, inom våra naturliga, stora näringar stegras i större mått, i starkare progression än för våra övriga näringar, så glider också vårt näringslivs utveckling i rätt riktning, men annars i felaktig riktning.

Ja, gör jag upp en sådan beräkning för de olika industrierna, så finner jag, om jag jämför t. ex. snickeriindustrien, tändsticksindustrien, järn- och stålindustrien, trämasseindustrien, sågverken och järnverken, med en industrigrupp av exempelvis denna beskaffenhet: margarin, socker, tvål och såpa, tobak, metallvaror, armaturartiklar och sådant, att det är en relativ tillbakagång för våra större naturliga näringar i jämförelse med övriga näringar. Vad har jag härmed velat säga? Jo, endast att detta är ett *symtom*, som i sin mån är värt att beaktas och som gör, att man icke kan skjuta hela denna fråga utan vidare åt sidan. Jag tillägger icke detta dokument full beviskraft, men jag säger, att detta är ett symtom, som herrarna icke kunna oberörda förbigå, utan som sannerligen, då det lägges till åtskilliga andra, motiverar en undersökning och väl kan förklara de sympatier, som finnas för en omläggning av vår handelspolitik i annan riktning än den nuvarande.

Det är dock för ett folk en synnerligen allvarlig sak om på detta sätt, omärkligt och utan att folket själft är medvetet om

vad som sker, en förskruvning i det nationella arbetet, en förskjutning av kapitalets användning äger rum i en viss riktning och i en riktning, som icke giver den högsta avkastningen. Vad betyder det? Jo, att ett mindre antal människor kunna leva i landet och att välståndet relativt sänkes. Därför kan man icke förfara, som bevillningsutskottets vice ordförande åsyftar, nämligen skjuta hela utredningen åt sidan och säga, att det är bra som det är.

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

För min del vill jag säga det, att om man är aldrig så mycket protektionist, så kan man väl ändå icke mena, att tullsystemet bör vara ett fixt och stelt system. Nej, ty vad är väl tullsystemets syfte, och vad är det dess anhängare vilja framföra? Jo, det är att fortfarande driva produktionen i viss riktning. Men då är det också tullmännens plikt och skyldighet, det vågar jag säga rent ut, att noga se till, att utvecklingen verkligen går i den riktning de själva avse. Vill man icke göra detta, lägger man icke national-ekonomiska synpunkter på denna fråga, så är enligt mitt förmenande ett sådant tillvägagångssätt förkastligt.

Jag behöver ju icke bevisa, huru för övrigt en del förvandlingar skett i vårt näringsliv under de år som varit. Vi hade en lång debatt om den saken förra året, och jag sökte då med siffror framföra åtskilliga synpunkter. Jag visade, huru hela spørsmålet angående import och export av spannmål blivit inverst, omkastat, mot förut, huru vi till stor del lagt om spannmålsproduktionen, huru lantushållningen förändrats och vidare huru i vårt industriella liv trustväsendet vunnit insteg, och huru folket börjat få klart för sig, att allt detta i viss mån sammanhänger med tullarna. Jag utvecklade vidare spørsmålet om dumping på vår inhemska marknad och från vårt eget land, om kapitalets export härifrån och om importen av utländskt kapital, jag talade vidare om internationella sammanslutningar inom de olika näringsgrenarna m. m. När således det ena nya faktum efter det andra tillkommit under denna tid, kan man då vara så blind, att man icke vill upptaga allt detta till en ingående prövning? Jag tror icke, att högerns ståndpunkt vare sig teoretiskt eller praktiskt är hållbar, och bevillningsutskottets vice ordförande, som varit så angelägen om att vi skulle vara väl beredda, när vi gå att förhandla om utländska handelstraktater, bör väl finna, att även *detta* är ett skäl att i god tid upptaga hela spørsmålet till ingående undersökning och behandling.

Ja, med dessa ord har jag velat bemöta detta fasthållande vid en viss ståndpunkt, detta bestämda avvisande utan egentliga skäl, som göres från högerns sida, och jag skulle vilja säga de ärade motståndarna: herrarna kunna aldrig i längden övertyga svenska folket genom ett blott och bart negerande, genom ett naket nejsägande, att den ståndpunkten är riktig. Ni måste förr eller senare

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

gå in i allvarliga debatter i detta ämne, ni måste kunna bevisa och upplysa, annars går det icke.

Nu ha vi icke blott högerns utan även den *liberala* linjen här. Jag skulle då för min del vilja säga, att jag naturligtvis hälsar med glädje, att man från liberalt håll vill upptaga detta spörsmål till behandling i år. Det är ett symtom, som man icke kan annat än möta med verklig tillfredsställelse. Men det oaktat har jag för min del icke kunnat biträda det yrkande, som framställts från de liberala representanterna inom utskottet, och det förnämligast av följande skäl.

I likhet med bevillningsutskottets vice ordförande har jag nämligen haft en viss förnimmelse av oklarhet, när jag genomläst detta yrkande. Om vi skulle tala om färger, så är det, skulle jag vilja säga, i ena ändan något så när rödligt, men i den andra är färgtonen mera dunkel, det hela glider över i vart annat, och man får icke något säkert grepp på vad det gäller. Här manas mycket till varsamhet, och det bör man ju även enligt mitt förmenande iakttaga, men det göres så starka restriktioner, att man nästan förlorar den utgångspunkt, som det liberala partiet likväl förklarar sig använda: dyrtiden och kravet på varornas förbilligande.

Detta har gjort, att jag för min del, ehuru jag hälsat det liberala betänkandet som ett steg framåt, likväl icke kunnat biträda det.

När bevillningsutskottets vice ordförande uteslutande ser på spörsmålet i vad det rör spannmålstullarna och gent emot det socialdemokratiska partiet förebär, att detta i själva verket endast skulle ha sin tanke riktad på spannmålstullarna, och när jag även finner i den liberala reservationen, att man icke upptager spörsmålet om industritullarna till behandling, så anser jag mig vidare böra säga, att enligt *vår* uppfattning har utvecklingen förts därhän, att det i Sverge liksom i andra länder småningom uppkommit et *solidariskt* system, omfattande de olika huvudnäringsgrenarna i landet, vilket också med eller mot ens egen vilja — för min del får jag säga, att det är *mot* min vilja — framtingar, att man behandlar hela systemet så som det organiskt vuxit fram, behandlar det solidariskt, spannmålstullar och industritullar på en gång och efter vissa bestämda synpunkter, så att man icke sänker spannmålstullarna utan att samtidigt ge en kompensation i fråga om industritullarna. Jag begagnar således detta tillfälle att här från denna kammars talarstol få säga ifrån, att från vårt håll avser man icke att uteslutande sänka spannmålstullarna utan jämsides härmed och i utbyte häremot vill man även sänka industritullarna: man strävar i riktning mot frihandel med avseende såväl på industrien som spannmålshandeln.

Nu vill jag likväl säga, att när det så starkt betonas i det liberala betänkandet, huru nödvändigt det är att iakttaga varsamhet, så bör man icke förbise, att det även i den socialdemokratiska motionen

framhålles, att här är av vikt att få en fullt lojal konkurrens, att det är av vikt att se till, att det icke uppstår en konkurrens av sådan beskaffenhet, att huvudnäringarna i vårt land, dessa som sedan långliga tider, kanske sedan hundratals år, burits upp av vårt folk och sammanvuxit med hela vårt folkliv, bli utsatta för en ruinerande konkurrens genom dumping. Vi måste förekomma att utläningar erövra vår inhemska marknad genom dumping och sedan stegra priserna till övermått. Det kan vara tillfällen, då här blir nödvändigt att införa ett särskilt dumpingskydd, och detta även i frihandels intresse. Detta vill jag inom parantes nämna, för den händelse att någon, som genomläst den socialdemokratiska motionen, skulle få någon annan uppfattning än att även vi anse en dylik åtgärd vara nödvändig under vissa förutsättningar.

Jag vill nu såsom slutord säga, att när man i högerreservationen finner det påståendet, att vi skulle vilja driva utvecklingen i vårt land i rent industriell riktning, och att vi skulle vilja, som det heter här, uppföra vårt lantbruk och eftersträva en övergång till hög specialisering av vår industri, och på sidan 7 talar om »att spannmåls- och mjöltullarna samt annan tull å livsförnödenheter försvinna», eller när man vidare säger: »den slutliga följderna av en utveckling i denna riktning skulle då bli, att Sverige från att vara ett land, där jordbruket är den viktigaste näringen, skulle bli övervägande ett industriland», då vågar jag för min del icke tolka detta på något annat sätt än som ett taktiskt uttalande för att samla jordbrukarna inom denna kammare så enhälligt som möjligt mot det förslag, som vi hava framställt. Det är likväl icke på detta sätt — jag har förut sagt det, och jag ber att få tillägga ytterligare några ord — det är icke på detta sätt saken förhåller sig. Det går icke i längden att genom konstlade åtgärder, det må nu vara genom tullar eller på annat sätt, omhulda den ena näringsgrenen på den andras bekostnad. De stora naturliga krafternas inverkan inom samhället äro övermäktiga de små åtgärder man kan vidtaga i form av tullar och annat. Det är visserligen sant, att håller man på med ständiga ändringar och stegringar inom tullsystemet, så kan man naturligtvis periodvis förskjuta de produktiva krafterna inom landet, men blir tullskyddet fixt och stabilt och stillastående, kommer man efter en längre tid att finna, att förhållandena genom omständigheternas egen makt utveckla sig av sig själva. En förskjutning till de naturliga näringarnas förmån kommer då att inträffa.

Är det så, att målet för vår ekonomiska politik måste vara att giva arbetstillfällen och ökat välstånd åt växande skaror av medborgare, då vill jag emellertid ifrågasätta, huruvida i ett land med gammal odling, såsom vårt, jordbruket är tillräckligt expansionskraftigt för att upptaga den växande folkmängden. Om folkmängden här skulle ökas lika snabbt som i Tyskland, d. v. s. med 80- å

Angående
Sveriges handelspolitik.
(Forts.)

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

90.000 människor om året, skulle då dessa kunna placeras ut inom jordbruket? Kan vår egnahemspolitik, kan den rena välgörenhet, som mången gång drives i form av egnahemsrörelse, suga upp hela denna stegring av vår folkmängd? Jag tror det icke för min del, och jag är övertygad att skola vi kunna nå något resultat, så skall denna ökade folkmängd uppsugas av en växande storindustri, som bygger på massproduktion. En samverkan mellan de båda näringsgrenarne är emellertid absolut nödvändig, och då vi ha i vårt land bland de bästa råämnena i världen, våra skogar och våra malmfält, och då vi därtill ha vattenkraft och sålunda äga förutsättningar för storindustri, ehuru vi tyvärr icke ha tillräckligt stor inhemsk marknad, så är det min övertygelse, att i den mån utvecklingen föres naturligt i riktning mot storindustri, kommer jordbruket att i sin mån därav draga den allra största nytta. Men jag vill icke vara med om några konstlade åtgärder vare sig i det ena eller andra avseendet.

Härmed har jag velat giva den förklaring, som föranletts av den reservation högern avgivit i frågan. När jag icke kan stå på det blinda avslagsyrkandet, när jag ej heller kan biträda den något oklara framställning, som gjorts av bevillningsutskottets majoritet, utan vill tydligt och bestämt säga ifrån, att vi avse en omläggning av vår handelspolitik, som hittills drivits i riktning mot ökade tullar, så, att denna numera skall drivas i riktning mot frihandel, så ber jag för min del att få yrka bifall till motionen.

Med herr Palmstierna förenade sig herrar *Branting* och *Lindqvist* i Stockholm.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Såsom synes av utskottets betänkande, har denna fråga inom utskottet samlat ledamöterna på fullständigt klara partilinjor. Vi ha förut hört en representant för högerreservanterna, nämligen bevillningsutskottets ärade vice ordförande, herr Vennersten, utveckla högerns ståndpunkt i denna fråga, och vi ha nu senast hört en representant för de socialdemokratiska reservanterna framföra deras syn på tingen. Jag skall då tillåta mig att närmare utveckla det resonemang och de synpunkter, som lett de liberala ledamöterna av utskottet, då de samlats omkring den motivering och det yrkande, som inom utskottet vunnit majoritet.

Såsom herrarne sett av den till grund för detta ärende liggande motionen, omfattar denna två yrkanden. Först yrkas, »att Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast låta verkställa en utredning angående på vad sätt Sveriges handelspolitik måtte, i överensstämmelse med vad som i motionen anförts, utvecklas i riktning mot frihandel och för Riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning må föranleda.»

Detta yrkande säger sålunda bestämt ifrån, vad också den siste talaren här pointerade, nämligen att utredningen skulle gå i riktning mot frihandel. Vidare yrkas, »att Riksdagen omedelbart måtte besluta en nedsättning av samtliga i nu gällande tulltaxa upptagna tullsatser med 10 % av deras nuvarande belopp, dock med undantag för tullsatserna å alkoholhaltiga drycker, kaffe, tobak och sidenvaror.»

Utskottet har icke ansett sig kunna gå med på någotdera av dessa tvenne yrkanden. Jag skall då be att först få förklara, varför utskottet icke kunnat ansluta sig till yrkandet under moment 2, d. v. s. om en nedsättning över lag med 10 % av alla tullar. Herrarne känna nog till ifrån de tulldebatter, som förekomma allt emellanåt, att när det gäller att avgöra, om en tull är för hög eller för låg, eller om en tull är nödvändig eller bör borttagas, så fordras en mycket stor varsamhet och mycket grundlig utredning för att man skall bliva i tillfälle att bedöma, huruvida en ändring i tullsatsen bör äga rum. Det är för övrigt också fullkomligt naturligt, att om man skulle vidtaga en tullnedsättning över lag med 10 %, så skulle en sådan nedsättning visserligen i många fall vara rimlig och möjlig, men i andra fall skulle den kunna leda till obotlig skada. Man har nämligen ingen ledning för att bedöma, huruvida en sådan tullnedsättning av 10 % skulle verka på den ena eller andra artikeln i tulltaxan, och man skulle sålunda genom en dylik åtgärd, om jag så får säga, slå blint i högen. Det är alldeles naturligt, att man icke kan gå tillväga på det sättet. Det förvånar mig också, att de reservanter, som tillika äro motionärer och som ha så många gånger inom bevillningsutskottet diskuterat, huruvida man skulle kunna utan skada för industrien eller utan skada för lantbruket eller någon annan näring vidtaga någon tullnedsättning, kunnat vara med om att gå fram med en tullnedsättning över ett bräde.

När det nu från socialdemokratiskt håll ifrågasättes, att man skulle sänka tullarne med 10 % på alla varor utom alkoholhaltiga drycker, kaffe, tobak och sidenvaror, så förvånar detta mig mycket även från den synpunkten, att det ju finnes så många andra verkliga yxartiklar, som icke användas av andra än de rikare medlemmarna av vårt samhälle och vilka här icke äro undantagna. Detta synes mig vara ett fullgiltigt bevis för att motionärerna i detta fall gått för fort fram. De ha icke ens haft tid att tänka därpå att, om man vill göra ett undantag och bibehålla de höga tullarne på lyxvaror, så bör man också verkställa en utredning, vilka varor som kunna räknas till lyxvaror och vilka som icke kunna räknas dit. Jag vill blott påpeka, att enligt förslaget tullsänkningen skulle omfatta även juveler, guldsmedsarbeten, rysk kaviar och andra sådana extra ordinära saker, som man icke kan säga, att det finnes någon egentlig anledning att sänka tullen på, hur frihandelsvänlig man än i övrigt är.

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Förts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

Med dessa ord tror jag mig ha tillräckligt angivit de synpunkter, som för de liberala ledamöterna i utskottet varit avgörande då de funnit sig icke kunna vara med om ett bifall till det andra av de båda i motionen framställda yrkandena.

Jag vänder mig då till det första yrkandet, om utredning på vilket sätt Sveriges handelspolitik måtte kunna utvecklas i riktning mot frihandel. Icke ens detta yrkande ha de liberala ledamöterna ansett sig kunna vara med om, och jag skall be att få nämna skälen därför. Motivet för detta yrkande har i motionen angivits vara den rådande dyrtiden. Det är ett faktum, som icke kan förnekas och som för övrigt gör sig gällande i alla länder över hela världen, att alla förnödenheter, som människan behöver, fördyras. Det är klart, att denna fördyring hårdast drabbar de mindre bemedlade, framför allt den arbetare, som har en viss dagspenning, som skall räcka till hans och hans familjs livsuppehälle. Om han får betala ett alltjämt stegrat pris på de nödvändighetsartiklar han behöver, så räcker ju icke hans lön. Det är naturligt, att denna fråga om dyrtiden måste i hög grad intressera samhället och att samhället måste försöka utreda om och i så fall på vad sätt man skall kunna råda bot på detta missförhållande. Från denna utgångspunkt rikta sig nu emellertid de socialdemokratiska motionärerna uteslutande eller åtminstone i huvudsaklig grad mot tullsystemet. Efter vårt förmenande kan det icke vara riktigt att se saken så ensidigt. Orsakerna till dyrtiden äro, såsom vi nog alla veta, icke blott av *ett* slag, utan de äro mångahanda. Det har i betänkandet talats om den ökade guldproduktionen, det har talats om de olika kreditmedelns cirkulation och det har talats om varjehanda andra saker, som vålla dyrtiden. Man kan ju visserligen vara fullt ense om, att tullarne i viss mån medverka till dyrtiden, men de äro icke ensamma om att åstadkomma den, och jag tror för min del icke ens att det är de, som i huvudsakligaste grad vålla dyrtiden. Under sådana förhållanden har det synt oss omöjligt, att man med utgångspunkt från dyrtiden skulle kunna rikta sig enbart mot tullarne. Det har i stället synt oss naturligt, att man upptager frågan i hela dess vidd, d. v. s. söker åstadkomma en utredning, vilka omständigheter det är som orsaka dyrtiden. Endast genom att gå så tillväga skall man kunna bedöma, vilka botemedlen äro mot dyrtiden. Det är ju helt naturligt så, att när man anser något vara oriktigt, så söker man utreda vari detta onda består. Först sedan detta skett kan man tänka på botemedlen. Det har sålunda synt oss liberaler i utskottet som om det naturliga vore, att man först verkställde en utredning av frågan om dyrtiden i hela dess vidd. Vi ha haft dess större anledning att påkalla ett sådant tillvägagångssätt som det faktum föreligger, att Kungl. Maj:ts regering redan har sin uppmärksamhet riktad på dyrtiden och redan har igångsatt vissa utredningar för att bedöma vad som skulle kunna åtgöras för att

råda bot på den dyra tid, i vilken vi nu leva. Det kan då icke vara annat än naturligt, att denna pågående utredning kompletteras med en utredning angående den inverkan som tullskyddssystemet har på dyrtiden.

Nu har från socialdemokratiskt håll utskottsmajoriteten klandrats därför att dess motivering skulle vara dunkel, därför att vi velat ha utredningen fullt objektiv. Men hvad skall en utredning tjäna till om man resonerar som så: »Här råder ett missförhållande och det skall avhjälpas på det eller det sättet». När man icke har någon utredning, kan man icke bedöma huru missförhållandet skall botas. Sålunda mena vi, att här måste ske en fullt objektiv utredning av alla de omständigheter, som inverka på saken, och först sedan den utredningen föreligger, är man i stånd att bedöma, hur man skall gå tillväga för att råda bot på detta onda.

Nu säges det från högerhåll: »Vad tjänar det till att förestalta om en utredning? Icke tror man väl att vi ändra åsikt. Vi stå på vår åsikt även om utredningen skulle visa, att det ondas rot sitter i tullsystemet. Vi vika icke en tum, vi skola ha tullar, det hålla vi på.» Ja, detta är högerns vanliga sätt att taga ståndpunkt. Det är icke fråga om att resonera, utan högern står där den står och säger nej till varje kraf som framställes och som högern icke anser att den kan ha någon särskild nytta av. Huru göra socialdemokraterna? Jo, de säga: vi skola gå rakt mot frihandeln. Någon utredning anse vi ej heller behöfelig annat än beträffande det sätt, varpå detta skall gå till. Det är uppenbart, att dessa två ståndpunkter representera de båda ytterligheterna, och de äro nog ganska betecknande för de olika partiernas hållning vid detta tillfälle. Högern säger nej genast på förhand, socialdemokraterna vilja gå fram utan nödig utredning. Vad vilja då liberalerna? Jo, vi vilja, att saken skall utredas i hela sin vidd, och först därefter anse vi oss kunna yttra oss om de åtgärder, som böra vidtagas. Jag vädjar ändå till herrarna, om det icke är rimligt och naturligt, att man ställer sig på den ståndpunkt, där vi stå, och om det icke är oriktigt, när det här förebrås oss, att därigenom vållas oklarhet eller dunkelhet, och jag vill i detta fall särskilt påpeka, att när man från högerhåll, såsom skett i reservationen, sökt klargöra sin ståndpunkt, så har man haft bra litet anmärkningar att anföra mot vår ståndpunkt. Man har koncentrerat sig på att polemisera mot motionärernas framställning, och även jag anser, att det är ganska lätt att polemisera mot dem. Men mot utskottets ståndpunkt framföres i reservationen en ganska svag polemik. Särskilt vill jag taga fasta på ett uttryck i reservationen, där det heter på följande sätt: »Redan ett Riksdagens beslut om en utredning, även av den modifierade art utskottet föreslagit, men dock med motionen som utgångspunkt, skulle utan tvivel medföra en känsla av osäkerhet, en allvarlig förstämning och betänksamhet hos den svenska produk-

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

tionens män samt föranleda en stagnation inom den privata företagsamheten».

Ja, mina herrar, går det an att ställa sig på denna ståndpunkt, går det an att säga, att många bli oroliga, om man vill verkställa en utredning i denna sak, och att man därför skall låta bli att göra det? När man vet, att det föreligger ett ont, som utgör en stor fara för hela samhället, då går det icke an att säga, att man icke bör ge sig in på det, därför att några svaga andar bli ängsliga och rädda. Mig synes, att man bör vara så pass beslutsam, att man ger sig in på frågan och söker lösa den och icke, såsom det heter, sticker hufvudet i busken och sedan tycker, att det är bra, som det är. Jag kan icke finna annat än att den ståndpunkt, som vi intagit gent emot högerreservanterna, ingalunda vittnar om oklarhet och förstämning, utan vittnar om, att vi äro besjälade av allvarligt uppsåt att råda bot på ett samhällsont, som verkligen är till stor skada för samhället. Det visar försiktighet, att vi vilja veta vad orsaken till det onda är i stället för att låta det onda utan vidare fortsätta.

Jag ber, herr talman, att på grund av vad jag här anfört få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman, mina herrar! Då jag är en av reservanterna, kan jag icke underlåta att vända mig mot herr Palmstierna, när han tillät sig lösrycka några uttalanden, som vi gjort emot utskottets betänkande i vår reservation.

Han lösryckte följande sats: »Under tiden efter spannmållullarnas införande hava nyodlingarna visserligen fortgått i långsammare tempo än under närmast förutgående tid». Vidare läste han upp följande sats: »Spannmålsproduktionen per innebyggare har visserligen icke under tullperioden ökats så starkt, att vi nu täcka vårt behov i lika hög grad som för 25 år sedan».

Dessa satser lösryckte herr Palmstierna ur sitt sammanhang och konstaterade med glädje, att högern kunnat göra de erkännanden, som skulle ligga häri. Jag hemställer till herr Palmstierna, om det är riktigt ärligt gjort att icke samtidigt läsa upp vad högerreservanterna säga i fortsättningen av de citerade satserna. Efter att ha erkänt, att nyodlingarna fortgått i långsammare tempo, tillägga vi: »Detta är emellertid alldeles naturligt, då allt mindre jord funnits att uppodla allt efter som odlingen utbredd sig». Det är ju den fullständiga förklaringen till att förhållandena gestaltat sig så som de gjort. I fortsättningen säga reservanterna: »Hade inga tullar införts, skulle säkerligen nyodlingsverksamheten hava varit ännu mindre omfattande än vad nu har varit fallet». Vi ha sålunda visserligen erkänt, att nyodlingarna gått långsammare, men samtidigt påvisat, att det skulle varit ännu sämre, om tullarna varit borta.

Vidare, när vi erkänna, att spannmålsproduktionen per innebyggare icke under tullperioden ökats så starkt, att den täcker vårt behov i lika hög grad som för 25 år sedan, säga vi också — vilket herr Palmstierna bort läsa upp —: »Detta beror emellertid i väsentlig mån på att konsumtionen per individ, särskilt av vete, högst betydligt stigit genom att befolkningens levnadsstandard höjts». Det är alltså en förklaring till varför spannmålsproduktionen per innebyggare icke ökats så starkt, och det torde väl också vara en tillräcklig förklaring. Vidare tillägga reservanterna till det nu upplästa, att veteskörden under tiden 1889—1910 ungefär fördubblats, och att rågskörden under samma tid ökats med 10 %.

Jag har härmed velat påvisa, att herr Palmstierna genom de lösryckta citat, han här anförde, icke korrekt återgivit våra uttalanden. Medan jag har ordet, ber jag emellertid att få bemöta några andra påståenden av samme talare.

Han nämnde, att man allt mer och mer i andra länder började gå över i frihandelsvänlig riktning; vidare sade han, att i England tullförhoppningarna alldeles grusats. Ja, han nämnde också Amerika och påpekade, hur man där började bli mindre fast i sin protektionistiska tro. Men jag ber herrarna betänka närmare, hur det egentligen hänger tillsammans med dessa förhållanden. Vad först beträffar England, äro förhållandena där alls icke jämförliga med dem, som existera i vårt land. Englands importbehov av vete är lika stort som de övriga europeiska ländernas tillsammans, och dess veteareal är i förhållande till folkmängden så ofantligt mycket mindre än Sveriges i förhållande till vår folkmängd. Man kan sålunda alls icke jämföra förhållandena i England och hos oss.

Han nämnde som sagt vidare Amerika. Herr Palmstierna vet nog bäst själv, att Amerika icke har några svåra grannar. Det har icke som vi Tyskland på mindre än 24 timmars avstånd från sig. Amerika är ett självständigt land, som har allt vad det behöver inom sina gränser, och det är icke beroende av mäktiga grannar. Amerikas befolkning är vidare så stor, att där är en oerhörd inhemsk konsumtion, varigenom dess industri kan växa sig stark och reda sig bättre än i något annat land. Om sålunda Englands och Amerikas förhållanden icke äro tillämpliga här, så är det ännu mindre fallet med de tyska förhållandena, och det kan ingalunda sägas, att Tyskland övergått till ett mindre protektionistiskt system än det som hittills varit där rådande. Vad beträffar det herr Palmstierna anförde, att i Tyskland gjorts starka angrepp på tullarna, och att man där måst böja sig, vill jag erinra honom om hur alla angrepp på de tyska tullarna blivit tillbakaslagna, och hur till och med angreppen mot utförselpremiesystemet avvisats. Det kvarstår fortfarande, att Tyskland icke endast skyddar sin industri inom det egna landet, utan det hjälper denna att konkurrera med andra länder, med andra marknader, och däri ligger just den stora

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges hand-
delspolitik.
(Forts.)

faran för oss. Vi, som äro grannar till Tyskland, få känna trycket av en oerhörd konkurrens, då detta land lämnar exportpremier vid utförsel till andra länder.

Jag ber att få anföra ett exempel ur verkligheten för att visa spannmålstullarnas nödvändighet för oss. Den tyska rågen har senaste månaden sålts till 10,50 kr. per 100 kg. fritt levererad i svensk hamn, oförtullad. Man frågar: kan någon svensk jordbrukare med nuvarande arbetspriser producera råg till 10,50 kr.? Härpå måste man svara, att det är absolut omöjligt. — Ja, men när den tyske jordbrukaren kan från andra sidan Östersjön sälja råg till detta pris i Sverige, så må väl den svenske kunna göra det, kan man möjligen invända. Förklaringen ligger i att när den tyske jordbrukaren säljer till 10,50 kr., fritt levererad i Sverige, får han faktiskt 15 kr. för sin vara, ty tyska staten beviljar i exportpremie 4,50 kr. per 100 kr. Sålunda är det givet, att om man toge bort våra spannmålstullar, skulle man i Sverige icke kunna odla råg, när priserna ställa sig så låga, som de varit i år. Men den tyske jordbrukaren förser oss med vårt behov, tack vare det, att han får exportpremier. Så länge detta system fortfar, *måste* vi skydda oss häremot. Systemet är onaturligt, det är jag den förste att medge, och det vore en olycka, om vi skulle ge oss in på en sådan väg här i landet, varom det varit fråga en gång. Men faktum är, att systemet existerar i Tyskland, och så länge detta är fallet, ha vi icke något annat att göra än att skydda oss genom tullar för vår del. Vad som här sagts om spannmålen gäller även industrien, om också i mindre grad.

Så nämnde herr Palmstierna, att en prisstegring inträtt efter den senaste tullförhöjningen 1895. Ja, att stegringen inträffat *efter* denna tullförhöjning, är icke något bevis för att det var tullförhöjningen, som förorsakade prisstegringen, utan tvärt om. Den tullförhöjning, som genomfördes 1895, förorsakade visserligen då en prisstegring. Men sedan ha vi icke haft någon tullförhöjning, utan i stället borttagit tullarna på kli, majs, ja på samtliga fodervaror, och sålunda på råvarorna till kött- och fläskproduktionen. Men trots detta har prisstegring ägt rum. Vad ha då tullarna med prisstegringen att göra? Den frågan ber jag att få besvarad. Man får icke skylla dyrtiden i fråga om kött och fläsk m. m., som icke ha med tullarna att göra, på tullsystemet. Jag tror och har gjort den erfarenheten under min riksdagstid i Stockholm, att dyrtiden och prisstegringen äro ej minst av lokal natur. Litet var i Riksdagen och särskilt de, som ha hushåll här, kunna konstatera, hur mycket dyrare det är i Stockholm än i landsorten. Vissa saker, såsom kött, fläsk, mjölk o. s. v., kosta ända till 33 % mera här i Stockholm än i landsorten, och frakten från mellersta Sverge till Stockholm är ju en obetydlighet. Vad är då orsaken till, att det är så ofantligt mycket dyrare här i Stockholm? — Det är givet,

att dessa höga priser i Stockholm föranlett motionärerna att söka bringa ned priserna. Men de vända sig åt orätt håll, då de för att vinna sitt mål angripa tullsystemet, ty om, som jag påvisat, prisen i Stockholm på livsförnödenheter äro 33 % högre än på kort avstånd härifrån, exempelvis i den stad där jag är hemma, så är det ju klart, att ifall tullarna tagas bort, bli förhållandena ändå desamma. Det kommer ändå att bli till en tredjedel högre priser här i Stockholm. Därför bör herr Palmstierna, som ju även är kommunalpolitiker, och hans kamrater sätta in sin kraft på att få ordnade förhållanden i Stockholm, så att folk må kunna leva relativt lika billigt här som i landsorten.

Ja, herr talman, det vore mycket att säga i denna sak, men jag vill ej närmare gå in på den. Ett vill jag dock säga, medan jag har ordet, och det är det, att jag icke kan se, vartill en utredning skall tjäna. En utredning kan aldrig bli exakt, en utredning kan endast konstatera vad som har varit. Priserna växla, fluktuera efter läget å världsmarknaden, efter tillgång och efterfrågan, och man kan omöjligen besvara den frågan, som hela världen uppställer: »Huru verka tullarna?» Icke kunna vi, även om vi tillsätta en kunglig kommitté — den må nu bestå av huru sakkunniga medlemmar som helst — icke kunna vi, säger jag, därigenom svara på denna fråga, som hittills stått obesvarad. Ty tullarna verka som sagt i förhållande till tillgång och efterfrågan. Finnes det god tillgång i ett land på exempelvis säd, så gör sig deras verkan mindre gällande; inträffar missväxt, som föranleder stor import, så blir tullarnas verkan mera märkbar; detta är en naturlig sak. Det kunna vi se i vårt eget land, att denna verkan ställer sig olika under olika förhållanden. På 1906 års glänsande skörd följde så god tillgång på råg under våren 1907, att import blev obehöfvig. Tillgången blev större än efterfrågan och därför blevo de svenska rågprisen oberörda av den starka stegring som inträffade i utlandet. Priset i Stockholm gällde ej mera än i Köpenhamn. Då verkade följaktligen tullen icke alls fördyrande. Andra år, då man har haft dåliga skördar i landet, har tullen verkat nästan fullt upp. Således verka tullarna olika alltefter skörden och tillgången, och en utredning skulle icke tjäna till något. Det enda man med en sådan skulle kunna vinna, vore som sagt att konstatera, hurudana förhållandena *ha* varit, men även därutinnan skulle utredningen bli otillförlitlig.

Herr talman, på grund av vad jag nu anfört, skall jag be att få yrka bifall till den av herr Vennersten och mig m. fl. avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herr *Gustafsson* i Brånsta.

Herr *Jönsson* i Revinge: Herr talman, mina herrar! Herr Vennersten började sitt anförande med att karakterisera den liberala

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

linjen i denna fråga såsom en kompromisslinje, och herr Palmstierna påstod sedermera, att det skulle ligga en så betänklig oklarhet över denna linje.

Det tyckes i alla fall, som om herrar reservanter hade haft ganska svårt att finna sakliga angreppspunkter på denna linje, att döma av den bristande logiken i deras reservation. De säga först, att majoriteten icke kunnat tillstyrka bifall till motionen, enär den icke kunnat gilla de av motionärerna framställda kraven. Detta är nu alldeles riktigt. Vi ha avstyrkt den socialdemokratiska motionen och vi ha hävdad nödvändigheten av att taga hänsyn till jordbrukets och näringarnas utveckling i vårt land samt att noga akta sig för att vidtaga förhastade åtgärder till skada för dessa näringar. I betraktande av denna utskottets motivering — som jag hoppas också kommer att gillas av kammarens majoritet — har jag svårt att förstå reservanterna, när de det oaktat förmena, att utredningen skulle ske med den socialdemokratiska motionen såsom bakgrund. Jag har svårt att tro, att, om t. ex. någon av herrar reservanter vore medlem av en sådan utredningskommitté, han skulle på den eller den punkten se efter, vad herrar motionärer tänkt just i samma punkt, som vore föremål för behandling. Han skulle handla fullt riktigt, om han därvidlag icke toge någon som hälst notis om den motion, vartill socialdemokraterna här yrkat bifall i dag. Ty om majoritetens motivering och kläm blir kammarens beslut, så är det alldeles tydligt, att den motiveringen och den klämman måste ligga till grund för själva utredningen, och den tar absolut avstånd ifrån det socialdemokratiska kravet på, att utredningen skulle ske i riktning mot frihandel. Att under sådana omständigheter orda så mycket, som här skett, om motionen, synes mig närmast vara detsamma som att »spilla krut på en nästan död hök».

Först mot slutet av reservationen polemisera reservanterna mot den utredning, som, även i den modifierade form utskottet föreslagit, enligt reservanternas förmenande skulle vålla en känsla av osäkerhet och oro bland produktionens män. Man känner igen försöket att framställa oss som direkt fiendliga mot näringarna och näringarnas intressen. Jag vill direkt fråga dessa herrar reservanter: har vid något tillfälle under behandlingen av dessa frågor i bevillningsutskottet från vår sida någon annan ståndpunkt intagits, än den, att vi, efter att hört industriens egna män, noggrant försökt räkna ut den verkliga merkostnad, som ifrågavarande industrier ha att bära utöver konkurrerande utländska industrier? Vi ha alltid velat fastslå just denna siffra, avrundad uppåt, såsom tullskydd för den näring, i fråga om vars tullskydd föreslagits reglering. Detta överensstämmer också med själva det protektionistiska systemets grundval, att man endast skall giva det tullskydd, som är nödvändigt, det vill säga det skydd, som verkligen motsvarar mer-

kostnaden i jämförelse med konkurrerande utländska industrier. Om man ökar detta skydd är det tydligt, att detta sker till förfång för konsumenterna och till förfång för industrien själv i sista hand, ty man vållar därigenom osundhet och överspekulation. Även herrar reservanter ha vid skilda tillfällen i bevillningsutskottet erkänt, att tullsystemet på vissa punkter kan behöva justering, och också själva vid flera tillfällen gått med på sådana justeringar i tulltaxan. Jag undrar icke alls över, att herr Vennersten t. ex. håller styft på den nuvarande tulltaxan — ty man älskar väl sina egna barn — men även han har vid skilda tillfällen gått med på jämkningar, när han blivit överbevisad om att sådana varit med rättvisa och billighet överensstämmande och kunnat ske utan skada för industrien.

Reservanterna säga till sist, att även en objektiv och allsidig utredning skulle i utlandet komma att tolkas så, att vi stode i begrepp att släppa den utländska konkurrensen fullständigt lös på vår marknad. Har man dock egentligen någon orsak att tro, att den utländska industriens män skulle vara så naiva, att de med detta förslag som utgångspunkt skulle ifrågasätta, att vi så där utan vidare skulle släppa dem fullständigt lösa på vår marknad, skulle tillåta dem, att kanske konkurrera ihjäl hela vår industri? Jag vill åtminstone för min del absolut icke, att alla dessa internationella ekonomiska krafter skulle så där utan vidare släppas på oss, ty effekten bleve säkerligen, att vi bleve tvingade till en fullständig omläggning av hela vårt näringsliv. Att även socialdemokraterna ha klart för sig faran härutinnan, visas därav, att de åtminstone hävda nödvändigheten att motarbeta dumping. När herr Vennersten påstod, att socialdemokraterna voro frihandelsvänliga, så är detta nog en sanning med mycket stor modifikation, ty socialdemokraternas frihandelsvänlighet torde i huvudsaklig grad gälla i fråga om jordbrukstillarna; i fråga om industritullarna tror jag, att de flesta socialdemokrater, åtminstone de, som ha direkt förbindelse med i industrien anställda arbetare, äro synnerligen försiktiga, när det gäller att rubba dessa tullar.

Herr Vennersten har satt i fråga, vad en utredning egentligen skulle tjäna till, då det vore att anse som ett utomordentligt svårt, ja, nära nog omöjligt företag att få en tillfredsställande utredning till stånd på detta område. Jag vill svara, att för mig ställer sig saken så, att jag går med på utredningen därför, att jag är övertygad om att denna skall reda upp mycket, som är synnerligen dunkelt, i fråga om orsakerna till de nuvarande höga priserna på alla förnödenheter. Jag förstår så väl de bittra känslor, som i den norrländska ödebygden t. ex. måste besjåla dem, som kanske ha många mil till närmaste handelsbod, där de skola köpa en säck mjöl, då de finna, att de för denna få betala kanske 10 kronor högre pris än i södra Sverige. Det är ju alldeles klart, att det då

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

ligger nära till hands att kasta skulden för ett sådant missförhållande på vårt tullskyddssystem och att tro, att det är tullarna, som vålla att de få betala denna nödvändighetsvara så utomordentligt dyrt. Nu förhåller det sig dock så, att detta höga pris i helt ringa grad är att tillskriva tullskyddet, ty detta skydd inverkar härvidlag med högst 2.50 kr. — det är det vanliga åtminstone beträffande Malmö, att tullen verkar en prisförhöjning på ungefär 2.50 kr. — och detta är ju endast en bråkdel av vad konsumenten i Norrland sålunda måste betala mera för sitt mjöl än konsumenten i Skåne. Resten slukas naturligtvis av de väldiga kommunikationsavstånden eller av mellanhänder, som i detta fall kanske också profitera en god del.

Jag tycker sålunda, att ingen borde ha något emot, att man försökte med en allsidig utredning, som ju skall vara fullständigt objektiv och förutsättningslös enligt utskottets förslag.

Herr Palmstierna yttrade under sitt anförande, att det rådde i världen en stämning i riktning mot frihandel, och han pekade på England, där det konservativa partiet lidit sitt senaste valnederlag just på tullfrågan. Jag vill då påpeka, att i England gällde det införandet av nya tullar, och jag tror, att *de* skulle vara högst få här i landet, som, om vi hittills rätt oss utan jordbrukstullar, i detta nu skulle förorda införandet av sådana. Jag tror, att man kan lämna den saken fullständigt åsido. När herr Jeansson påpekade, att England hade ett sådant kolossalt importbehov, glömde han därvidlag bort att taga i betraktande, att England har Indien och Canada. Och när det, om jag nu minnes rätt, var fråga om att införa tullsystemet i England, så gällde det preferenstullar, en slags rikstullunion således för hela det brittiska riket. Man torde nog ej göra något större misstag, ifall man antager, att dessa länder kunna förse även moderlandet med dess behov av vete och en del andra livsfrönödenheter.

Herr Palmstierna yttrade vidare — och här begagnade han sig av högerns reservation — att nyodlingen icke hade ökats under tullskyddssystemet, men jag undrar just, om han vill påstå, att den skulle hava ökats i högre grad, om vi icke haft tullskyddssystemet. Alldeles säkert är, att, åtminstone vad södra Sverige beträffar, har vintersädesodlingen gjort kolossala framsteg på bekostnad av odlingen av andra sädesslag, och jag anser, att denna utveckling gått i en sund och god riktning. Ty naturligtvis är det av stor vikt, att vi producera, så långt vi kunna, vårt behov av råg och vete.

Vidare undrade herr Palmstierna, om vi egentligen själva kunde tro, att, därest folkmängden ökades med 80—90,000 om året, denna ökade folkmängd skulle kunna tagas upp av jordbruket. Jag kan giva honom rätt uti, att man kan ställa sig synnerligen tvivelaktig i det avseendet. Men om det samtidigt försigs-

ginge en stor utveckling av industrien — och själv hyser han ju en så bergfast tro på, att vår utveckling skall gå den vägen — så skulle väl denna industri behöva åtminstone hälften av den ökade folkmängden. Om man då sörjer för en ordentlig utveckling av egnahemsrörelsen, för en ordentlig utdikning af sankmarker o. s. v., skulle jordbruket kunna taga resten.

Jag tror sålunda, att en utredning skall kunna få sin stora nytta, sin stora betydelse att vi utan minsta risk för jordbruket och utan minsta risk för näringarna skulle kunna igångsätta en sådan, och jag tror, att icke heller näringarnas män själva ha anledning att bli så förskräckta häröver, som reservanterna här synas ifrågasätta.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Månsson: Herr talman! Vi fira ju nu i år tjugufemårs-jubileet av det nya systemets införande. Man plägar aldrig försumma ett tillfälle till jubileumsmiddag och skåltal, men den här gången har man märkvärdigt nog glömt sig, och det synes mig vittna om, att man är generad för resultatet av verksamheten under tiden. Har svenska folket nu i 25 års tid lidit under systemet, så kunna vi en eftermiddag debattera det. Det är vår skyldighet, och det är icke för mycket. Och jag ber att få säga några ord angående detsamma.

Jag har icke velat motsätta mig denna utredning, som socialdemokraterna i motionen yrkat på. Jag har icke varit en entusiastisk anhängare av idén, ty för mig är utredningen klar, och jag tror, att den även är klar för högern här, som så envist kämpar mot varje reform, varje steg från den ställning den intagit. Protektionisterna slå icke i luften, de fara icke i det blå. De veta mycket väl, att för dem gäller det, att man vill täppa till de 1,328 sugrör, varigenom de kunna suga ut allmänheten genom tulltaxan. Men jag har icke velat motsätta mig denna utredning, när man nu på skilda håll har begärt den, och jag kommer därför att yrka bifall till socialdemokraternas motion.

Jag sade, att frågan för mig är utredd. Den är först utredd av mitt enkla förnuft. Det synes mig alldeles klart, att *ett lands* understödstagare icke kunna i högre grad än ett hems understödstagare eller en kommuns understödstagare vara det ekonomiska livets bärare. Jag antager, att jag har tre söner, och två gå på en fabrik här i Stockholm eller alla tre för resten. Var och en av de två lämnar 10—15 kronor i veckan till hemmet, för att de få mat och logi, och måhända något däröver som en avbetalning för sin uppfostran. Den tredje har samma avlöning. Han arbetar under enahanda förhållanden. Han har rätt och möjlighet att försörja sig lika väl som de två, men han kommer ändå hem och

*Angående
Sveriges hand-
delspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

begär 5, 10 eller 15 kronor i veckan av det, som jag lyckats få av mina andra söner. Säger jag då: »Herre Gud, så väl, att jag har dig, min son! Du är hela vårt hems näringsliv.» Nej, jag säger: »Kan icke du som dina syskon försörja dig själv, så må du driva ut i världen och taga vägen, varthän du vill.»

Jag har en ladugård och ser efter, hur mycket korna kunna mjölka. Och när jag märker, att en ko äter 10 % mer, än hon mjölkar, säger jag icke: »Om jag icke hade dig, Blomma, ginge ladugården under!» Nej, jag snor ett rep om halsen på Blomma och leder henne till slaktaren. Det är, vad jag gör. Sammalunda om jag har en samling affärer i staden och en av dem omöjliga kan förmås att bära sig, så slår jag igen den ju förr dess hellre. Eller jag har 10—12 ängare, och en av dem är olämplig, kräver mycket kol och annat. Den bär sig icke, den lämnar underskott. Jag gör mig då av med den. Så handlar jag i hemmet eller det enskilda livet. Och jag tror icke, om det kommer en man, som är frisk och sund, till herr Vennersten i hans kommun och säger: »Jag behöver understöd, 70, 60, 40 kronor i månaden», jag tror icke då, att herr Vennersten säger: »Gud välsigne dig, min vän! Om icke du kommit, hade Borås gått under!» Nej, han säger: »Kan icke du, som är frisk och sund, skaffa dig ditt uppehälle själv?» Och när den mannen då med den humoristiska fräckhet, som man vanligen hör på protektionistiskt håll, säger: »Om jag icke får understöd, så gå Ni under», då tror jag icke, att det inverkar mycket på herr Vennersten. Så klok är man, när det gäller en själv och ens kommun. Men när det gäller landet, är det annorlunda. När man icke mer kan gå ut från samma synpunkter som förr, ja, då säger man, att det är »högre synpunkter». När det är så galet, att det med vanlig argumentering icke kan förvaras längre, då är det »högre synpunkter». Varifrån komma de högre synpunkterna? Jo, därifrån, att det icke bär sig att utplundra sitt eget hem och sin egen kommun. Det blir för litet lönande att driva protektionistiskt »näringsliv» i så liten skala och det får lätt en opinion där, som kan växa upp. Men när det gäller landet, finnas i oändlighet enfaldiga människor att plocka och slå blå dunster i ögonen på. Och då komma från de hundratusende hemmen så många 5-öringar och 10-öringar och 40-öringar och 60-öringar och 2-kronor och 6-kronor, att det bär sig alldeles utmärkt. Det blir ett gott »näringsliv».

Men, invänder man, ser du icke, att, när vi höja en punkt av tulltaxan, eller när vi på den vara, vi införa, lägga en avsevärd tull för den varans vidkommande, att där uppkommer en industri? Jo, men att jag ser en fabriksskorsten resa sig, att jag ser arbetare strömma dit, det skapar alls icke hos mig någon bestämd mening, om det är till ekonomisk fördel eller nackdel. Jag vill hava papperen på bordet och kalkylera, hur mycket tullen går till, huru

många arbetare där är, hur det är med tillverkningen, med förtjänsten, hur stor ränta det är på kapitalet, och vad som är nedlagt, innan jag fäller ett omdöme. Blir det plus, så blir det plus, och blir det minus, så blir det minus. Det är min syn på tiungen.

Klart är, att man genom högre tull kan exempelvis få en fabrik, som tillverkar t. ex. ett visst slags jordbruksmaskiner i Ystad, Stockholm eller Göteborg. Men jag är en bonde här utanför. Jag kör in till staden med smör. Jag har förr fått utföra från min bondgård 200 kg. smör för att till min gård kunna införa ett visst lantbruksredskap. Tullen kommer. Utanför tullgränsen gäller fortfarande maskinen 200 kg. smör. Jag måste emellertid föra ut 300 kg. smör från min gård för att dit kunna införa denna maskin, men betorna blifva icke en tum större efter den än efter de andra maskinerna. Icke den ringaste nytta framkommer för mig. Man har förmått mig på lagens väg att avhända mig 100 kg. smör utan ett spår till ersättning. »Ja», säger man, »men det var ett offer från dig, ett offer till nytta och hjälp för denna industri». Nej, när vi där uppe i vårt utskott undersöka förhållandena, finna vi, att i alla tullskyddade industrier i vårt land och även rörande andra länders industrier av samma art, rapporteras det alltid: »Vi hava så många fabriker. Vi kunna ha arbete t. ex. för 100, men vi ha icke arbete för 40 eller 50». Och ju högre tullen blir, ju mer man skulle kunna göra, desto mindre, relativt taget, har man att göra genom detta framlockande av nya fabriker. Jag får icke en aktie i fabriken för mina 100 kg. smör, icke kvitto på beloppet, icke kontroll över affären, där jag lägger ner mina pengar eller mitt smör. Och om jag går till Ystad, Stockholm eller Göteborg och ber fabriken chef att få se på böckerna och får det och undersöker dem, vad kan då hända? Jo, att af de 100 kg. smör, jag fått sända dit, måhända icke mer än 5 kg:s värde hamnat i fabrikantens kassa. De 95 ha gått ut med röken genom skorstenen, genom merkostnaden och äro förlorade för nationen. Och sockerindustrien och andra industrier visa, vilken merkostnad man kan få fram. Dessa merkostnadsberäkningar äro nog delvis missvisande, men ofta äro de riktiga. Men skall en ständigt och betydande merkostnad finnas, är det skäl att slå igen butiken, när det ändå icke bär sig.

En förskjutning i näringslivet uppstår alltså. Jag visade nyss med lädret här, att priserna hava ökats och lädret försämrats. När jag förr i världen behövde exempelvis offra, låt oss säga, 10 timmars arbetskraft — den enda vara jag har att försälja — jag behövde från mitt hushåll utföra 10 timmars arbete för att till mitt hem kunna införa klackarna och sulorna på ett par skor, måste jag nu sälja 20—25—28 timmars arbetskraft, ja, t. o. m. 40 timmars, kan jag säga — då sulorna icke ha mer än tredjedelen *bruksvärde* mot förr, icke heller mer än tredjedelen av tiden mot

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

förr — för att kunna införa samma värde av klackar och sulor som förut. En förskjutning har inträffat. Om jag för varje halv-sulning eller varje nytt par skor knogade 10 timmar hemma hos mig och sedan 20 timmar hos läderfabrikanten, utan att få ett öre betalt för de senare timmarna, det vore ungefär det riktiga, som det nu går till.

Medan jag håller på med arbetareförhållanden, kan jag säga ett par ord ytterligare. Man visar ofta på, att arbetarna få högre löner, när det blir tullar. Friherre Nils Ericson i Första kammaren, som var en mycket erfaren arbetsgivare, han sade den dagen, som tullarna voterades år 1888 — jag minnes icke orden, men innehållet — att kammaren icke borde säga något, som den icke kunde stå för i framtiden, och som kunde verka bedrägligt för efterkommande. »En arbetsgivare giver icke mer, än han är tvungen att giva.» Här finnas nu vissa fabriker, exempelvis vissa läderfabriker, som ha mycket litet tullunderstöd för varje anställd arbetare, men det finnes säkerligen fabrikanter, som hava stora läderfabriker, vilka lyfta 4—5,000 kronor årligen i tullunderstöd på varje anställd arbetare. Tror någon, att dessa betala sina arbetare ett par tusen kronor mer om året? Nej, de leverera ett par tusen till lockoutkassan, och när arbetarne begära högre lön och kortare arbetstid, så svara de: Nej, vi kunna icke ge mer, tvärtom tänka vi draga av. Och varför? Jo, därför att de *behöva ej betala* mer, de ha nämligen betalt så mycket pengar till arbetsgivareföreningen. Arbetarne måste sålunda icke endast offra mer på kläder och mat, utan de måste till och med svälta ihop medel till sin egen utsvältning. Det är ett ganska raffinerat, jag höll på att säga humoristiskt system.

Jag har här en broschyr, som utkom i Berlin förra julen och heter »Die Lebenshaltung der arbeitenden Klassen» av d:r von Tyszka. Han drar fram en massa arbetslöner i en mängd olika länder, men jag skall icke trötta kammaren med alla dessa detaljsiffror, jag skall endast taga några, ty det blir långt nog ändå. Författaren visar, att av Frankrike och Tyskland med dess höga tullar och England utan tullar det är i England, som arbetslönerna äro högst av alla Europas länder. Han visar exempelvis att för murarna i England arbetslönen är 37,6—40,6 shillings i veckan för 52½ timmars arbete, i Tyskland är arbetslönen 26,21—31,3 shillings för 59 arbetstimmar, i Frankrike är arbetslönen 21,7—28,10 shillings för 64½ arbetstimmar. För timmermännen m. fl. är förhållandet enahanda. Författaren beräknar därefter lönernas indexsiffror och lägger därvid arbetstiden och lönerna i England med siffran 100 till grund. Då visar det sig, att arbetstiden för murarne i England är 100 och lönen 100, i Tyskland är arbetslönen 75 och arbetstiden 112, i Frankrike är lönen 65 och arbetstiden 123. För rörläggare, montörer, järnsvarvare och smeder m. fl. är förhållandet

detsamma. Jag skall emellertid icke plåga kammaren med allt detta, ehuru det kunde vara intressant nog, men det skulle taga för mycken tid.

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

En sak, som jag dock måste upptaga kammarens tid med en liten stund, det är frågan om fördyringen. Här har talats så mycket om guldproduktionens inverkan på dyrtiden. Jag skall icke yttra mig om huruvida den har inverkat eller ej, men ett vet jag, och det är, att jag för min del icke i några sifferkolumner, index eller tabeller, som jag har läst — och det är ganska många — har fått fram någon siffra, som kan tyda på, att ökad guldproduktion och ökade priser stå i något förhållande till varandra, men väl skulle man ur Saurbecks index och även ur Economist kunna framtröffa argument för rena motsatsen, d. v. s. man skulle kunna visa, att prissänkningar förekommit, när guldproduktionen varit högst, och att när denna sjunkit mest, priset förhöjning inträtt. Just vid de perioderna har emellertid krig inträffat, dels det franska tyska kriget och dels Krimkriget, och det är därför svårt att veta, om icke dessa krig varit orsaken till priset förhöjningen. Emellertid har jag fåfängt sökt efter sifferbevis i detta avseende. Jag har icke kunnat finna några som helst sådana, märk väl att jag då menar siffror, byggda på verkliga breda indextal. När man tar en viss vara, järn, tenn, bly eller dyl., då är det lätt att säga: då och då var det så hög guldproduktion, och då steg priset på bly o. s. v., men om jag har med verkliga stora indexsystem att göra, är det alldeles omöjligt.

Jag har här ett häfte av Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. I denna bok finner jag en artikel, där man något har berört denna fråga. Författaren — jag vet icke om det är Hildebrand eller Conrad själv, antagligen är det en av dem, ty artikeln är osignerad, erinrar om Frankfurter Zeitungs medarbetare, Dernburg och vidare om en annan författare, Lefevre, och säger, att de ha velat dra fram den tanken, att guldproduktionen skulle vara en av orsakerna till fördyringen, varefter han fortsätter — jag ber om ursäkt att det kanske icke blir så god svenska, ty jag översätter direkt: »Vi se oss på grund av vårt material nödsakade uppträda mot den uppfattningen (nämligen att guldproduktionen skulle inverka på priserna). Först och främst har, som sagt, prisen sedan den tiden över huvud taget icke stigit, om vi vilja tro våra siffror, vilka vi visserligen icke trots deras breda bas kunna tillskriva en absolut beviskraft, men vilka i alla fall förtjäna större tillit än de, som inskränka sig till ett mindre antal uppgifter huvudsakligen angående bestämda kategorier av varor». Vidare har man, säger han, »att hänvisa därtill, att guldproduktionen under de sista åren ingalunda förstörats i så hög grad, att man kunde vara berättigad att därav draga en sådan slutsats. Slutligen är det av stor vikt för frågans avgörande, att just under den tid, då den

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.

största förändringen i guldproduktionen ägde rum, nämligen vid slutet av 1890-talet, någon allmän prisstegring icke kan iakttagas. Just prisutvecklingen i nyare tid synes oss klart visa, att man mycket har överskattat inflytandet på priserna av den årliga produktionen av ädla metaller. Men lika litet kan man antaga, att efterfrågan efter ädel metall tilltagit i så hög grad att detta skulle hava kunnat få inflytande på prisbildningen.»

Jag skall icke trötta herrarne genom att yttra något mer i fråga om guldproduktionen. I denna fråga har var och en sin mening. Jag vill icke bestämt säga, att de, som hava en motsatt mening mot min, hava orätt, men jag vill säga, att de argument, som de föra fram, icke äro bevisande, ty de äro icke grundade på allmänna indexbyggnader, utan endast på enskilda prisuppgifter.

Om vi se på prisbildningen, sådan den framställes i den tabell, som är den mest använda i vårt land, nämligen Sauerbecks, så finna vi, att den är byggd på 45 siffror, och dessa åter i sin tur byggda på skilda artiklar. Om jag ser på dessa priser och basen, så äro ju genomsnittsprisen för varorna under 11-årsperioden 1867—77=100. Jag finner då, att vi hava de högsta priserna under åren 1871—75. Då stodo vegetabiliska födoämnen i 100, animaliska i 104, kaffe och té i 103, medeltalet för födoämnen var 102, mineraliska råvaror stodo i 116, textila råämnen i 100, järn, bly, oljor, soda och hudar i 101, medeltalet för råvaror var 105, och det allmänna medeltalet 104. Det var alltså dyrare då än genomsnittligt under hela perioden 1867—77. Sedan har det sjunkit betydligt och stod väl lägst omkring 1890, då det var nere i 56 för vegetabiliska födoämnen, 83 för animaliska, 67 för kaffe, socker och té. Medeltalet för födoämnen var då 72. Det har senare varit nere i 70. Men under den närmast följande 5-årsperioden stodo mineraliska råvaror i 68, textila råvaror i 56, diverse varor, d. v. s. de varor jag nyss nämnde, timmer o. s. v. i 67. Medeltalet för råvaror var 64 och det allmänna medeltalet 67. Sedermera har det stegrats avsevärt. Så finna vi exempelvis, att under perioden 1902—11 siffran för de vegetabiliska födoämnen var 66, för de animaliska 88, för kaffe och té 49, och medeltalet för alla födoämnen var 71. Till år 1890 inträdde en väldig ökning av icke mindre än 22 % för de mineraliska råmaterialen, de textila råvarorna stego till 70, diverse varor till 74, och allmänt medeltal var 74, alltså en stegring av ungefär 14 % i medeltal från det att priserna voro som lägst. Läder, olja och soda hade dock ökat endast 8 % under dessa 10 år. I intet fall se vi sålunda, att siffrorna ha nått upp till det hundratal, som är indexens grundval, och som överskreds under den av mig först omnämnda perioden.

Till ungefär samma förhållanden kommer jag, om jag tar Economists index. Jag finner då, att det var högst år 1857 med

med 2,996. Sedan faller det till 2,689 under 1870, år 1890 är det nere i 2,236 och under senare tiden har det åter glidit upp. Den 1 januari 1906 var det 2,163, den 1 juli 1906 2,342, den 1 jan. 1908 2,310, den 1 jan. 1909 2,197, den 1 jan. 1910 2,390, och den 1 jan. 1911 2,503. Priserna stå alltså nu vid sista sifferräkningen högre än de någon gång varit, sedan stegringen började. Denna stegring är omöjlig att motbevisa, men den har sina orsaker. Beträffande exempelvis spannmålen må vi erinra oss, att för 30, 40 år sedan hade järnvägarna just gjort sin stora revolution i världen. Nordamerika, Canada, Sydamerika, Australien, Indien, Afrika började öppnas för kulturen genom att järnvägar drogos fram där. Nya väldiga marker lades under plogen, och det var i många fall förhållanden, liknande dem i Argentina, där man kunde fånga vilda hästar och med dem plöja kilometerlånga fåror och taga upp kvadratmil efter kvadratmil ny åker utan förberedande odlingsarbete. Emellertid var denna stora spannmålsström, som såhunda uppkom, större än den ökade efterfrågan och följderna blev, att priserna på dessa varor sjönko. Sedermera inträffade ett avstannande. I Argentina hejdade jobberiet utvecklingen, Nordamerikas Förenta Stater övergingo från att vara ett land, som producerade spannmål till export till att bli ett land, som behövde utföra industrivaror i betalning för livsmedel, och som bytte varor med Canada i den vägen. Även i Canada ha i någon mån förhållandena ändrats. Vidare har efterfrågan på matvaror ökat i Australien, Indien och Sydafrika och ävenså i hela Europa. Man behöver nu mer mat än förr, fabrikerne äro större, arbetarne ansträngas mera i fabrikerne nu än för 15 à 20 år sedan. De måste ha mer mat för att hålla ut. Efterfrågan på mat stegas, men nya jordområden odlas icke i samma tempo som förut, nya spannmålsmassor komma icke i samma hastiga ström som förr. Följden blir, att utbudet icke stiger i samma proportion som efterfrågan. Priserna stiga. Ungefär enahanda förhållande möter oss i fråga om de mineraliska och framför allt i fråga om de textila råvarorna. Jag skall ej trötta med några siffror härvidlag, ty herrarna bli antagligen ledsna nog på mig ändå. Den prisstegringen känna vi. Den är lika över hela världen, oberoende av land och gränser.

Men där förekommer även en annan prisstegring, och nu kommer jag till den.

Man kan icke undgå att märka, att i en del länder såsom Spanien, Ungern, Tyskland och Sverige o. s. v., är det en stegring, och i andra länder såsom Danmark, Holland, England och Belgien är det en annan stegring. Det är två skilda system av länder, och man frågar sig då, varpå detta beror. Jag finner exempel härpå i vad Carl von Tyszka skildrar i en av sina broschyrer. Han visar, att det blivit en ren omkastning av prisförhållandena,

*Angående
Sveriges handelspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges hant-
delspolitik.
(Forts.)

och det kan vara nog så intressant för herr Jeansson i Kalmar att iakttaga detta. Jag vänder mig nämligen direkt till honom, då jag funnit honom mycket intresserad av dessa frågor i allmänhet. Författaren påpekar där, att 1891 var priset per kg. nötkött i England högre än motsvarande pris i Tyskland. Det var 91 mark på 100 kg, medan det tyska kostade 86,76 mark. Men 1908 hade genom tullarnes hjälp detta ändrats så, att priset i England var 90,82 men i Tyskland 115,54. Där började det redan. I genomsnitt under perioden 1891—1900 noterades nötkött i Berlin 116 mark på 100 kg., men steg till femårsperioden 1905—1909 till 132,44 eller med 17,69 %. Detta gäller prima kvaliteten. Lagen är ju dock den, att de fattiga alltid få betala mera, och till följd därav steg den andra kvaliteten med 23 %, den tredje med 28,67 % och den fjärde kvaliteten, den som endast de armaste proletärerna äta, med 33,57 %.

Däremot hade i England under samma period för kött av prima kvalitet ett *prisfall* om 0,55 % inträffat. Men den andra kvaliteten steg även där, nämligen med 1,53 % och den sämre kvaliteten med 5,54 %. Perioden 1904—1910 visade det sig, att exempelvis i Berlin ökades nötköttspriset, den första kvaliteten med 18,82 %, den andra med 25,50 % och den tredje med 28,68 % samt det sämsta köttet med 39,83 %. Emellertid finna vi, att under samma period steg i London kött av inhemska kreatur bara med 10,29 %, medan argentinskt kött blott ökades med 1,69 %. Färskött steg i Berlin under denna period med 10,09 % för det bästa och med 15,47 % för sämre sorter, medan i England det inhemska sjönk i pris med 4,19 %, det argentinska med 4,41 % och det från Nya Zeeland sjönk med 12,15 %. Vi finna alltså, att under all prisstegring finns det här och där prissänkningar och i varje fall himmelsvitt olika prisstegringar med ett pris här och ett annat pris där och med stor skillnad mellan dem.

Tullfrågan är vidare utredd genom erfarenheten.

Jag har här en broschyr, som utkommit i England vid jultiden, och som vår ärade talman har förärat mig. I den finner jag en artikel av presidenten i den ungerska industrisocieteten Alexander Matlekowitz i Budapest, där han skildrar tullarnes inverkan på de ungerska förhållandena. Jag skall icke uppehålla mig vid, huru han skildrar omöjligheten av att få till stånd vissa viktiga industrier i Ungern, därför att tullarne på alla material man behöver äro så höga, att det är omöjligt att få till stånd några verkligen bärande industrier. Men han visar där, att priserna på vete i Budapest och Liverpool, i England, kunna vara så avsevärt skilda, som följande exempel visa. De gälla för 1908 och även 1909. Den 17 mars 1908 var skillnaden 4 kronor 44 heller, därvid 1 krona i österrikiskt mynt motsvarar 87 öre i svenskt. Den 16 april 3,75, den 15 maj 4,20, den 17 november 5,34. Året därefter, d. v. s. 1909, finner

jag skillnaden den 15 januari 4,97, den 16 mars 6,12, den 16 april 7,09, den 14 maj 6,03, den 18 juni 8,57, den 17 augusti 6,00, den 17 september 9,03 o. s. v. hela vägen. Att märka är, att tullen är 4 kronor och 78 öre i svenskt mynt i Ungern, men ändå kunna de hålla priserna i Budapest 8 kronor 37 öre i svenskt mynt högre än i Liverpool. Man kan ju tänka sig det förhållandet, att jag har en broder, som är skördearbetare i Budapest, och en, som är hamnarbetare i Liverpool. Den ene skördar spannmål och kör den till Budapest, man lastar den, man betalar lastpengar, man forslar den sedan hela vägen över Donau, Svarta havet, Medelhavet och Atlanten till England, man betalar frakt och assuranskostnader, köpmännen skola ha sin vinst, det lossas i Liverpool och arbetarne skola ha sin förtjänst, och ändå kostar det 8,37 mindre i Liverpool, än där man skördat det. Det lämpar sig icke att från denna talarstol fälla några omdömen om främmande länder, men om samma förhållanden i vårt eget land lämpar det sig att säga något.

Om jag ser vidare i Weltwirtschaft eller i Statistisches Handbuch für das Deutsche Reich och Statistical Abstract for the United Kingdom och tager prisskillnaden på en vara mellan England och Tyskland, uttryckt i mark, så finner jag följande. Jag vill bara här först inflika, att man nu säger, att tullen gör ingenting. Den gör dock ganska mycket. Vad som anföres är grosshandelspriser, och *mycket värre blir det i fråga om butikspriserna*. En säck vetemjöl kostade i genomsnitt i grosshandeln år 1892 i England 22,20, i Tyskland 32,60, följande år i England 19,14, i Tyskland 27,10, följande år i England 16,72, i Tyskland 24,70, följande år i England 16,72, i Tyskland 24,90, följande år i England 17,32, i Tyskland 25,90, följande år i England 20,56, i Tyskland 28,80, följande år i England 21,98, i Tyskland 32,20 o. s. v., o. s. v. Det är ju ingen idé att trötta med detta, men jag menar, att det bör kunna vara till bevis, där nu bevis gäller och där man tager hänsyn till uppenbara, handgripliga sådana.

I tidskriften März nr 23, 1910, skildrar den förut omnämnde doktor Carl von Tyszka i Berlin, hur tullen verkar i England och Tyskland, och det kan vara intressant nog för de herrar att höra, som påstå, att tullarne icke ha någon verkan. Vetepriset var 1884 i England, d. v. s. på världsmarknaden, 163,81 per ton, men i Berlin 162,20. Men eftersom de tyska tullarne växte förändrades detta förhållande på det andra hållet så, att säden blev dyrare i Tyskland än på världsmarknaden. Det var en tid ända till 54,26 marks skillnad. 1895, när tullen var 35 mark per ton i Tyskland, var vetepriset i England 106,02 mark men i Berlin 142,46 mark. Skillnaden var således 36,44 eller 1 mark och 44 pfennig över tullmurens höjd.

I den broschyr, jag nyss nämnde, finns en artikel av professor Lujo Brentano i München. Han skildrar, hur systemet verkar i

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

Tyskland, och det kan vara intressant nog. Han visar där, hur de utförselbevis, varom herr Jeansson i Kalmar talade, verkade rent av på ett otroligt sätt. — Ja, jag vet, att herrarnes tid är dyrbar, men folkets ställning är svårare än herrarnes, så att det kan icke hjälpas. — Han visar där, att 1907 fördyrades den råg i Tyskland, som förbrukades, med 358 miljoner mark. Staten erhöll i sin kassa genom tullen på den utifrån inkomna rågen 10,387,000 mark. Godsägarne och storbönderna stoppade i sina fickor 347 miljoner mark, märk — staten fick nöja sig med 10 miljoner. Beträffande råg, vete, hafre och korn under åren 1907, 1908 och 1909 visar han, att varorna fördyrats på de tre åren med 3,059 miljoner mark. Därav inflöt 377,000,000 mark i statskassan, medan godsägarne och storbönderna nöjde sig med den blygsamma summan av 2,682 miljoner.

Detta resultat nås delvis genom utförselbevisen, det system, man även velat införa här. Herrarne minnas nog en kommitté, som tillsattes här om året för att utreda, om vi skulle ha utförselbevis eller icke. Ja, jag tror det var herr Lindman, som arrangerade den saken: Man skrek nämligen ifrån Skåne, ifrån godsägarhall, att man borde ha utförselbevis här i landet också. — Nu vill jag inom parentes säga det, att i regeln kommer all opposition mot de billiga varorna och kravet på fördyrade varor alltid ifrån Skåne. Jag har med anledning därav här om dagen föreslagit en framstående man från Skåne, att man borde bekosta en särskild tullgräns mellan Ängelholm och Kristianstad. Vi här uppe skulle gärna bekosta bevakningen och omkostnaderna, sedan kunde de söder om denna gräns få i fred för oss skaffa sig ett allmänt välstånd genom att ta tull av varandra. Nej, sade han, då lönar det sig inte. Men frågar jag, hur är det för det övriga Sverige, skulle inte det löna sig för det? Jag är dock alldeles säker på, att om förslaget om en tullgräns för Skåne komme före här i kammaren, det skulle mottagas med stort jubel och antagas med överväldigande majoritet. -- Som sagt, jag talade om dessa utförselbevis, som vi genom herr Lindmans och högerns regemente höllo på att få på halsen. 1911 hände det sig i Tyskland, att det blev ont om råg, och att konsumtionsnedgången på råg var väldig per huvud. Vad hände då? Då köpte de ryska bönderna den tyska rågen för 125 mark per ton och kunde sälja sitt eget sexradiga korn för 135 mark, som de eljest brukade giva svinen. De förtjänade alltså 10 mark och gävo sedan åt sina grisar den tyska rågen, som var för dyr att använda till bröd i Tyskland. Ryska kvarnar köpte för 125 mark per ton tysk råg, som förbilligats genom utförselbevis och andra arrangement, såsom herr Jeansson i Kalmar visade, behöllo siktmjölet och sände sedan kliet tillbaka till Tyskland för 140 mark per ton eller 15 mark mer än de givit för rågen. Spannmålshandlande i Ryssland köpte för 125 mark

per ton tysk råg och sålde den sedan tillbaka till Tyskland igen för 175 mark per ton. Det blev alltså 50 mark per ton råg, för att den varit i Ryssland och vänt tillbaka till Tyskland. Ett sådant system hade vi nära nog fått på balsen genom högerns regemente, men när valen kommo för två år sedan och det pekade på att vänstern skulle få makt i landet, då upptäckte man, att »utförselbevis icke passade för Sverige». Nej, jag hoppas det!

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

Högern har i sin reservation gjort ett direkt erkännande, att nyodlingarna minskats under tullperioden. Jag skall bara anföra ett par siffror om den saken. Under de 17 åren mellan 1871 och 1888, när tullarna kommo, växte Sveriges åkerareal med 38,262 hektar per år i genomsnitt. Däremot har den ökningen endast varit 20,533 hektar under åren 1888—1910, d. v. s. under tullperioden. Nyodlingarna själva föllo från 13,000 hektar under den förra perioden till närheten av 5,000 hektar under den senare perioden.

Om jag vidare ser på kreatursstocken, så är det ganska märkligt. Man tycker, att när icke nyodlingarna ökats, så skulle väl någonting stiga under denna period, när hela världen gått framåt, när vi inrättat lantbruksskolor, skaffat oss sädesförädling, fått nya maskiner av skilda slag, fått jordbrukslitteratur, och allt annat i världen över huvud taget gått framåt på ett helt annat sätt än förr. Det måste dock hava haft någon verkan på ett land som vårt, som i viss mån ännu är så jungfruligt, med massor av oodlad men odlingsbar jord, ävensom halvskött sådan och där det ännu finnes stora möjligheter för jordbrukare att taga sig fram. Men man söker denna verkan förgäves, d. v. s. det har ju icke varit ett fullkomligt stillastående, ty det vore ju rena döden, men framgången såväl beträffande spannmålsskörd och nyodlingar som kreatursstock och lantbrukets handelsbalans, med avseende på dess förmåga att giva oss material att betala med på världsmarknaden för de varor, som vi vilja ha därifrån, den framgången är så obetydlig, att man rent av häpnar, när man gör en jämförelse med andra länder. Det är sant, att Frankrike står i ungefär samma ställning, om man jämför det med Holland, som endast är en tolfedel så stort, Frankrike, som haft tullskydd under de år, Holland icke haft det. Sammalunda är ju förhållandet här i Sverige om vi, som havt tullskydd, jämföra oss med Danmark, som icke havt det. Och dock hette det en gång att finge vi bara tullar så skulle allt bli så bra och vi skulle ju t. o. m. erövra Danmarks marknad på England. Det skulle bli ett så väldigt jordbruk, och vi skulle helt och hållet för vårt behov förse oss med brödsäd och andra jordbrukets frukter.

Men hur har det gått? Antalet danska mjölkkor, som kalvat, var 1893 1,011,098 och 1909 1,282,254. Och deras mjölkförmåga

Angående
Sveriges handelspolitik.
(Forts.)

var i genomsnitt också ganska hög eller 2,638 kg. pr år och ko i hela riket. Om jag nu ser på perioden 1903—1909, så var ökningen i Danmark 65,000 fäkreatur pr år, och antalet mjölkkor, som kalvat, hade *under den perioden ökats med 32,000 pr år i genomsnitt*. Om jag ser på förhållandena i Sverige återigen, så finner jag, att mjölkornas antal 1893 var 1,647,400 och 1910 1,861,219. *Ökningen är 213,819 eller 13,363 kor pr år*. Under den senaste perioden, som min jämförelse omfattar, d. v. s. tiden efter sedan vi fått vår sista tullförhöjning, har *Danmarks stock av mjölkkor ökats med 18,077 kor pr år i genomsnitt*, Sveriges endast med 13,363. Jag erinrar om, att Danmark är ett land, som är avsevärt mindre än Småland och Östergötland tillsammans, och att det delvis är mycket karg jord i Jylland och andra trakter. Skillnaden, proportionellt sett till landets storlek, är häpnadsväckande.

Om jag vidare ser på vår kostock under frihandelsperioden och under tullperioden, så finner jag, att ökningen åren 1871—1888 var *280,186 eller 16,481 kor pr år i genomsnitt*, under det att *under tullperioden den endast varit 315,646 eller 15,031 kor pr år i genomsnitt*.

Sammalunda är förhållandet med svinaveln. Danmark har arbetat upp sin svinstock, så att det enligt Grosshandelssocietetens i Köpenhamn årsberättelse för 1911 exporterade icke mindre än 2,000,000 slaktade svin det året. Jag skulle även kunna framdraga jämförelser mellan Sveriges och Danmarks smörhandel, mjölkhandel och fläskhandel m. m., men jag skall avstå för ögonblicket. Jag misstänker, att jag blir tvungen att taga fram en del material om en stund, och jag skall därför icke nu vidare trötta kammaren med sådant, utan endast till slut göra några små anmärkningar.

Herr Jönsson i Revinge företräder ju bland liberalerna de längst till höger gående, när det gäller tullfrågor. Naturligtvis har han med blida ögon sett, när utskottets majoritet varit nog svag, att även när det gällt industrier, som uppenbarligen haft ett oskäligt tullskydd, kalla in deras förtroendemän och säga till dem: hur mycket tror ni, att ni behöver i understöd? Det är ju förstås ingen vänsterpolitik detta, men så går det till däruppe i bevilningsutskottet. Nu kvitterar herr Jönsson i Revinge vänsterns hänsynsfullhet med att säga: har man icke däruppe i utskottet alltid med biträde av industriens män räknat ut merkostnaderna och beviljat dem, vad de gingo till? Jo, man har det, men man har icke gjort det för att därmed säga, att man tänker bevilja hela merkostnaden. Vi ha gjort det, därför att en del av dessa industrier äro narrade in i den bakgata, vari de befinna sig. Men över huvud taget äro protektionisterna icke narrade in dit. Mot våra protester på den tiden, då vi icke hade rösträtt, mot våra varningar ha de kört landet in i en politik, där man framtröllat landet utsugande okynnesindustrier, där man behöver tusentals

kronor pr arbetare och år i understöd för att hålla dem uppe. Fabriker, som uppenbarligen äro så svagt ställda, att det vore fin affär att slå igen dem i morgon dag, ha de framlockat i syfte att, vare sig dessa fabriker buro sig eller icke, komma åt klå allmänheten på tullskydd genom dem. Vi ha varnat dem, och vi ha ingen anledning att visa det system några som helst konsiderationer, som kommit till mot våra protester. Men för de oskyldiga människors skull, som äro i dessa affärer, ha vi sagt det, att vi skola vara med om att bevilja en liten smula tull för ögonblicket, och vi ha varit så svaga och sagt: ni få gärna följa med upp i utskottet och resonera om, huru mycket det skall bli. Men härmed ha vi ingalunda sagt, att det skall vara så för framtiden. Det är ett dåligt sätt att kvittera, säger jag, en välmening, som ter sig som en svaghet. Det är ett dåligt sätt att utöva tacksamhet. Men jag vill hoppas, att vänstern även i bevillningsutskottet för framtiden må komma ihåg, att det enda, som gör en man i politiskt avseende, är att ha rak rygg och fast näve och säga: det här är bevisligen rätt; så skall det vara, det får ni och det för ni icke; därefter rätter och packer eder.

*Angående
Sveriges handelspolitik.
(Forts.)*

Det frågades nyss, om den utländska konkurrenskraftiga produktionen skulle släppas lös över vår industri. Därom kan man ju resonera; det beror på förhållandena. Är det en industri, som icke kan bli bärkraftig, då skall den släppas lös. Är det en konkurrenskraftig industri, som väl de flesta av våra industrier äro, så klarar den sig nog för utlandets konkurrens. Järnet är icke hårdare att valsa, spannmålen icke otacksammare att mala här än i Tyskland, Belgien, Holland eller Danmark. Spannmålen växer icke mer i ett land med höga tullar än i ett land som Danmark, vilket ingen spannmålstull har. Den har den lilla egenheten, att dess växt är beroende på arbete, gödsling och klimat, och icke alls beroende av höga priser.

Det tal om tullarna, som herr Jönsson i Revinge vill föra fram såsom stöd för jordbruket, är alldeles avita. Jag nämnde häromdagen, att om det här vore en riksdag, som första gången skulle behandla böndernas ställning, och en man kom upp och sade: nu ha vi fött oss själva sedan urminnes tid, men det går icke längre, utan nu vilja vi ha statsunderstöd, så skulle man med detsamma säga: *huru mycket skola vi betala till varje familj?* Ty att varje familj skulle ha understöd, vore ju klart. Och jag tänker mig herrarnas förvåning, då mannen sade, att han skall ha 3 kr. 70 öre för varje säck spannmål, som blev över, sedan hästar, kor, svin och barn fått vad de behöva, d. v. s. vad han därefter hade över till avsalu. Kan man tänka sig ett sådant system! Den fattigaste bonden, som behövde det mesta understödet, *han fick ge understöd.* Den något förmögnare bonden fick ge mindre understöd, bonden i det ekonomiska jämviktsläget, som har ungefär en 10,000 kronors

Angående
Sveriges hand-
delspolitik.
(Forts.)

egendom slapp både att ge och få understöd. Den rike bonden däremot fick en smula och godsägarna och storbönderna, de i Skåne och andra, fingo väldiga understöd. Herr Jönsson i Revinge får väl medge, att detta icke är något vettigt system för understöd åt modernäringen. Om man hade funderat ut det på Konradsberg i ett uppluppet ögonblick, kunde jag begripa, att man kallade det för ett stöd för jordbruket! Men att man hittar på det i ett kulturland och besluter dess genomförande i riksdagen och sedan behåller det i ett fjärdedels århundrade, är det icke bevis för, med hur mycken galenskap och hur litet visdom världen regeras? Jo, det är det. Men jag vill se den man i denna kammare, från vilken trakt i Sverge, vilken valkrets det vara må, som kan träda upp inför svenska bondemän och jordbrukare och försvara detta system. Jag tror, att om den mannen kunde reda sig, om det jämte honom kommer upp en annan, som avslöjar humbugen, borde han vara värd att visas för pengar. *Systemet är inte vettigt, det förstår var och en.*

Herr Rune är ju som vanligt betänksamheten själv. Man har ingen ledning för hur en 10-%-avskrivning skall verka, klagar han. Hade man då någon sådan ledning 1888 och 1895? Hade man någon ledning, hur det skulle verka, när man vräkte åstad med 6,50 kronors tull på mjöl eller i varje fall 2,50 kronors tull på spannmål och 3,75 — om jag inte missminner mig — på mjöl i en enda skräll. Jag minns, när detta skedde, minnes vilken vrede och förtvivlan det väckte i landet, jag minns huru fattiga kvinnor, även i de provinser, där man väljer protektionister, sjönko handlöst ned och stormgräto, när budet kom härifrån, att tullen var antagen. Jag känner hem ute på landet på många håll, där jag vistades i min ungdom, där man efter tullens antagande lade brödet över kakelugnen eller i solgasset, för att det skulle bli osmakligt och drygt. Ha herrarna någonsin haft någon hänsyn för hur detta system verkat, bara det verkat så, att det fyllt era pungar? Nej, aldrig, och ni komma aldrig att få någon. Är det då icke bra mycket begärt att fordra hänsyn av oss, som varit misshandlade i ett fjärdedels århundrade?

Nu tänka vi emellertid icke vara hänsynslösa. Vi förklara endast: rätt skall vara rätt. Vi kräva, att systemet så småningom skall avskrivnas. Men det kunna ni vara på det klara med, att vilja ni icke avskryva det, så skola vi storma det.

Herr Rune säger, att socialdemokraternas ställning i denna fråga är lätt att kritisera. Jag tror att herr Runes ställning är lättare att kritisera. Eller är icke deras ställning lätt att kritisera, som stå upp för valmännen och förklara: vi vilja bidraga till att skapa billigare levnadskostnader, vi vilja bidraga till att var och en, som skall arbeta, skall få skaplig utkomst, vi vilja bidraga till att rättvisa skipas i landet, och sedan intaga en sådan hållning som en

del av herrarne just från samma sida som herr Rune intagit till de flesta frågor av detta slag inom vårt utskott? Jag är rädd för, att den ställningen icke bara är lätt att kritisera, den är ohållbar helt enkelt.

Utredningen, säger man, skulle gå i riktning mot frihandeln. Den »bleve icke objektiv». Ja, man är så förfärligt objektiv och rättfärdig, att det finnes ingen gräns för det, och så ömtålig i samvetena, när det möjligen gäller att ge de fattiga en liten smula rätt. Men *samvetena hänger man in i garderoben längst in på en spik, när det gäller att ta ifrån de fattiga*, att lägga på dem nya bördor, att kräva nya offer.

Nu vill jag emellertid sluta med att säga, att hur det än går i dag och för övrigt under denna riksdagsperiod, så kommer debatten här i kammaren i dag och debatten uppe i det utskott, som haft frågan om hand, och debatten i tidningarna att sätta djupa märken efter sig i vårt lands politiska liv, och jag är glad över, att det icke är vi, som haft orätten på vår sida. Vi äro icke rädda för *en opartisk undersökning*. Men det blir synd om dem, som äro rädda för sådan undersökning, och det rätt snart.

Herr Andersson i Knäppinge: Efter det digra anförande och de mindre vanliga demonstrationer, som nu i tullfrågan hållits av herr Månsson, borde väl kammaren vara färdig att tro, att full lycka skulle skapas i vårt land, blott vi antaga herr Månsson till verkställande direktör för Sveriges näringar. Men han har i sitt anförande dock icke så fullständigt visat, hur det skall se ut i det blivande samhället efter hans linjer, att man kan vara fullkomligt redo att rycka in på det området med detsamma, och därför kan jag för min del icke intaga den ståndpunkten ännu. Jag vet inte, hur det skulle bliva, om det skulle få gå i just de riktningar, som herr Månsson och de, som stå på samma sida som han, utpekat, att industrien och näringarna skulle få minskade inkomster. Jag undrar, hur lyckligt det skulle bli för våra arbetare i landet, om, såsom herr Månsson så riktigt framhållit, den ena industrien skulle få läggas ner efter den andra, därför att den icke är bärkraftig. Lika bleve väl förhållandet, tror jag, om jordbruket komme i en sämre ställning än det förut varit. Det är väl helt naturligt, att de åsikter, som hysas av oss protektionister, måste åtminstone ha någon grund för sig, då vi vilja skydda den industri och det jordbruk, vi ha, emot den utländska konkurrensen, så att vi inom vårt eget land skola kunna på ett tillbörligt sätt uppehålla denna industri och detta lantbruk jämte övriga näringar, handel och sjöfart, så att vi kunna på samma gång underhålla dem, som ha sysselsättning i dessa våra näringar. Bli vi utsatta för den utländska konkurrensen, så kunna vi det sannerligen icke.

Det är emellertid huvudsakligen med hänsyn till ortsintresset,

*Angående
Sveriges handelspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

som jag nu talar, och jag vill i detta hänseende förklara, varför vi inom vår provins icke kunna vara med om att avskriwa tullarna, allra minst jordbrukstillarna. Det framhölls ju med all tydlighet under förra årets debatt, att det gällde främst livsmedelstillarne, och det har även framgått av debatten i år, att så är förhållandet. Ja, hur skulle det gå med Ölands jordbruk i händelse av avskrivning? Alla, som känna jordbruksförhållandena där, veta, att detta är en bygd, som måste basera sin ekonomi i huvudsaklig grad på spannmålsodling. Och de, som känna förhållandena ifrån den tid, i tullfrihetens dagar i vårt land, då de uttrycken och de orden fälldes i denna riksdag, att ställningen vore sådan, att gårdarna endast avkastade sina ägare vart femte år, borde verkligen förstå oss, då vi förklara, att den tiden vilja vi icke ha tillbaka. Jag kan upplysa herr Månsson om, att jag tror det finnes ingen man i Sverige, som har en sådan auktoritet på Öland som just han. Hans motion väckte nämligen ett synnerligen stort intresse där, som tog sig uttryck i en större rörelse bland folket på Öland, vilken resulterade i en del protestskrivelser, som ligga framför mig här — det är inte mindre än 48 stycken med 2,000 namn. Denna protesterörelse tog större fart än till och med den, som uppstod i sockertullsfrågan, så det vill jag tala om för herr Månsson, att skulle han vilja driva sina planer igenom och därvid vilja få med öläningarna, såväl sådana som äro hans meningsfränder — ty det finnes nog sådana där också — som liberaler och högermän, får han nog komma dit och fullkomligt klargöra för dem vad han åsyftar.

Jag kan icke underlåta att till kammarens protokoll anteckna något av det, som dessa protestskrivelser innehålla. Här står t. ex. i en: »Undertecknade hava med beklagande iakttagit, huru vid innevarande riksdag ansatser på motionsväg göras att borttaga och undergräva de skydd, som finnas mot rikare produktionsländers konkurrens till vår näring, jordbruket, genom avskaffande eller nedsättande av jordbrukstillarna.

Detta gör oss det bekymret, att vår existens i kampen för tillvaron genom strängt arbete och sparsamhet skall för tider, som stunda, äventyras. Vår karga natur, den mer och mer fördrjade arbetskraften i förening med strängt ökade utgifter till de ständigt växande sociala kraven, har gjort vår ställning mindre god som den är; skola vi därtill ej längre få behålla det tullskydd, som finnes för att våra produktionsartiklar må kunna hållas i pris, som någorlunda motsvara produktionskostnaden, se vi det omöjligt att från den egna torvan frambringa bröd åt oss och andra.

Många av våra anhöriga ha följt den stora emigrantströmmen för att i ett främmande land skapa sig en bättre ställning. Skola även vi tvingas genom en oklok lagstiftning lämna ett förut kärt yrke, som, om det icke får äga skyddstullar, ej heller kan lämna

idkaren nödig utkomst. Vi vädja därför på detta sätt till våra representanter i Riksdagen att i vårt och fosterlandets intresse värna och bibehålla det näringsskydd vi ha.»

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

I en annan framhålles, att »under en lång följd av år har emellertid ingen *höjning* av nämnda tullar ägt rum, och följaktligen kan icke heller nuvarande *prisstegringen* å livsmedlen bero på tullarnes tillvaro. Å de viktigaste livsmedlen, *vete* och *råg*, har icke heller någon prisstegring förekommit under de senaste 35 åren. Vete och råg, som 1877 betingade ett pris av kr. 14:55 och kr. 10:08, stodo år 1910 i kr. 11:56 och kr. 8:87 enligt riksmedelmarkegången, som således under årens lopp snarare nedgått än stigit.

Under samma tid hava däremot avlöningarne för mansdagsverken vid lantbruket raskt ökats. År 1877 betalades ett sådant med 1 kr. 30 öre. År 1910 med 2 kr. 46 öre. Således nära dubbla priset.»

Detta visar, att stegringen av arbetspriserna icke står i proportion till prisförhöjningen å lantmannens produktionsartiklar, utan således en försämring för lantbrukaren genom denna högst betydliga stegring i priset på arbetskraft skett. Det har också framhållits, att man i denna provins icke så uteslutande kan ägna sig åt ladvårdsskötseln, då man nämligen där icke kan frambringa foderväxter på samma sätt som i andra delar av landet på grund av skillnaden i mullart. Där måste alltså spannmålsodlingen vara den mest betydande näringsgrenen.

Detta kan vara nog härom. Men nu är frågan, huruvida man skall ställa sig på utskottets eller på reservanternas ståndpunkt. Det är helt naturligt, att vi i det fallet icke kunna ha någon garanti av utskottets här förevarande förslag, om det skulle antagas. Vi ha bevis för detta redan förut i det fattade beslutet rörande sockertullen och den utredning, som skett därom. Huru har det nämligen visat sig, att denna utredning varit i verkligheten? Vi ha redan nu i kammaren fått reda på, att det kommer att uppställas krav på, att man skall ersätta de arbetare, som genom denna åtgärd bli sysslösa. Männe icke samma förhållande kan inträda även på annat vis?

För min del tror jag, att en utredning i den vägen kan icke vara av någon större betydelse. I det fallet instämmer jag med herr Månsson, då han sade, att hans ställning härutinnan är klar. Jag tror även, att jag och mina meningsfränder hava ställningen klar, att en utredning icke är av någon större betydelse. Och bli den icke ärligare än herr Palmstiernas utdrag ur reservationen var, så tror jag, att man har anledning att betvivla utredningens goda resultat.

Jag skall icke uppehålla kammaren längre, utan jag vill blott ha uttryckt det, att vi böra taga hänsyn till vad som en stor del av landets befolkning önskar, att vi här skola skydda näringarna

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

mot hård utländsk konkurrens, och av dessa skäl, herr talman, yrkar jag bifall till den av herr Vennersten m. fl. avgivna reservationen.

Herr Byström: Herr talman! Såsom en av dem, som bidragit till det resultat, vartill utskottet kommit, skall jag be att få beledsaga min tillstyrkan med några få ord.

Ett par talare, som talat för reservationen, ha framställt den frågan: vartill tjänar en utredning? Jag vill söka svara något på detta.

Den allmänna prisstegringen på livsfröfnödenheter och nödvändighetsvaror under de senare åren betingar att börja med, att något göres för att se till, varav det kommer sig, och om man kan råda någon bot för detta. Vi veta ju alla, att det är ett allmänt klagomål, att dessa fröfnödenheter ha blivit så dyra. Det var en talare på Kalmarbänken, som gjorde jämförelser mellan Stockholm och Kalmartrakten, och han framhöll skillnaden i prisen på fröfnödenhetsvarorna på de två nämnda platserna. Jag märker, att hans ord allenast bestyrka önskvärdheten av att få en utredning så omfattande som möjligt för att kunna råda bot även i detta hänseende. Reservanterna ha för övrigt själva erkänt, att tullar kunna verka så, att prisen på fröfnödenheter bli dyrare. »Det är riktigt, att varuprisen stegrats», heter det.

Vidare vill jag svara på samma fråga, att många av oss — och jag sålunda en bland dem — äro icke vissa om, att tullsatserna äro satta så, att de varorna inbördes emellan kunna anses vara lämpliga. En utredning på detta område skulle sålunda icke skada. Likaledes kan man vara oviss, huruvida tullsatserna icke äro sådana, att de verka alltför orättvist landsdelar emellan. Ty såsom man vet, är det olika intressen i södra Sverige och i norra Sverige, i Skåne och i Norrbotten, i Östergötland och i Jämtland, och för övrigt mellan en del andra platser i landet. I den mån någon utjämning här kan ske, är det önskvärt, och en utredning bör även här kunna vara till gagn.

Vidare äro väl icke tullarna någonting så heligt, att man därför skulle anse, att de skulle örörligt bestå till eviga tider. Vi ha ju funnit, att i vissa fall äro de allenast något, som man skulle kunna kalla för ett tillfälligt understöd eller ett understöd för en viss tid åt en verksamhet, tills den kommer sig i gång och sålunda kan arbeta utan det stöd, tullen giver. I andra fall, veta vi, ha ju tullsatserna redan sänkts. På en del varor äro de också borttagna, fastän de varit gällande under flera år.

Det förslag, som utskottet kommit med, är, såsom vi alla sett och hört, ett yrkande på, att en utredning måtte åstadkommas, en utredning, som kunde sättas i samband med den allmänna utredning, som regeringen antytt, att den ämnar sätta i gång.

Det var en talare, som ansåg, att det låg något oklart över utskotts-

betänkandet; och det ansåg han vara klandervärt. Mig synes, att åtminstone ifrån den sidan sett detta bör vara något alldeles helt naturligt. För att man vill ha klarhet i saken begäres utredning. Det är givet, att de, som äro så tvärsäkra, såsom t. ex. högern är i sin reservation, eller såsom t. ex. socialdemokraterna äro uti sin motion, icke behöva ha en sådan utredning. Men det finnes en hel del andra, som icke äro lika säkra, och som skulle vilja hava en utredning, såsom vägledande för det beslut, de skulle önska fatta i den fråga, det gäller. Det synes mig också, som om de, som läst utskottsbetänkandet — och det förstår jag, att alla gjort — borde kunna anse, att den motivering, som anförts för en skrivelse, är övertygande. Jag vill endast exempelvis hänvisa nederst på sidan 4 och överst på sidan 5, där ju särskilt äro åberopade utlåtanden ifrån såväl kommerskollegium som ifrån generaltullstyrelsen. Det heter: »Såsom motionärerna erinrat, beklagade kommerskollegium och generaltullstyrelsen, att det förslag till tulltaxa, som lades till grund för förhandlingarna angående den senaste handelstraktaten med Tyskland, icke erhållit stödet av 'en allsidig utredning i fråga om de verkningar, skyddssystemet hittills visat sig medföra'. Om nu en dylik utredning vidtages i samband med dyrtidsutredningen, skulle man vid de underhandlingar, som antagligen om någon tid åter komma att upptagas i och för ett eventuellt förnyande av den tyska handelstraktaten, hava beaktat den angelägenhet, varom ämbetsverken erinrat.»

En utredning synes mig både nyttig och nödvändig. Försiktigheten bjuder oss att yrka på en sådan. Man bör icke liksom i blindo hugga in här eller där. Det gäller att framgå med varsamhet och omsikt och efter omsorgsfull prövning av de förhållandena, som spela in i varje särskilt fall. Detta icke blott i arbetsgivarne-företagarnas intresse utan också i arbetarnas. Man får inte på ifrågavarande område, för att tillgodose en även så riktig teoretisk doktrin, göra tabula rasa med hela systemet; men inte heller inför förhållandena, sådana de nu utvecklats, slå sig i ro med status quo, som om allt vore »bra som det är».

Jag ber därför, herr talman, att med anledning av vad jag yttrat få yrka bifall till det nu föreliggande utskottsbetänkandet.

Herr Röing: Herr talman, mina herrar! Jag har lika litet i år som i fjol kunnat giva min röst till förmån för den socialdemokratiska tullmotionen. Redan vid denna motions behandling i Riksdagen i fjol yttrade jag, att jag för min enskilda del skulle gärna både i bevillningsutskottet och i kammaren giva min röst till förmån för en hemställan, som gick ut på en förutsättningslös och allsidig utredning rörande tullsystemets verkningar. Och hade en sådan motion förelegat i år, skulle jag utan tvekan inom utskottet givit min röst till förmån för en sådan hemställan. Beklag-

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

ligtvis ha emellertid socialdemokraterna i år icke framkommit med en dylik motion utan anhållit om en utredning, som skulle gå i en viss av dem angiven riktning, och dessutom ha de i mom. 2 av motionen yrkat på, att alla tullsatsen i nu gällande tulltaxa skola sänkas med 10 procent med undantag av tullsatserna å alkoholhaltiga drycker, kaffe, tobak och sidenvaror.

Jag skall be att först något få sysselsätta mig just med detta andra moment i de ärade motionärernas hemställan. Jag tror, att motionärerna ha bra litet tänkt sig in i saken, speciellt uti denna punkt. De ha bestämt glömt bort en hel massa artiklar, som bort undantas från detta generella yrkande om en tullnedsättning med 10 procent. Jag tror till och med, att herr Fabian Månsson skulle vara en bland dem, som vore med om att allra sist borttaga eller minska sådana tullsatsen som t. ex. tullsatserna på osaltad kaviar, gåslever en croûte, ostron, dyrbara spetsar, smycken av ädla metaller etc. Jag kan icke tänka mig, att det finnes någon som helst anledning att sänka tullen på dessa varor med 10 procent. Men skulle den socialdemokratiska motionen gå igenom här i Riksdagen, skulle detta bliva fallet.

Detta är den ena sidan av saken. Den andra sidan är, att jag tror, att vi litet var, när vi här vid årets Riksdag behandlat tullfrågor, kommit till den bestämda uppfattningen, att det finnes en hel del positioner i tulltaxan, beträffande vilka vi kunna vara med om betydligt större tullnedsättning än 10 procent. Så har t. ex. fallet varit med tullen på socker och tullen på sirap, och så har kammaren i dag med stor majoritet uttalat sig för en betydligt större tullnedsättning än 10 procent, beträffande tullen å sulläder och bindsulläder m. m. Vi hava också i denna kammare — såvitt jag vill minnas fullständigt — enhälligt, sålunda även socialdemokraterna, funnit, att merkostnaderna för den svenska industrien inom andra branscher äro så stora, att man icke kunnat gå med på någon som helst tullnedsättning. Så har t. ex. vid behandlingen av frågan om lägre tull på risgryn majoriteten varit med om att borttaga tullen på råris men alla varit eniga därom, att tullskyddet på risgryn skulle bibehållas. Man kan sålunda icke generellt säga, att man utan att skada berättigade intressen kan sänka alla tullsatserna med vissa procent över lag.

Nu ha de ärade motionärerna först upptagit till huvudsaklig behandling i sin motion frågan om dyrtiden och anledningen till de höga prisen på en massa livsfröfnödenheter här i landet. Bevillningsutskottets majoritet har i motiveringen framhållit ett par av de anledningar, som utskottet anser förefinnas. Det framhåller den ökade guldproduktionen och den ökade kreditmedelcirkulationen. Jag tar mig friheten att få påpeka ännu en omständighet, som gäller speciellt förhållandena i Sverige, och som förutom de anledningar, jag nyss nämnde, jämte de höga tullarna enligt mitt

förmenande bidragit till att prisen på en massa artiklar äro så onaturligt höga här i landet i förhållande till i andra land. Herrarna ha i år behandlat, såsom jag nyss nämnde, tullnedsättningar på risgryn och socker etc. Låtom oss undersöka de kvaliteter av dessa båda artiklar, som användas här i landet och i våra grannland. Inom risgrynsindustrien uppstår vid fabrikationen en hel del brutna gryn, som kvalitativt äro lika goda som de hela. Dessa brutna gryn säljas mycket billigt, 5 à 6 öre billigare än de hela risgrynen. Men tror någon, att det finnes många fattiga här hos oss, som vilja köpa dessa brutna risgryn. Nej, visst icke! Nästan alla vilja ha de dyrare hela risgrynen. Och gå vi till konsumtionsartikeln socker, tro herrarna, att våra arbetare och den fattigare delen av den svenska befolkningen vilja hava ett sådant socker, som man använder i stor utsträckning i Danmark — ingalunda. I Danmark användes nämligen i stor utsträckning icke raffinerat socker utan affinerat socker, som kvalitativt är lägre men också billigare, fränsett tullen och skatten i Danmark, än det svenska sockret. Man skulle kunna gå igenom den ena artikeln efter den andra på detta sättet, och vi skulle finna, att det är ett utmärkande drag just hos den svenska nationen och även hos de fattigare klasserna i vårt land, att i motsats mot i utlandet publiken här allmänt fordrar de högsta kvaliteterna. Detta är enligt min uppfattning en bidragande anledning till den s. k. dyrtiden här i landet.

Till sist anhåller jag, herr talman, med några ord — diskussionen har redan dragit rätt långt ut på tiden — få yttra mig till följd av högerns reservation i det föreliggande utskottsbetänkandet. Jag vill som min uppfattning uttala, att aldrig någonsin har jag blivit mera förvånad över ett betänkande än över den högst besynnerliga och högst märkvärdiga motivering, som de ärade högerreservanterna bestått sin reservation. Ty varför vilja dessa herrar icke vara med om denna utredning? Jo, det är omöjligt, säga de, att en utredning kan vara förutsättningslös, även om Riksdagen beslutar, att den så skall vara, och detta enbart därför, att bevillningsutskottets hemställan är föranledd av en socialdemokratisk motion, i vilken förekomma i viss riktning gående uttalanden och yrkanden. Men, mina herrar, uttalar sig en majoritet inom kamrarna för en fullt objektiv och en fullt allsidig utredning, så är det väl detta, som är det avgörande, och icke de synpunkter och de meningar, som framförts i den socialdemokratiska motionens kläm och motivering. Kanske allra mest är jag dock förvånad över det skäl, som framhålles av herr Vennerstens m. fl. högermäns i bevillningsutskottet reservation, när de nämligen angiva såsom ett skäl mot denna utredning de förhandlingar, som förestå till följd av den traktat, vilken, såsom vi alla hoppas, måtte komma till stånd med Tyskland år 1917. Icke minst av denna anledning är det alldeles nödvändigt, att vi här i landet liksom överallt i utlandet

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.*

Angående
Sveriges han-
delspolitik,
(Forts.)

i liknande fall göra en objektiv och allsidig utredning, så att när våra ombud skola gå till dessa underhandlingar med Tyskland, de ha en fullständigt klar inblick i den svenska industriens nuvarande ställning. Jag ber få stryka under, att det tyvärr icke fanns en sådan utredning, när våra underhandlare år 1910 gingo till sitt arbete i och för åstadkommandet av en traktat med Tyskland, och detta har ock framhållits i ett utlåtande av generaltullstyrelsen och kommerskollegium, där dessa ämbetsverk beklaga sig över, att en utredning rörande tullskyddssystemets verkningar då icke förelåg.

Jag anser, herr talman, att de skäl, som de ärade högerreservanterna framhållit i sin reservation, äro så svaga, att jag knappast kan tänka mig möjligheten av, att det yrkande som av dem framställes skall kunna vinna majoritet här i kammaren.

Jag ber, på grund av de skäl, som föreligga i majoritetens motivering, och på de skäl, som jag här anför, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rehn: Herr talman! Jag har ingen anmärkning att göra mot det slut, vartill utskottet kommit, och icke heller mot vad utskottet i sin motivering framhållit. Men däremot är det något, som jag tycker saknas i denna motivering och som föranleder en erinran från min sida. Jag lovar emellertid att icke upptaga kammarens tid många minuter. Utskottet föreslår här en objektiv och allsidig utredning om tullskyddssystemets inverkan på det s. k. dyrtidsproblemet, vilket nu håller på att undersökas, och man torde väl därav kunna draga den slutsatsen, att därest utredningen ger vid handen, att tullarna i någon högre grad visa sig vara orsak till den rådande dyrtiden, så skulle man möjligen ha att vänta förslag om någon lättnad eller lindring i de gällande tullsatserna. Det är nog gott och väl, men jag kan icke, då jag läser utskotts-
betänkandet, värja mig för det intrycket, att om utredningen skulle visa, att dyrtiden i övervägande grad beror på andra orsaker, såsom den stegrade guldproduktionen och den ökade kreditmedelcirkulationen o. s. v., som utskottet talar om, och om det måhända därjämte också kan påvisas, att det kanske är lika dyrt att leva t. ex. i England, där det råder i det närmaste frihandelssystem, ja, då vore allt väl beställt med vår tullfråga, och man kunde då lugnt lämna den å sido.

Utskottet talar visserligen på flera ställen om, att utredningen bör vara allsidig, men, såvitt jag förstår, är detta att fatta endast i den mening, att man icke enbart skall taga sikte på livsmedels-tullarna, utan även på industritullarna, och att i sammanhang härmed en sådan utredning ju kan vara till gagn för oss vid blivande underhandlingar om handelstraktater med andra stater. Den allsidighet, som skulle kunna klarlägga i vilken mån vissa delar av landet och vissa befolkningsgrupper inom landet genom tullsystemet på-

läggas en, som det synes mig, oskäligt dryg beskattning till förmån för andra landsdelar och andra samhällsgrupper, den saken har utskottet icke med ett ord berört. Det är just något uttryck eller åtminstone någon antydning härom, som jag saknar i utskottets betänkande.

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

För min del tror jag, att den allmänna ovilja, som på sina håll gör sig gällande mot tullsystemet och i synnerhet livsmedeltullarna, eller kanske ännu närmare bestämt mjöl- och spannmålstullarna den bottnar just i det betraktelsesättet, som i dessa tullar ser en av statsmakten pålagd skattebörd, som väl näppeligen kan sägas vara rättvis och väl avvägd. Det synes mig därför nödvändigt, att man försöker utreda tullskyddssystemets verkningar även i detta avseende för att kunna visa, huruvida detta betraktelsesätt är riktigt eller icke. Det hjälper icke att med några nationalekonomiska funderingar om näringslivets uppblomstring under det rådande tullskyddet söka övertyga exempelvis en fattig arbetare, en arrendator eller en småbrukare i Norrland, som har stor familj att försörja, att det ligger rättvisa i eller att det är nödvändigt att, därför att han bor under ett något kallare luftstreck, som mindre väl lämpar sig för odling av brödsäd, så skall staten genom sin skattepolitik lägga hinder i vägen för honom att köpa sitt bröd, där han kan få det billigast. Och för min del måste jag giva honom rätt däruti. Jag kan gärna säga, att jag själv är född och uppfostrad i ett hem bland en ganska stor syskonskara, där under mina tidigaste barnomsår barkbrödet icke var någon sällsynt rätt, och jag har sedan under tiden dels som lönearbetare och dels som småbrukare eller småbonde, om man så vill, haft de rikligaste tillfällen att iakttaga, vilken stor betydelse, som just brödprisen ha, icke blott för industri- och lönearbetarebefolkningen i allmänhet, utan även för en massa små jordbrukare inom den landsdel jag tillhör, och de orter, som jag närmast känner till och där jag faktiskt vet, att just bröd och andra mjölanrättningar utgöra den allra väsentligaste beståndsdelen av den dagliga livsmedelsförbrukningen. Det är minnena från barnomsåren jämte den vunna livserfarenheten, som hos mig har grundat och rotfast en aldeles bestämd övertygelse därom, att ett skattesystem eller ett nationalekonomiskt system, som på konstlad väg fördyrar de allra nödvändigaste livsmedlen för tusentals familjer i landet, vilka få leva under de allra mest blygsamma och knappa ekonomiska villkor och vilkas hela liv och strävan kan sägas utgöra en enda oavslutlig kamp mot fattigdomen, att ett sådant system icke kan vara byggt på de rättvisa grundprinciper, som väl ändå borde vara det förmämsta och det mest bärande underlaget, även då det är fråga om samhällets ekonomiska eller näringspolitiska lagstiftning.

Det framstår därför för mig som en bjudande plikt att i den ringa mån, det kan vara mig möjligt, söka medverka till en något rättvisare och bättre sakernas ordning i detta avseende. Huruvida man kan gå så långt, som motionärerna ställt i utsikt, vågar

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

jag icke yttra mig om; från norrlandssynpunkt vore det måhända tilltalande, men även såsom norrlänning får man icke glömma, att det också finns andra intressen, som böra tillgodoses i den mån de äga berättigande.

Såsom förhållandena utvecklats sig, tror jag, i likhet med utskottet, att frågan bör först grundligt utredas. Vad jag velat framhålla, är endast en önskan, att vid den utredning, som nu möjligtvis skall sättas i gång, de statsekonomiska och statsfinansiella intressena eller dylikt icke skola givas ett så stort utrymme, att de få helt och hållet skymma bort de allra enklaste rättfärdighetskrav. Även om det skulle kunna vetenskapligt bevisas, att höga skyddstullar främja tillväxten av nationalförmögenheten, men om detta skulle ske på sådant sätt, att rikedom och välstånd ökades hos de ekonomiskt bättre lottade i samhället, under det den fattigare delen av befolkningen bleve relativt ännu fattigare, så tror jag icke, att det kan vara till verkligt och varaktigt gagn för landet att fortsätta på den vägen.

Herr talman! I anslutning till vad jag här sagt, har jag intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Räf: Herr talman! Då jag nu går för att säga några ord om föreliggande bevillningsutskottets »betänkande i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om utvecklande av Sverges handelspolitik i riktning mot frihandel m. m.», skall jag först be att få giva uttryck för, huru jag tolkat under denna diskussion gjorda uttalanden från de båda vänsterpartierna. Herr Palmstierna konstaterade det liberala partiets medgörlighet mot socialisterna i denna sak och han konstaterade det med synnerligt stor tillfredsställelse. Jag konstaterar det ock men näppeligen med tillfredsställelse. Jag hade nämligen väntat mig, att liberalerna skulle göra mera motstånd, än vad nu har blivit fallet. Vidare betraktade hr Palmstierna denna medgörlighet såsom ett steg framåt för det liberala partiet. Ja, det kan väl hända, att det blir ett steg framåt, och jag gratulerar dem därtill. Men det kan också hända, att det blir ett steg bakåt, och jag gratulerar dem då nästan ännu mera.

I herr Runes anförande lade jag märke till, att han klandrade högern, därför att den icke ville gå med på detta förslag, utan ville stanna, där vi nu befinna oss. Ja, herr Rune, jag tror, att det finns rätt många i denna kammare, som under valstriderna för redan kanske flera år sedan tilläfsventyrs lovade sina valmän att bliva vid status quo i tullfrågan. Till dem, som utlovade detta status quo, hör jag också. Och jag skulle anse det vara mycket orätt mot mina valmän, om jag skulle avvika från den standpunkt, som jag formligen lovat dessa. Misstar jag mig icke, så var det även händelsen med rätt så många vänstermän och isynnerhet libe-

rala sådana, att de även nödgades lova status quo i tullfrågan, innan de kunde på allvar sättas i fråga såsom riksdagsmän.

Jag tror sålunda, att när högern intar den ställning, som den här nu gjort, detta mera sammanfaller med de löften, som blivit avgivna vid valtillfällena. Min företrädare på denna plats ansågs nästan vara mera frisinnad än jag. Men även han lovade sina valmän, då han blev uppställd som riksdagsmannakandidat, att han för sitt vidkommande skulle hålla på status quo i tullfrågan. Detta var kanske för honom så mycket nödvändigare, som hans företrädare var, kan jag säga, det nuvarande tullskyddssystemets fader. Men, som sagt är, även jag har lovat det.

Herr Jönsson i Revinge har nyss sagt, att man icke behöver taga någon som helst notis om den socialdemokratiska motionen eller de socialdemokratiska önskingarna — jag vet icke, vilketdera han menade. Men då man blott läser utskottsbetänkandet, så får man ett helt annat intryck, nämligen att man under hela behandlingen inom utskottet tagit ganska riklig del av motionen. Hur mycket välvillig hänsyn liberalerna sedan tagit till densamma, därom må liberalerna och socialdemokraterna uppgöra sinsemellan. Men ingen kan dock frigöra sig från den uppfattningen, att liberalerna inom utskottet i anledning av motionen fattat ett positivt, under det högern fattat ett negativt beslut i saken i fråga.

Vidare erkände herr Jönsson i Revinge, då han hållit på att tala en stund, att avsikten med den liberala majoritetens förslag skulle vara att få till stånd en »justering» och en »jämkning» i den nuvarande tulltaxan. Jag kan icke förstå annat, än att han därmed menade, att det skulle bli en jämkning och en justering av livsmedelstullarna i riktning nedåt, varom man i motionen och här så mycket talat. Ty ingen kan väl dock tro, att han menade det motsatta, eller att det skulle bli en jämkning i riktning uppåt.

Herr Byström klagade även att tullen verkar så, att »prisen bli va högre». Vidare sade herr Byström sig icke anse tullarna vara så »heliga, att de böra bestå till eviga tider». Ja, det har icke varit tal om eviga tider här i dag, så vitt jag kan förstå, utan det har ju endast varit fråga om en revision av tullarna. I vad herr Byström, som är en liberal medlem av utskottet, sade, ligger ju dock också obestriddigen den tankegången, att dessa tullar böra vid denna revision reduceras.

Det synes mig alltså av såväl bevillningsutskottets betänkande som dess liberala medlemmars tolkning därav otvetydigt framgå, att man på vänstersidan är överens om hurudan den justering och den jämkning skall bli, som herr Jönsson i Revinge nu talat om, nämligen en *reduktion*, som ju ock är något »i riktning mot frihandel».

För övrigt säger jag, i likhet med herr Byström, att det verkligen råder en viss oklarhet i utskottsmajoritetens ställning. Och

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

då han tillade att detta är mycket naturligt, så måste jag föreställa mig att detta var rent politiskt talat. Ty det torde nog vara bäst för liberalerna att bibehålla en mycket oklar ställning i denna fråga. Det kunde ju nämligen hända, att om liberalerna intoge en klar ståndpunkt i denna sak, detta måhända inverkade ofördelaktigt vid valen nästa år.

Vidare torde det få anses som alldeles obestridligt och erkänt från både höger- och vänsterhåll, att den socialdemokratiska motionen är underlaget för vad som kommit till uttryck i utskottsmajoritetens motivering. Jag vill därför taga mig friheten att något litet granska motionen i fråga och därvid följa de marginalanteckningar, som jag gjorde, när jag första gången läste motionen — jag blev nämligen genast överraskad av åtskilliga uttryck i densamma, synnerligen som jag såg att den socialdemokratiska gruppens *förtroenderåd* hade undertecknat motionen ifråga.

Det heter nu i denna motion, att det börjar på att framträda en »växande oro» i landet. Det borde nu glädja mig synnerligen, att socialdemokraterna söka att stilla denna »oro», som växer fram i landet. Men jag vet alltför väl, hur det går till, när socialdemokraterna stilla oro för att deras åtgärder skulle glädja mig. Ja jag har sett så många exempel därpå under de senast förflutna 25 å 30 åren, så att ingen behöver undervisa mig om, huru det går till. Och skulle denna motion utan någon vidare kritik komma ut bland folket, tror jag verkligen också, att den skulle stilla oron just på det sätt, som socialdemokraterna i allmänhet äro benägna att använda, när de stilla oro. Ja, jag förstår så innerligt väl, att syftet med denna motion, rent politiskt sett, är att — väcka oro.

Det säges vidare i motionen att särskilt i de små hemmen skulle »livet, enda innehåll» vara frågan om den dagliga födan o. s. v. Jag gläder mig verkligen, att jag icke skrivit under någonting sådant, ty då jag varit tillsammans med arbetare och sett dem om söndagarna, hört dem uppträda i talarstolar eller besökt dem i deras hem, har jag icke fått det intrycket, att frågan om den dagligen födan var det *enda* för dessa arbetare. Jag förmenar, att det är rent av att underkänna arbetarnas inre liv, då man uttrycker sig på detta sätt. Och själv skulle jag känna mig generad över, om det nere vid Huskvarna sades eller kunde påvisas: Detta har Räf skrivit under på. Tänk vilka åsikter han har om den svenske arbetaren!

Det står här vidare i motionen, att »dagsförtjänsten förslår icke längre som förr till familjens uppehälle». Och orsaken därtill anse motionärerna vara tullsystemet. Om blott detta kommer bort, skall det bli bättre i detta avseende. Jag undrar dock, mina herrar, om det icke är åtskilligt annat också, som tynger och som gör att dagsförtjänsten icke räcker till. Enligt statistiken för år 1909, det sista statistikåret, som vi ha att hålla oss till, gingo då

genom storstrejken 11,799,700 dagsverken förlorade. Skulle icke tilläventyrs denna förlust ha kunnat inverka något på de allmänna förhållandena och på arbetarnas strävan att skaffa sig sitt uppehälle? Om man skulle uppskatta ett var av dessa 11,799,700 dagsverke till 2 kronor — socialdemokraterna bruka icke vara så billiga, särskilt i vissa fall — så skulle de representera ett värde av bortåt 24,000,000 kronor, och om man uppskattar varje dagsverke till 3 kronor, får man ett belopp av bortåt 36 miljoner kronor. Tror man icke, att detta i någon mån kunnat inverka på inkomsten och dess möjlighet att räckta till till underhåll under året? Av samma statistik framgår, att de fackliga organisationernas årsinkomst ifråvarande år, år 1909, uppgick till 4,652,000 kronor. Det är icke så särdeles stort antal, som fått erlægga andel till detta; om jag räknar med de statistiska uppgifterna, blir det en årlig avgift av något över 31 kronor per medlem till fackorganisationen. Fackorganisationen var ändock det året ganska stor, mycket större än för närvarande. Tror man nu icke, att dessa 4 à 5 miljoner ha någon inverkan på dessa arbetares ekonomi och familjeförhållanden? Fackorganisationens utgifter samma år uppgingo till 6,134,000 kronor, d. v. s. 41 kronor 26 öre pr medlem. Tror man icke, att detta inverkar i någon mån? Då man går till att undersöka, huru det förhåller sig i avseende å tullarna, skall man finna många familjer, där tullarna icke inverka på långt när så mycket på levnadsomkostnaderna som vad dessa nu nämnda utgifter göra.

Vidare är det en annan omständighet, som också torde inverka på, huruvida dagsförtjänsten förslår eller ej, och det är, att vi nu ha kortare arbetstid, än vad vi hade när tullarna infördes. Man må resonera, hur man vill, så är det dock så, att man icke kan uträtta så mycket arbete på en kortare arbetstid, vore man än så socialdemokrat, som mau kan prestera på en längre arbetstid. Det är i huvudsak bara nonsens, då man påstår motsatsen. En annan sak, som också inverkar därhän, att familjens inkomster icke förslå så bra som förr, är, att minerårigas användande i industriellt arbete så gott som helt och hållet hindrats. I många fall vågar nämligen icke en fabriksägare använda minderåriga i sitt arbete, ty han fruktar att ofrivilligt råka ut för böter och dylikt. Därför stänges dörren för de minderåriga, gatan blir deras uppehållsort, och en förtjänst, som dock skulle betyda åtskilligt för familjens underhåll, kan icke länge påräknas.

Så ha vi skolgången och mycket annat. Jag kan nämna, att vid tiden för tullarnas införande utgjorde utgifterna för folkskoleväsendet 11,624,612 kr., medan motsvarande utgift nu uppgår till 43,533,384 kr. Om man antager, att den tunga, som påvilar familjerna i detta avseende, tillväxt i samma proportion, så bör det icke förvåna, om det kännes betungande i ekonomiskt avseende.

Det heter vidare — ja, för allt i världen jag skall nog hålla

*Angående
Sveriges handelspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

mig till saken; jag förstår, att detta icke är så synnerligen trevligt för många här, men jag har icke heller tänkt att fängsla med något, som är trevligt — å sid. 6 i den föreliggande motionen: »Under denna tid» — nämligen tiden sedan tullstridens dagar — »har man — — så gott som uteslutande tillgodosett enskilda näringsidkares intressen.» — Är detta sant? Jag skall be att få nämna några exempel, som äro belysande härvidlag. Året före tullarnas införande hade en dräng i årslön 149 kr., *nu* har han 293 kr. Är det näringsidkarnas intressen enbart, som blivit tillgodosedda, eller ha icke även drängarnas intressen också blivit tillgodosedda? En dräng, som *då* hade 366 kr. i stat och lön, har *nu* 637 kr., alltså nära dubbelt. *Då* hade en dräng 1 kr. 58 öre för sommardagsverke, *nu* får han 2 kr. 65 öre; *då* fick han 1 kr. 4 öre för vinterdagsverke, *nu* får han 1 kr. 92 öre. En piga hade *då* i lön 69 kr.; men får *nu* 172 kr.; hon hade *då* i stat och lön 209 kr.; men får *nu* 369 kr.; hon fick *då* för sommardagsverke 91 öre, *nu* där- emot 1 kr. 58 öre, och för vinterdagsverke *då* 61 öre, *nu* 1 kr. 14 öre. Är det då sanning, såsom det står i motionen, att man under denna tid har »så gott som uteslutande tillgodosett enskilda näringsidkares intressen»? Har icke stegringen brett ut sig över hela linjen? Om jag jämför jordbrukets arbetslöner över huvud taget, sådana de voro år 1887, eller före tullarnas införande, och sådana de äro nu, får man, med användande av de genomsnittssiffror, som jag här anført, fram en stegring under denna tid av 100:186. Är icke förhållandet detsamma med statens arbetare, snart sagt vilken kår vi än ta? Om vi t. ex. se på statens järnvägars personal, huru mycket ha icke genom Riksdagens försorg denna personals inkomster förstorats under dessa årtionden. Var och en, som varit riksdagsman några år, vet, att det svenska folket något år har genom skatter fått utgiva icke mindre än 12,760,082 kr. för att täcka vad som fattats i statsbanebudgeten. Vi veta ju också litet var, att det finnes något, som heter arbetarförsäkringsfonden och vilken nu består av c:a 30 miljoner kr., som Riksdagen avsatt. Är det då verkligen sant, att *endast* näringsidkarnes intressen blivit tillgodosedda under dessa år? Vidare ha vi det s. k. bevillningsfria avdraget, den progressiva beskattningen, arvs-katten o. s. v. På vilka skuldror ha bördorna där lagts? Man bör väl tänka även på detta, när man talar om denna sak. Jag har hört herr Månsson många gånger tala i tullfrågan. Och, jag tror verkligen, att han talar av hänförelse för sin sak och att han icke har så mycket »bakom örat», så att säga, utan verkligen menar, vad han säger. Men jag har ändå icke funnit, att det var vederbörlig rättvisa i hans tal. Ty om man talar om den ena sidan av saken, skall man väl även tala om den andra sidan. Om man talar om utgifterna, skall man väl även tala om inkomsterna. I annat fall vore ju allt vad bok-

föring heter i hela världen ett nonsens. Man måste, som sagt, se på det ena såväl som på det andra, på såväl kredit som debet.

Nu säga motionärerna på sid. 7 i motionen: »Det har blivit dyrt att leva i Sverige under denna tid, och detta har medverkat till att tiotusenden årligen lämnat landet.» Socialdemokraterna ha alltså här velat ställa upp emigrationen såsom en gradmätare på tullarnas ofördelaktiga inverkan. Jag erkänner också, att emigrationen verkligen i många avseenden kan vara en barometer i fråga om det ekonomiska tillståndet, men då icke blott i det ena landet utan även i det andra. Under tiden innan vi hade August Palm, innan vi hade någon socialdemokratisk agitation och allt detta, d. v. s. under tiden strax efter fransk-tyska krigets slut, hade vi ett storartat uppsving i landet. Det var icke så sällan, man såg annonser efter häst och karl till 20 kronor per dag. Jag läste det med egna ögon, och jag vet att det icke var så lätt att få någon i alla fall. Jag vet också, vilka summor arbetarna kunde förtjäna på den tiden. De voro då fria, så att de kunde använda sina pengar till vad de behagade. Men så emigrerade ej heller något år under perioden 1874—1878 ens 10,000 personer.

Året innan tullarna infördes i vårt land emigrerade ej mindre än 50,786 personer. Sedan tullarna infördes har emigrationen avtagit så att den för år 1910 — den sista statistik vi äga på området i fråga — var endast 27,816 personer.

Och immigrationen eller invandringen sen! Under året närmast innan tullarna infördes inflyttade 4,642 personer. Under sista året, för vilket finns några statistiska uppgifter, eller 1910 var de inflyttades antal 8,142.

Vare sig alltså man tager emigrationen eller immigrationen och låter socialdemokraternas grundsats få gälla, bevisar det i båda fallen raka motsatsen till, vad socialdemokraterna velat bevisa med talet om emigrationen.

Här säga motionärerna vidare just i samma mening, att folket numera »har slagit sig fram på annat håll, där livsuppehållet visar sig vara lättare att förvärva än här». Äro vi således överens om den grundsatsen, att varest livsuppehållet är lättast att förvärva, dit drager sig också intresset eller folket, då frågar jag: Var det år 1887 lättare att förvärva sig sitt livsuppehälle i vårt land, än det var 1912? Jag tror, att litet var måste erkänna, att det nog är lättare att förvärva sig sitt livsuppehälle nu, än det var för 25 år sedan. Därvidlag få vi dock komma ihåg, att livsuppehällets förvärvande är en sak som angår både våra inkomster och utgifter.

Det står vidare i motionen, att vi hava i vårt land »planlöst upptagit den ena tillverkningen efter den andra, och att skydd har begärts för dem alla». — Är det sant? Jag kan bestämt konstatera, att så icke är förhållandet.

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

Vidare står det här på sid. 11 i motionen — det är en så besynnerlig trollformel, att jag undrar om det är många, som förstå den: »För ett dylikt land inställer sig förr eller senare behovet att förbilliga levnadskomkostnaderna i syfte att därigenom utan någon sänkning av arbetslönerna kunna stegra det egna landets konsumtionsförmåga». — Nu är det allmänt erkänt, att tullarna hava höjt priserna på livsförnödenheterna, och att dessa i sin ordning hava stegrat arbetslönerna. Taga vi bort tullarna, följer väl således raka motsatsen till vad som motionärerna här skrivit. Jag har icke tid att utveckla detta närmare, men var och en kan själv se på denna besynnerliga formel i näst översta hela stycket på sid. 11 i motionen.

Sedan vill jag blott här konstatera att i motionen finnes ett uttryck, som giver mycket klart besked om vad denna motion innebär och som är så att säga själva bottensatsen i det hela, nämligen »att spannmåls- och mjöltullarna samt andra tullar å livsförnödenheter böra försvinna». Jag vill då säga till dem, som giva sig ut på detta plan och följa socialdemokraterna på den inslagna banan: tror någon, att socialisterna bliva belåtna, innan de komma till botten i detta avseende? Herrar frisinnade borde tänka allvarligt på den saken. Vi få se, om det icke besannar sig vad jag sagt.

Här finnas många saker, som jag skulle vilja göra anmärkningar emot, men tiden tillåter det icke. Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten på ett ställe i motionen, där det står: »Det utlovades på sin tid, att bara spannmålstullar infördes skulle» — och sedan kommer ett citat — »jordbruksnäringens uppblomstring till jordbruket åter draga många av de arbetskrafter, som detsamma under dess tryckta läge icke kunnat använda». Men, säga motionärerna, »förhoppningen har i grund svikits». — Är det riktigt? Året 1887, d. v. s. året före tullarnas införande, fanns det i Sverige 330,203 brukningsdelar. För närvarande finnes det 356,958 brukningsdelar i vårt land. De hava således ökats med 26,755.

Det finnes en annan mycket vacker företeelse — och jag tycker att den borde vara vacker i både vänsterns och högerns ögon — nämligen att såväl de stora jordbruket som jordtorpens antal betydligt reducerats. Vad som däremot under tiden har tilltagit, är antalet jordbruk om 2—20 hektar åker. Deras antal har stigit från 239,252 till 276,931, d. v. s. ökningen har utgjort 37,679 sådana småbruk. Är icke detta en innerligen vacker företeelse just under skyddstullarnas tid?

Vidare säger man, att antalet personer på jordbruket går tillbaka. — Sanningen är den, att antalet personer, som arbeta i jordbruket med binärningar, har ökats under denna tid med 35,562 personer. Och jordägarna voro, då tullarna infördes, till sitt antal

20,913, och de hava sedan ökats med 147,188 till 357,101. Så är det med den saken.

Naturligtvis äro de siffror, jag sålunda anfört, hämtade ur Sveriges officiella statistik. Och jag tror verkligen, att det vore bra mycket bättre att sysselsätta sig med Sveriges statistik än med Englands, Tysklands och Australiens, ty Sveriges statistik har ju ändå den största tillämpningen för oss. I varje fall vore det mycket bättre att i detta fall sysselsätta sig med statistik än att taga för mycket hänsyn till egna eller andras känslor och tycken. Det är ingen konst att jaga upp sina eller andras känslor, men att stå på en fast utgångspunkt är något helt annat.

Sedan vilja motionärerna vidare komma ifrån »den jordvärdestegring, som tullarna förorsakat». Tullarna skulle alltså hava förorsakat såväl arbetsprisernas stegring som jordvärdestegring. Tro herrarna verkligen, att det är så synnerligen angenämt, om jordbrukarna nu börja märka, att deras jord faller betydligt i värde? Eller är det verkligen avsikten med denna motion och detta angrepp, att man skall söka sänka jordvärdet? Vad blir resultatet? Om jag har en egendom, värd 100,000 kronor, och är skyldig 60,000 kronor på densamma, men egendomens värde faller till 75,000 kronor, så kommer banken och säger: Var så god och betala in beloppet. Eder egendom har ju numera icke det värde, den hade, då den belånades. Så komma vissa personer med besynnerliga märken i mössorna, och det är icke för roligt, när de komma. Det är således en riktig björntjänst socialisterna vilja göra såväl den mindre som större jordägaren.

Motionen säger vidare, att man under tullskyddets tid övergått »från sädesodling till ladugårdsskötsel». Sanningen är den, att man icke har övergått från sädesodling till ladugårdsskötsel, utan man har bibehållit sädesodlingen, ja till och med ökat densamma, men bredvid denna odling har uppblomstrat en väldig ladugårdsskötsel, som till och med tävlar med många större länder i vårt grannskap, och med länder, som icke äro vad man säger tullskyddade.

Jag anser mig redan hava uppvisat så många oriktiga uppgifter och felaktiga slutsatser i denna motion, att den aldrig borde få bilda något underlag för en så viktig riksåtgärd, som här ifrågasättes ifrån liberalt håll.

På slutet av åttonde och början av nionde sidan i motionen står hvarjehanda om exportindustrien. Jag tänkte också verkligen, att jag här skulle finna ett korn, värt att tillvarataga. Men jag får säga, att detta för icke klarare hjärna än min är var omöjligt. Jag kan åtminstone icke finna något fördelaktigt. Och jag har dock icke så liten erfarenhet på detta område. Jag har praktiserat på det i så många år, så att hade det varit något att tillvarataga, skulle jag åtminstone ha upptäckt spår därav.

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

Beträffande själva bevillningsutskottets föreliggande betänkande må jag till sist säga, att detta betänkande står i ungefär samma förhållande till den socialdemokratiska motionen som det liberala programmet till det socialdemokratiska programmet i denna punkt. Socialdemokraterna säga åtminstone ut vad de tänka, och i det socialdemokratiska programmet heter det, att de vilja verka för »avskaffande av alla indirekta skatter, framför allt genom ett energiskt bekämpande av tullarna». Det är redigt och bestämt ut sagt, och jag respekterar i hög grad folk, som säga vad de tänka. I det frisinnade programmet heter det däremot: »Skatteväsendets omgestaltung måste alltjämt fortgå. Det vidsträckta anlitandet av beskattning å de vanliga konsumtionsmedlen drabbar hårt de mindre bemedlade i samhället».

Då man läser den liberala utskottsmajoritetens utlåtande angående den socialdemokratiska motionen, förefaller det nästan, som om utskottsledamöterna av bägge vänsterpartierna ömsesidigt studerat varandras program, innan de kommit så långt, som de gjort inom utskottet. Det är ju ock i viss mån respektabelt, att man uttrycker sig på samma sätt i utskottet och i kammaren som man uttrycker sig i sina respektive program. Jag tror emellertid, såsom jag förut sagt, att man knappast kan förneka, att utskottsutlåtandet och den socialdemokratiska motionen äga ett visst sammanhang, och att det varit vackrare om liberalerna också erkänt detta.

Då såväl socialisternas motion som ock den liberala utskottsmajoriteten tagit huvudsikte på skyddstullar, som röra *jordbruket*, så har även jag gjort detta i mitt nu hållna anförande. Men vad som säges om *jordbruket* kan ock i jämförliga delar sägas om industrien och således om företagsamheten över huvud taget. Och rätt skriver disponent Ljungberg i »Vårt Land»: »Industriidkarnas — de svenskas — ställning är verkligen otacksam. Om de misslyckas, äro de svindlare och bedragare, om de lyckas, blodssugare och rövare. Allt det värde, som beror på heder och skicklighet, betecknas som 'vatten'.»

Jag fruktar också att om Riksdagen, såsom händelsen varit under senare åren, gång på gång söker åstadkomma rubbningar i vårt jordbruk och vår indusari, så gå vi ledsamma tider till mötes, och därför skall jag bedja få yrka avslag å såväl motionens som bevillningsutskottets hemställan samt bifall till den av herr Vennersten m. fl. avgivna reservationen.

Herr Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Vad beträffar herr Räfs anförande, skulle jag kunna lyckönska mig därtill, då det icke gärna kan annat än främja min sak. Jag förmodar också att de bravorop, som avgäfvos efter herr Räfs anförande, böra uppfattas på detta sätt.

Då nu hr Räf emellertid hållit ett av dessa sina vanliga kåse-

rande anföranden om litet av varje och låtit detta anknyta sig till tullfrågan på hans karaktäristiska sätt, så vill jag för min del säga, att det kunde vara ganska intressant att höra honom i dag i tullfrågan. I slutet på 80-talet använde herr Räf nämligen precis samma polemiska metod. Då angrep herr Räf på samma sätt, men skillnaden var endast att han då kämpade för raka motsatsen. Eller kanske herr Räf icke kommer ihåg sin egen frihandelskampanj på 80-talet, sina angrepp på herr Andersson i Tenhult? Detta befriar mig emellertid från att svara herr Räf något närmare. Hans forntida argument beslä honom själv.

Vidare vill jag framhålla, att när min vän herr Jönsson i Revinge på Skånebanken sade, att varken från högern eller från socialdemokratiskt håll kunde anföras några sakliga argument mot den liberala linjen, så har herr Jönsson i viss mån rätt. Man kan ju grubbla över, var skälet därtill kan ligga. Herr Jönsson brukar gärna smycka sitt tal med bilder, och jag kom för min del att tänka på Ibsens Peer Gynt, där man vill »gaa uden om» i striden med den store Bøjgen. Det är så herr Jönsson och liberalerna ha gjort. Dock vill jag säga, att den liberala linjen likvisst är ett steg framåt.

Jag skall vara mycket kortfattad. Jag ville dock säga till herr Jeansson i Kalmar, att när jag tog citat ur högerreservationen, angav jag uttryckligen, att det var lösryckta citat. Jag angav också, att högern hade en annan förklaring till dessa citat. Men jag sade att konstaterande av dessa fakta i själva verket inregistrerade den bankrutt, som tullsystemet haft på detta område. Mitt anförande var nog i dessa avseenden alldeles korrekt.

Vidare vill jag säga, att ingen jämförelse gjorts med Amerika, England och Tyskland. Jag har bara talat om den omsvängning, som börjat i dessa länder. Vidare vill jag även framhålla, att tullarna utnyttjas helt olika. Vetetullen utnyttjas i regel helt, rågtullen vanligen endast delvis.

Beträffande frågan, huruvida jordbrukarna ha någon nytta av tullarna eller ej, vill jag påpeka den omständigheten, att icke mindre än 44½ procent av samtliga brukningsdelar och torp i landet utgöras av lägenheter under fyra tunnland och av torp. Tro herrarna, att dessa hava någon nytta av tullarna på jordbruksalster? Härmed skulle jag kunna sluta mitt anförande och i övrigt hänvisa till vad jag sagt förut. Nu vill jag endast yrka bifall till motionen.

Herr Vennersten: Jag måste svara herr Palmstierna, då han angrep vår reservation med påpekande av, att den icke skulle vara synnerligen väl hopkommen. Men jag frågar, om icke herr Räfs anförande trots kritiken från herr Palmstiernas sida har varit av den art, att man kan fråga sig: är den socialdemokratiska mo-

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)*

Angående
Sveriges han-
delspolitik.
(Forts.)

tionen väl hopkommen? I densamma står bl. a., att ett visst uttalande angående spannmålstullarnas avskaffande gjorts av kommerskollegium och generaltullstyrelsen. Men om motionärerna givit sig tid att se efter, så hade de funnit, att generaltullstyrelsen icke varit med om detta yttrande utan reserverat sig. Jag skulle kunna framdraga åtskilligt ur denna motion, som är av liknande art och som icke är nog vederhäftigt för att komma från det hållet. Fel kunna vi ju alla göra, men man bör icke angripa högern för bristande vederhäftighet, då man själv i så hög grad gjort sig skyldig till sådan.

Herr Palmstierna: Jag ber blott att få påpeka, att om det insmugit sig något fel i vår framställning, så beror det på, att vi följt ämbetsverkens utlåtande över tulltaxekommitténs betänkande, men vi skola rätta detsamma sedermera.

Herr Vennersten: I ämbetsverkens utlåtande finnes generaltullstyrelsens reservation intagen.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till den i ämnet väckta motionen samt 3:o avslag å såväl utskottets hemställan som berörda motion; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes likväl, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o angivna hava flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 42 antaga yrkandet om avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen enligt denna voteringproposition utvisade 108

ja mot 78 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöll följande av kammaren nu godkända lydelse:

*Angående
Sveriges han-
delspolitik.*

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Huvudvoteringen utföll med 129 ja mot 49 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Herr *Söderberg* i Hobborn avlämnade en motion, nr 374, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående stat för veterinärhögskolan m. m.

Nämnda motion bordlades på begäran.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.45 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem

Per Cronvall.